

1980/81:110

Torsdagen den 2 april

Kl. 12.00

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

1 § Justerades protokollet för den 25 mars.

2 § Upplästes och lades till handlingarna följande från valprovsnämnden inkomna

Berättelse om granskning av bevis för ersättare för riksdagsledamöter

Till valprovsnämnden har från riksskatteverket inkommit bevis om att Ylva Annerstedt, Södertälje, Lars Leijonborg, Täby, Sören Norrby, Åkersberga, och Lena Malmgren, Södertälje, utsetts till ersättare för riksdagsledamöter.

Valprovsnämnden har vid sammanträde denna dag granskat bevisen och därvid funnit, att de blivit utfärdade i enlighet med 15 kap. 1 § vallagen.

Stockholm den 1 april 1981

Bengt Hult

/Sven-Georg Grahn

3 § Svar på fråga 1980/81:321 om lokaliseringen av högre skoglig utbildning och forskning

Anf. 1 Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Georg Andersson har frågat mig om jag vill bekräfta att riksdagens beslut beträffande den högre skogliga utbildningens och forskningens lokalisering till Umeå till alla delar skall stå fast.

Genom statsmakternas olika beslut har en stor del av den offentliga förvaltningen utlokaliserats från Stockholm. För lantbruksuniversitetets del har skogshögskolan, nuvarande skogsvetenskapliga fakulteten, omlokaliseras från Stockholm till Umeå, Ultuna och Garpenberg. Även de två övriga fakulteterna är lokaliserade till flera orter.

Enligt regeringens anvisningar för budgetarbetet skall myndigheterna i

*Om lokaliseringen
av högre skoglig
utbildning och
forskning*

samband med långtidsbudgeten och långtidsbedömningen beakta möjligheterna till besparingar, huvudsakligen genom rationaliseringar och omprioriteringar. Enligt vad jag erfarit utarbetas f. n. en långsiktplan inom Sveriges lantbruksuniversitet, bl. a. mot bakgrund av statsmakternas besparingsanvisningar.

Jag har förstått att man i samband med detta arbete diskuterar olika förslag till möjliga besparingar som universitetet i enlighet med sina åligganden har att lägga fram. Enligt de uppgifter jag fått är det ännu så länge endast ett utkast till långsiktplan som diskuteras inom universitetet. Förslaget har således inte behandlats av lantbruksuniversitetets styrelse och givetvis då inte heller presenterats för regeringen. Jag är inte beredd att innan någon sådan redovisning skett diskutera innehållet i långsiktplanen.

Anf. 2 GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag vill tacka jordbruksministern för svaret, men på en gång säga att det inte är tillfredsställande. Det är alltför undvikande i sakfrågan.

Bakgrunden är följande. Beslutet om lokalisering av skogshögskolan till Umeå fattades av riksdagen 1971. I ett pressmeddelande från jordbruksdepartementet i juni 1972 redovisades regeringens genomförande av beslutet på följande sätt:

”Skogshögskolans centrala administration, jägmästareutbildningen – med undantag för det praktiskt inriktade året i Garpenberg – och huvuddelen av forskningen förläggs till Umeå. En mindre del av forskningen, med direkt anknytning till forskningen vid lantbrukshögskolan förläggs till Uppsala. Institutionerna för skogsteknik förs samman till *Garpenberg* i Dalarna.”

Skogshögskolan är sedan 1977 en del av Sveriges lantbruksuniversitet. En arbetsgrupp inom universitetet har i mars 1981 lagt fram ett preliminärt utkast till långsiktplan för lantbruksuniversitetet. Den planen innehåller bl. a. förslag om flyttning av huvuddelen av skogshögskolans utbildning från Umeå till Uppsala, samt på längre sikt även en koncentration av skogsforskningen till Uppsala. Denna plan har skapat en stark och berättigad oro för vad som kan komma att hända med skogshögskolan i Umeå.

Det är känt att lokaliseringen av skogshögskolan till Umeå under åren har motarbetats av starka krafter inom lantbruksuniversitetet. Men den plan för utvecklingen som nu presenterats har av många uppfattats som ett försök att direkt sabotera statsmakternas beslut. Detta kan inte tolereras.

Utvecklingen under åren 1973–1980 visar en stark förskjutning från Umeå till Uppsala i förhållande till den planerade utvecklingen. Antalet tjänster är i Umeå 40 mindre än planerat, medan de i Uppsala har ökat med 96 tjänster utöver det planerade antalet. Hela tillväxten har alltså skett i Uppsala, medan det har skett en minskning av den planerade tillväxten i Umeå. Även enheterna i Garpenberg och Stockholm har ökat mer än beräknat.

Det måste vara en skyldighet för lantbruksuniversitetet att effektuera statsmakternas beslut, även om det inte överensstämmer med de intressen som vissa tjänstemän inom universitetet har. Regeringen måste se till att

besluten efterlevs.

Jag vill därför uppmana jordbruksministern att vidta de åtgärder som behövs för att beslutet om lokaliseringen av skogshögskolan till Umeå fullt ut genomförs. Och jag vill upprepa min fråga: Är jordbruksministern beredd att bekräfta att beslutet om lokaliseringen av den högre utbildningen och forskningen till Umeå till alla delar skall stå fast?

Nr 110

Torsdagen den
2 april 1981

*Om lokaliseringen
av högre skoglig
utbildning och
forskning*

Anf. 3 Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Som jag nämnde i mitt svar åligger det myndigheterna att komma med förslag till möjliga besparingar. Det är nödvändigt att ta vara på de uppslag och idéer till omprövningar och besparingar som kan komma fram i myndigheternas arbete i detta sammanhang. Det är en sådan genomgång som lantbruksuniversitetet nu genomför. Ett uttalande från min sida nu innan utredningen är klar skulle innebära att jag låste lantbruksuniversitetets möjligheter att lägga fram förutsättningslösa förslag. Det är först i det ögonblick som regeringen får ett sådant här förslag – vad det nu kan innebära – som regeringen har möjligheter att göra ställningstaganden.

Anf. 4 GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Frågan gäller ju i grunden om beslutet om den högre skogliga utbildningens och forskningens lokalisering till Umeå skall stå fast. Jag har pekat på hur detta beslut har urholkats genom motstånd – öppet och i det fördolda – från lantbruksuniversitetets ledning under åren. Jag har också pekat på att en starkare tillväxt än planerat har skett i Uppsala. Insatserna i Umeå har hittills blivit mindre än vad som var avsikten. I det läget presenteras nu en långtidsplan, och jag kan citera några korta stycken ur den. Det heter bl. a.:

”Att långsiktigt nå det uppsatta målet kan endast ske genom att förlägga den del av den vetenskapliga verksamheten som sammanhänger med utbildningen till en ort. Ett beaktande av de krav som måste uppställas och som ovan redovisats leder till att den lämpligaste orten är Uppsala.”

På ett annat ställe heter det: ”Hela jägmästarutbildningen bör påbörjas på Ultuna.”

I ett avsnitt står det: ”Ändring av studieort under pågående utbildning får endast ske om den motiveras av särskilda kvalitativa utbildningsskäl.”

Man skall alltså börja i Ultuna och sedan inte tillåtas byta utbildningsort, utan man blir kvar där. Även forskningen skall koncentreras till Uppsala enligt denna plan.

Nu hänvisar jordbruksministern till besparingskrav. Men det har inte med saken att göra. Besparingar måste naturligtvis drabba hela lantbruksuniversitetet. Men under täckmanteln av besparingar kan man ju inte från universitetets sida få sabotera riksdagens beslut om lokaliseringen av verksamheten. Det är på den här punkten jag vill ha besked: Vill jordbruksministern nu slå fast att den beslutade lokaliseringen och planerade fördelningen mellan Umeå och Uppsala skall stå fast?

Torsdagen den
2 april 1981

*Om lokaliseringen
av högre skoglig
utbildning och
forskning*

Anf. 5 Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Jag tycker att det är fel av Georg Andersson att säga att man i långsiktsplanen redovisar de här förhållandena. Såvitt jag vet har styrelsen för lantbruksuniversitetet ännu inte tagit ställning. Därför är det fel att säga att man i långsiktsplanen redovisar förhållandena. Det är i första hand styrelsens uppgift att ta ställning till det material som man själv tar fram genom interna utredningar. Därefter blir det en fråga för regering och riksdag.

Jag har svårt att föreställa mig att det är fråga om att flytta skogshögskolan i Umeå till någon annan ort. Däremot åligger det naturligtvis styrelsen, enligt vad jag här förut har sagt, att hela tiden göra undersökningar och omprioriteringar när det gäller hur man totalt sett skall få verksamheten så effektiv och för samhället så billig som möjligt.

Anf. 6 GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag beklagar att jordbruksministern svävar på målet i en viktig decentraliseringsfråga. Det borde inte en företrädare för centerpartiet göra sig skyldig till.

Det är inte något oskyldigt räkneexempel som har presenterats, utan det är en utredning som gjorts på hög nivå inom lantbruksuniversitetet. Jag är medveten om att styrelsen ännu inte har tagit ställning till den, men med tanke på den sammansättning som denna beredningsgrupp har finns det skäl att hysa en stark oro för att de tankar som förts fram kan komma att slå igenom. Därför tycker jag att jordbruksministern nu skulle säga ifrån och klargöra att man inte skall laborera med sådana här omflyttningar. Statsmakterna skall stå fast vid sitt beslut, och då borde man inom lantbruksuniversitetet få besked om att möjligheterna att göra besparingar skall sökas på andra vägar än genom att sabotera riksdagens lokaliseringsbeslut.

Anf. 7 Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Jag måste ännu en gång upprepa för Georg Andersson att detta är ett utredningsmaterial som man har tagit fram inom lantbruksuniversitetet, och först när jag har fått del av lantbruksuniversitetets styrelses förslag kan jag avgöra om detta strider mot fattade riksdagsbeslut. Det av riksdagen fattade beslutet står självfallet fast till dess att riksdagen bestämmer annorlunda. Att nu gå in och göra uttalanden skulle emellertid uppfattas som ministerstyre. Jag har förstått från andra sammanhang att man inte skall ägna sig åt sådant, och det tänker jag heller inte göra. Därför är mitt svar på det Georg Andersson har frågat exakt det som jag tidigare har sagt här.

Anf. 8 GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag vill än en gång säga att det är synd att jordbruksministern så svävar på målet. Det är ju ändå känt både i styrelsen och genom den allmänna debatten i massmedia vad förslaget innehåller. Det är alldeles klart

att detta strider mot intentionerna bakom riksdagens beslut, och då borde det inte vara så svårt för den ytterst ansvarige att säga att det icke är statsmakternas avsikt att ändra på det beslut som riksdagen fattade 1971. På det sättet skulle man inom lantbruksuniversitetet få besked om att man inte skall fortsätta att söka besparingar genom att flytta verksamheter från Umeå till Uppsala.

Anf. 9 Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Jag tycker att det är helt obegripligt att Georg Andersson kan kräva att jag skall deklarerat mina synpunkter på ett material som styrelsen för universitetet ännu inte har tagit ställning till. Jag vägrar att göra det, herr talman.

Anf. 10 GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Avslutningsvis vill jag bara säga att det råder en utomordentligt stark oro inom den del av lantbruksuniversitetet som ligger i Umeå. För verksamhetens skull är det mycket angeläget att få ett klart besked om hur framtiden skall gestalta sig.

Det råder också en stark oro i samhället i övrigt, och det kan inte vara jordbruksministern obekant att länsstyrelsen har gjort väldigt kraftiga uttalanden. Man har vänt sig också till jordbruksministern, och man vill ha ett besked i den här frågan från den som har det politiska ansvaret.

Anf. 11 Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Den oro som Georg Andersson ger uttryck åt skall i det här skedet förmedlas till styrelsen. Det är styrelsen som i första hand har ansvaret och som skall fatta ett beslut, vilket den ännu icke har gjort.

4 § Svar på fråga 1980/81:322 om åtgärder för att skydda oljeskadehotad sjöfågel

Anf. 12 Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Jens Eriksson har frågat vilka åtgärder som jag avser att vidta för att i Sverige utnyttja de kunskaper som andra länder har när det gäller att skydda och bevara de sjöfågelarter som hotas av oljedöden.

Jag vill först understryka att jag liksom Jens Eriksson har uppmärksammat de skador som vid flera tillfällen under den senaste tiden drabbat sjöfågelbestånden på grund av oljeutsläpp längs olika delar av våra kuster. Ytterligare åtgärder för att förebygga sådana utsläpp är angelägna. Regeringen kommer inom kort att förelägga riksdagen en proposition med förslag till handlingsprogram för miljösäkrare sjötransporter. Handlingsprogrammet är inriktat på såväl förebyggande åtgärder som åtgärder för att minska skadeverkningarna för miljön när utsläpp inträffat.

Det är viktigt att sjöfågelbestånden skyddas mot ytterligare skador på grund av oljeutsläpp. Detta bör i första hand ske genom förebyggande

Nr 110

Torsdagen den
2 april 1981

*Om åtgärder för
att skydda olje-
skadehotad sjöfå-
gel*

Torsdagen den
2 april 1981

*Om åtgärder för
att skydda oljeskadad sjöfågel*

åtgärder. Vad beträffar tvättning av sjöfågel som smetats ned med olja pågår som nämnts i frågan ett visst forskningsarbete i bl. a. England. Tvättning kan vara en åtgärd när det gäller att rädda hotade arter. Från svensk sida följer vi det pågående arbetet. Sålunda har svenska experter bl. a. deltagit i ett symposium nyligen i Oslo om olika faktorerers inverkan på sjöfågelbestånden, där också frågan om tvättning av fåglar diskuterades.

Anf. 13 JENS ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag tackar jordbruksministern för svaret.

Så länge som jag har varit verksam på sjön har det alltid förekommit att fåglar blivit oljeskadade. Men det har varit fråga om något enstaka exemplar, och skärgårdens folk har alltid avlivat fågeln, om det har funnits möjlighet därtill.

Men när man ser tillbaka på det som har hänt under de senaste åren blir man betänksam och undrar hur det skall sluta. Det senaste stora oljeutsläppet, som kom till västkusten vid nyårstid, orsakade stor fågeldöd. Den ena fisklådan efter den andra med död sjöfågel staplades i hamnarna. Alla ejdrar som man såg hade olja på sig. Alkekungar, knipor, ja, t. o. m. lunnefåglar sköts eller plockades upp döda ur vattnet eller på holmar och skär. Jag minns att jag tänkte: Finns det några fåglar kvar som kan häcka när våren kommer eller blir det en tyst vår? Inte blir det många av en del arter, men flyttfåglarna – fiskmå, strandskata och tärnor – kommer säkert att ge liv åt skärgården. Men i synnerhet ejdern har farit mycket illa.

Det får inte gå till så här. Först måste oljeutsläppen stoppas, men än ser det inte ut att lyckas särskilt bra, och vi kan förvänta oss att det som hände vid nyåret upprepas.

Om vi tvingas att skjuta all oljeskadad fågel, finns det stor risk för att en del arter kan komma att utrotas. Man bör därför pröva alla åtgärder som står till buds för att rädda fåglarna runt våra kuster.

De initiativ som har tagits av normännen är berömvärda, och jag anser det angeläget att även vi följer deras exempel och att vi försöker få till stånd ett samarbete. Det är därför som jag har tagit upp frågan, och jag noterar att jordbruksministern är beredd att verka för att rädda fågellivet i skärgården som hotas av olja.

Om man kan tvätta en del av de fåglar som drabbats och få dem rena, kan man åtminstone hålla stammarna vid liv, tills människorna vaknar upp och är beredda att stoppa utsläppen av olja. Jag har tidigare i år i en motion tagit upp problemen med oljeskadad fågel, varvid jag föreslagit att det företas en översyn för att eventuellt under någon tid helt fridlysa arter som hotas samt att man inte låter vem som helst skjuta oljeskadad fågel. Skjutningen bör utföras under ansvar av vana jägare med känsla för skärgården.

Det kommer säkert inte att vålla större problem att få frivilliga att ställa upp för att rädda fåglar genom tvättning, om metoden är användbar. Om man i andra länder har lyckats finna metoder som är användbara, vilket man tydligen gjort i England, är det angeläget att tillvarata de erfarenheter som gjorts där och omsätta dem i praktiskt bruk vid våra kuster. Det är en

angelägenhet som är gemensam för de länder som omgärdar våra hav, lika väl som det är en angelägen uppgift för oss som ägare till vatten och skärgård.

Jag konstaterar därför med tillfredsställelse att ett visst samarbete har inletts och hoppas på en god fortsättning och utökning av samarbetet till att omfatta även andra länder än Norge.

Anf. 14 Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Jag vill bara säga till Jens Eriksson att visst kan vi vara överens om riktigheten i hans resonemang. Men jag vill ändå framhålla att det endast är genom att med förebyggande åtgärder se till att oljeutsläpp inte sker som vi över huvud taget skall klara detta problem.

De försök som har förekommit har visat att tvättning av oljeskadad fågel är förenad med stora problem. Kapaciteten blir låg. En tvättare hinner med sex fåglar per dag. Vidare har tvättningen visat sig ha negativa långtidseffekter. Av 5 800 tvättade fåglar i England överlevde 3 %. Men visst skall vi följa denna utveckling. Det är dock alldeles klart och entydigt att vi inte klarar problemet om vi inte ser till att det inte blir några oljeutsläpp.

5 § Svar på fråga 1980/81:312 om överförande av vissa naturtillgångar i samhällets ägo

Anf. 15 Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! John Andersson har frågat mig om jag avser att skyndsamt se över lagstiftningen så att vissa naturtillgångar kommer i samhällets ägo.

Frågan är föranledd av att det i Västerbotten har upptäckts en stor guldfyndighet och att på senare tid flera större fyndigheter har upptäckts.

Jag vill erinra om att samhället redan enligt gällande gruvlag (1974:342) erhåller en hälftenandel i alla nyupptäckta guldfyndigheter. I detta slag av naturtillgångar har således samhället ett stort inflytande på exploateringen och kan också genom olika typer av utarrenderingsavtal, t.ex. av vinstandelskaraktär, få del i vinsterna av brytningen. Blir brytningen lönsam uppkommer självfallet också olika positiva samhällsliga effekter, som ökad sysselsättning och möjlighet för gruvföretaget till investeringar som kan ge trygga arbetstillfällen på sikt.

Jag är därför inte beredd att verka för att lagstiftningen skyndsamt ses över så att t. ex. guldfyndigheter skulle komma helt i samhällets ägo. Som jag vid ett tidigare tillfälle sagt, som svar på en fråga om nationalisering av silverfyndigheterna i Garpenberg, kan det dock enligt min mening, på sikt och från olika synpunkter, finnas anledning att se över hela lagstiftningen på råvaruområdet. Överväganden om en sådan översyn pågår f. n. inom regeringskansliet inom ramen för beredningen av mineralpolitiska utredningens förslag.

Nr 110

Torsdagen den
2 april 1981

*Om överförande
av vissa naturtill-
gångar i samhäl-
lets ägo*

Torsdagen den
2 april 1981

*Om överförande
av vissa naturtill-
gångar i samhäl-
lets ägo*

Anf. 16 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Jag får tacka industriministern för svaret – ett svar som innebär att någon vilja att överföra malmfyndigheter i samhällets ägo f. n. tydligen inte finns hos industriministern.

Utöver det tunga intresset av att samhället bör äga, bruka och förvalta dessa naturtillgångar kan man anföra flera andra synpunkter i detta sammanhang.

De länsplanerande myndigheterna vet mycket litet om vad som händer på detta område, eftersom upptäckta fyndigheter omgärdas med mycket stor sekretess. Det finns skäl att misstänka att man så att säga hemlighåller fyndigheter och börjar driften först när det ur bolagens synpunkt är mest lämpligt. I detta sammanhang kan nämnas att den nu aktuella fyndigheten i Norsjö kommun i Västerbotten var känd redan för 20 år sedan. Tre bröder har f. ö. försökt bryta fyndigheten, men bristfällig utrustning plus en olycka satte stopp för deras försök när de kommit till 20 meters djup.

Malmletare kan berätta om arbete som plötsligt avbrutits när man hittat intressanta malmförekomster. Man skall också notera att när bolagen släpper ut nyheter om fyndigheter så reagerar börsmarknaden omedelbart.

Tycker industriministern att det är ett vettigt sätt att bruka våra naturtillgångar att privata bolag dels bestämmer när tillgångarna skall tas till vara, dels har möjlighet att spekulera på aktiemarknaden genom att vid lämpligt tillfälle släppa ut nyheterna om malmfyndigheter?

Det handlar ju inte bara om att privata intressen tillgodogör sig vinsterna av dessa naturtillgångar, utan de bestämmer också vad dessa vinster skall användas till samt var och hur de skall användas. Tycker verkligen industriministern att det är ett bra sätt att förvalta våra naturtillgångar?

Anf. 17 Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Jag tycker att nuvarande ansvarsfördelning mellan samhälle och företag är tillfredsställande. Men som jag sade i mitt svar är jag beredd att under beredningsarbetet och på grundval av mineralpolitiska utredningen överväga vilka kompletteringar som kan erfordras.

Oavsett vem som äger gruvfyndigheterna är samhällets intresse och inflytande av avgörande betydelse, med den gällande lagstiftningen. Den omständigheten att gruvfyndigheterna skulle nationaliseras skulle inte förändra angelägenheten av att ha en lönsam gruvdrift eller att ställa krav på att gruvor etableras utifrån företagsekonomiska utgångspunkter. Även om samhället hade ett företagsmässigt ansvar, skulle detta vara nödvändigt.

Jag återkommer till den frågan i samband med utvärderingen av den mineralpolitiska utredningens förslag.

Anf. 18 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Jag får notera som positivt att industriministern är beredd att se över lagstiftningen på detta område och, om industriministern anser det nödvändigt, komplettera denna lagstiftning.

Vi är inte överens om huruvida företagsekonomiska eller samhällsekonomska värderingar skall gälla om man öppnar en gruva. Jag tycker att andra kriterier här bör gälla än rent företagsekonomiska.

Jag kommer självfallet att påtala det orimliga i att samhället inte äger naturtillgångarna. Därvid har jag starkt stöd av både fackliga och politiska organisationer. Skall jag ge något besked till industriministern, får detta bli att jag ständigt skall återkomma till kravet på ett samhälleligt ägande av våra naturtillgångar.

*Om ansökan om
statsbidrag till
Eiserkoncernen*

6 § Svar på fråga 1980/81:314 om ansökan om statsbidrag till Eiserkoncernen

Anf. 19 Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Anna-Greta Skantz har frågat mig om jag anser det rimligt, med tanke på det statsfinansiella läget, att med statliga medel investera 30 milj. kr. i en ny strumpfabrik i Borås, då det i Malmö finns kapacitet att klara den nuvarande produktionen.

Målet för Eiserkoncernen är att fr. o. m. år 1981 visa rimlig avkastning på arbetande kapital (prop. 1977/78:73, NU 1977/78:41, rskr 1977/78:172). För att uppnå denna målsättning har Eiserkoncernen enligt vad jag har erfart bl. a. beslutat att fusionera i koncernen ingående bolag med likartad produktion. Exempel på detta är sammanslagningen av AB Malmö Strumpfabrik med Eiser Strump AB. Enligt Eiserkoncernens uppfattning kan härvid betydande samordnings- och kostnadsfördelar uppnås avseende inköp, produktion, administration och marknadsföring. Bakgrunden till fusionen mellan Malmö Strumpfabrik och Eiser Strump är att det förstnämnda bolaget under de två senaste åren redovisat högst otillfredsställande lönsamhet. Jag har emellertid blivit informerad av AB Eiser att beslutet innebär att tillverkningen även framdeles skall ske i både Borås och Malmö.

Orsaken till att Eisers styrelse beslutat att uppföra en ny strumpfabrik i Borås är att tillverkningen f. n. sker i orationella lokaler. En koncentration av tillverkningen till Malmö skulle leda till att ca 270 anställda skulle friställas i Borås.

Den utredning som Anna-Greta Skantz syftar på gjordes år 1974. Dess resultat är enligt Eiserkoncernen inte relevant för dagens förhållanden.

F. n. utreder Kooperativa förbundet och Eiser möjligheterna till samverkan avseende strumptillverkning. Utredningen beräknas vara klar om ca tre månader. I avvaktan på utredningsresultatet har arbetsmarknadsstyrelsen, som haft Eisers framställning på remiss, i princip tillstyrkt ansökan om bidrag för uppförande av strumpfabriken i Borås.

För egen del är jag beredd att ta ställning till Eisers framställning först när denna utredning om samverkan är klar.

Torsdagen den
2 april 1981

*Om ansökan om
statsbidrag till
Eiserkoncernen*

Anf. 20 ANNA-GRETA SKANTZ (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. Anledningen till min fråga är den oro som de anställda känner sedan de fått information om att Eiserkoncernens styrelse nyligen beslutat slå samman Eiser Strump AB och AB Malmö Strumpfabrik till ett företag med ledning och administration i Borås. De anställda fruktar att det är första steget mot en nedläggning av Malmö Strumpfabrik. Oron förstärks av att man vet att det i Borås planeras en ny byggnad för Eiser Strump AB. Denna nybyggnad kräver investeringar på ca 50 milj. kr., varav 30 milj. kr. hänför sig till strumptillverkningen.

Eiserkoncernen har ansökt om statligt bidrag till dessa investeringar. Det är mycket anmärkningsvärt mot bakgrund av att koncernen i en av sina utredningar kommit fram till att strumptillverkningen borde koncentreras till Malmö och att man i en överenskommelse med Malmö kommun utfäst sig att tillverkningen av tunna damstrumpor i sin helhet skulle koncentreras till Malmö. Är det rimligt att med hjälp av statliga medel investera 30 milj. kr. i en ny anläggning i Borås, då fabriken i Malmö har en kapacitet att klara hela strumptillverkningen?

I Malmö har vi inte råd att förlora ett enda industrijobb till. De senaste tio åren har vi förlorat 6 600 arbetstillfällen inom industrin. Vi har 5 400 arbetslösa och lika många sysselsatta genom arbetsmarknadspolitiska åtgärder. I åldersgrupperna 16–64 år är 3,5 % arbetslösa, medan genomsnittet för riket i dess helhet är 2,2 %. 6 % av våra ungdomar är arbetslösa.

Jag hoppas verkligen att industriministern när han skall ta ställning till framställningen från Eiser tar hänsyn till den situation som Malmö befinner sig i. Om fabriken flyttas till Borås, blir arbetslösheten i Malmö ännu större. Detta kommer att i hög grad beröra många kvinnor.

I en intervju i Svenska Dagbladet den 20 mars i år sade industriministern att nu krävs helt nya industripolitiska grepp – politiken måste bli mer offensiv.

Nya industripolitiska grepp är tydligen att man med statliga medel flyttar företag från en kommun till en annan. Det är enligt min mening ingen industripolitik – det är inte ens en flyttlasspolitik utan helt enkelt en flyttningskarusell som sätts i gång och som skapar problem mellan kommunerna och mellan berörda parter.

Industriministern har också sagt att utslagna industrier betyder utslagna människor – det är en ren förlustaffär att lägga ned företag.

När industriministern nu skall behandla ansökan från Eiser har han möjlighet att visa att det finns ett verkligt allvar och engagemang bakom orden och att det inte är fråga om ord som till intet förpliktigar. Om nybyggnaden kommer till stånd i Borås, är det uppenbar risk för att Malmöfabriken kommer att läggas ned. Om så sker, sker det med hjälp av statliga medel. Jag anser att detta är orimligt och ett ansvarslost sätt att handskas med statliga medel.

Herr industriminister! Borde det inte finnas andra och bättre möjligheter att använda de 30 milj. kr. som det här är fråga om?

Anf. 21 Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Som jag sade i mitt svar till Anna-Greta Skantz kommer jag att ta ställning till den här frågan först sedan man presenterat utredningen om samverkan i branschen. Jag har alltså ingen anledning att närmare kommentera Eisers planer utöver den redogörelse som jag här gett.

När det gäller frågan om flyttning av företag mellan kommuner, som Anna-Greta Skantz talade om, vill jag betona att det självfallet inte är statens uppgift att flytta företag eller att göra de därmed sammankopplade företagsekonomiska övervägandena. Det måste vara företagen själva som svarar för sådana överväganden. Från statens och regeringens sida har vi ingen ambition att gå in och dirigera företag.

Anf. 22 ANNA-GRETA SKANTZ (s):

Herr talman! Jag har inte begärt att staten skall gå in och dirigera företag. Men jag tycker att det är märkligt och väldigt svårförklarligt att en ny fabrik skall byggas när det redan finns en fabrik i Malmö som i dag har kapacitet att tillverka 10 miljoner strumpor och strumpbyxor och som kan öka sin kapacitet med ytterligare 8 miljoner. Således klarar företaget den produktion som behövs i de byggnader man har i Malmö. Det är därför märkligt att en ny fabrik skall byggas i Borås. Det måste ju – såvitt jag kan förstå – leda till att det blir arbetslöshet i Malmö. Det är just det som jag har velat peka på, och det är bra att jag har fått möjlighet att göra det innan industriministern tar ställning till Eisers framställning.

Vidare har industriministern också sagt i intervjun i Svenska Dagbladet att inte ett enda jobb bör försvinna utan att nya kommer i stället, och de orden hoppas jag att industriministern vill leva upp till.

Anf. 23 Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Får jag bara tillägga att om man inte bygger i Borås, måste det rimligen innebära att en väsentlig del av tillverkningen flyttas från Borås till Malmö. Överensstämmer det bättre med de värderingar som Anna-Greta Skantz företräder?

Det är faktiskt så att fabriken i Borås f. n. delvis är inrymd i ett gammalt bilgarage från 1934, som knappast fyller rimliga anspråk, i varje fall inte enligt fackföreningsrörelsens uppfattning. Det finns nog anledning att se på frågan i ett litet större sammanhang.

Anf. 24 ANNA-GRETA SKANTZ (s):

Herr talman! Vad industriministern nu säger bekräftar just det som jag sade, nämligen att man sätter kommun mot kommun och dem som är organiserade i Beklädnadsarbetarnas förbund mot varandra. Naturligtvis skall också de som arbetar i Borås ha hyggliga arbetslokaler. Men i den situation som vi befinner oss i bör hänsyn också tas till det statsfinansiella läget och till sysselsättningsläget i Malmö.

*Om åtgärder mot
centralisering av
livsmedelsproduk-
tionen***7 § Svar på fråga 1980/81:318 om åtgärder mot centralisering av livsmedelsproduktionen****Anf. 25** Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Ulf Sivertun har frågat mig vilka åtgärder regeringen är beredd att vidta för att möta den allt större centraliseringen av livsmedelsproduktionen samt för att avbryta avindustrialiseringen av Stockholms län.

Industriell tillverkning av livsmedel bör precis som all annan produktion ske på ett effektivt sätt. I vissa fall kan detta innebära produktion i koncentrerade former. I andra fall kan en tillverkning utspridd på många små enheter vara den lämpligaste formen. Någon generell regel går inte att ställa upp i detta avseende. Livsmedelsindustrin arbetar med vitt skilda förutsättningar beroende på hur nära konsumenten förädlingen sker.

Den senaste tidens utveckling inom livsmedelsindustrin mot större enheter och specialisering till enstaka produktionsenheter kan innebära stora problem från försörjningssynpunkt i en krissituation. Problemen har aktualiserats i olika sårbarhetsstudier som gjorts under senare tid. Regeringen är medveten om dessa problem och följer här utvecklingen med särskild uppmärksamhet.

Vidare är det angeläget att regionala sysselsättningshänsyn tas med vid en bedömning av livsmedelsindustrins struktur. Sysselsättningssituationen i Stockholmsregionen är i de flesta avseenden mer gynnsam än i andra delar av landet. Det föreligger emellertid en viss obalans på arbetsmarknaden till följd av tjänstesektorns dominans. Industrisysselsättningen i regionen minskade från slutet av 1960-talet till mitten av 1970-talet men var i landet i övrigt i stort sett oförändrad. Under andra hälften av 1970-talet har däremot förändringen av industrisysselsättningen gått i ungefär samma takt i Stockholmsregionen som i andra delar av landet. Enligt min bedömning har industrin i regionen en sådan utvecklingskraft att den kan medverka till en bättre balans på arbetsmarknaden.

Anf. 26 TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! På Ulf Sivertuns vägnar ber jag att få tacka industriministern för svaret. På grund av att så stora förseningar i avlämnandet av svaret inträffat har Ulf Sivertuns tid som ersättare löpt ut, i varje fall för den här gången.

Stockholms län uppvisar en obalans på arbetsmarknaden med arbetslöshet, utslagning och sociala missförhållanden som följd. Avsaknaden av samhällliga styrmedel för att lokalisera arbetsplatser och skapa nya varaktiga arbeten i regionen bidrar naturligtvis till detta. Utflyttningen av industrier och koncentrationen av allmän och privat administration till främst Stockholms kommun medför långa arbetsresor, fördyrade levnadsomkostnader och framför allt en snedvridning av näringsstrukturen. Det medger också industriministern i sitt svar. Stockholms kommun kommer framöver, vid mitten av 1980-talet, inte att ha fler arbetstillfällen att erbjuda

industriarbetare än vad man hade vid mitten av 1930-talet. I övriga delar av landet var antalet arbetstillfällen för industriarbetare 50 % högre vid mitten av 1970-talet än vid mitten av 1930-talet. Detta är ett bevis på den stora snedvridning som finns inom Stockholmsregionen. På 15 år har vart fjärde jobb i tillverkningsindustrin försvunnit härifrån. Under 1970-talet flyttades 40 000 industrijobb ut från Stockholmsregionen.

Nu är frågan om utflyttningen av Farmek till Linköping aktuell. Det är en av många utflyttningar av industrier från Stockholm. På Ulf Sivertuns fråga, vad regeringen är beredd att göra i en eventuell krissituation, med tanke på den koncentration som finns inom livsmedelsindustrin, svarar regeringen-industriministern att man följer utvecklingen med särskild uppmärksamhet. Vad gör regeringen utöver att följa utvecklingen? Det måste väl ändå i tid sättas in motåtgärder, så att man i en eventuell krissituation inte står där med bara den särskilda uppmärksamheten.

Beträffande avindustrialiseringen av Stockholms län förefaller det av industriministerns svar att döma som om det inte finns någon regionalpolitik för regionen Storstockholm. Någon regionalpolitik för landets folktätaste region förekommer tydligen inte från regeringens sida.

Anf. 27 Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Jag vill betona att regionalpolitiken omfattar hela landet och självfallet även Stockholms län. Det finns många exempel på det.

Jag vill också betona att Tommy Franzén när han talar om en snedvridning av arbetsmarknaden i Stockholmsregionen lämnar en korrekt redogörelse. Men det är, om man jämför med landets övriga delar, en snedvridning på en i stort sett privilegierad arbetsmarknad med en allför stor tjänstesektor. Det finns emellertid ett karakteristiskt och intressant utvecklingsdrag i Stockholm, nämligen att Stockholmsregionen har en större andel teknikintensiva industrier än landets övriga delar. Det är den teknikintensiva industrin som vi räknar med skall bli den mest expansiva delen av det svenska näringslivet under 1980-talet. Jag kan alltså utan vidare förutskicka att Stockholm i den fortgående industriutvecklingen av egen kraft sannolikt kommer att väsentligt förbättra relationerna mellan industrisektor och tjänstesektor.

Får jag sedan vad gäller de problem för försörjningsberedskapen med livsmedel som den fortgående koncentrationen inom livsmedelsindustrin kan innebära hänvisa till att det i första hand är jordbruksdepartementets ansvarsområde. Enligt vad jag har erfarit kommer chefen för jordbruksdepartementet att föreslå regeringen att dessa frågor blir föremål för en särskild utredning.

Anf. 28 TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Jag skulle vilja bemöta industriministern på den punkt som gäller regionalpolitiken för Stockholm. Om man vill bedriva regionalpolitik måste man från en regerings och en riksdags sida gå in och fatta beslut och styra lokalisering av företag. Men av industriministerns svar att döma har regeringen inte några sådana avsikter beträffande Stockholm. Industrimis-

Torsdagen den
2 april 1981

*Om åtgärder mot
centralisering av
livsmedelsproduk-
tionen*

tern säger i svaret: "Enligt min bedömning har industrin i regionen en sådan utvecklingskraft att den kan medverka till en bättre balans på arbetsmarknaden."

Det är alltså svaret på frågan vad regeringen tänker göra för att bryta den avindustrialiseringsprocess som pågår och har pågått under ett tjugotal år i den här regionen. Industriministern kanske inte är medveten om – men jag är det, och Stockholmsregionens invånare är det – att vi har glesbygdsproblem även här i Stockholmsregionen, och framför allt uppe i norra Roslagen. Men t. o. m. mitt inne i Stockholms city, i kärnan, har vi rena glesbygdsproblem med bl. a. B-skolor. Om man vill ha en region i balans måste man också bedriva regionalpolitik. Det går inte att hänvisa, som industriministern gör, till att det i Stockholm finns en teknikintensiv industri. Det är klart att det kanske finns en viss koncentration av teknikintensiv industri, men den skapar inte speciellt många jobb. Det vet industriministern också.

Jag skulle vilja avsluta den här frågeomgången med att fråga beträffande koncentrationen av livsmedelsproduktionen, som naturligtvis inte bara gäller svenska företag utan framför allt företag med utländsk inblandning: Vad anser industriministern om att producenter och konsumenter fjärras så oerhört från varandra som sker genom den koncentration som finns inom livsmedelsindustrin?

Anf. 29 Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! På den senaste frågan från Tommy Franzén vill jag svara att det är beklagligt men självklart med denna koncentration. Den är en följd av den allmänna kostnadsutveckling vi har här i landet, som har drivit fram en i mitt tycke onödigt långtgående koncentration och rationalisering inom just den här sektorn, där kontakten mellan producent och konsument är av speciellt värde. Det är alltså den allmänna ekonomiska utvecklingen här i landet som styr detta förhållande.

Låt mig sedan säga beträffande regionalpolitiken när det gäller Stockholms län att vi med inrättandet av utvecklingsfonden har fått ett i hög grad operativt och verkningsfullt instrument för att diversifiera näringslivet i Stockholmsregionen. Jag vill hänvisa till de reella resultat som har visats från utvecklingsfonden i Stockholms län. De talar för sig själva.

Anf. 30 TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Det var intressant att konstatera att industriministern har samma uppfattning som jag beträffande koncentrationen av livsmedelsindustrin. Vad jag tycker är beklagligt är bara att industriministerns skriftliga svar inte tyder på att regeringen har samma uppfattning och är beredd att göra någonting kraftfullt åt detta – annat än att bara följa utvecklingen med särskild uppmärksamhet.

Beträffande industriutflyttningen och situationen i Stockholmsregionen tror jag att industriministern och jag kan vara överens om att utvecklingsfondens arbete är långt ifrån tillräckligt för att täcka det behovet. Det har via utvecklingsfonden skapats en del sysselsättning, men den har inte på något

vis brutit den starka tendens till avindustrialisering av Stockholmsregionen som har börjat visa sig. Därför är det långt ifrån tillfredsställande att bara hänvisa till utvecklingsfonden. Det behövs avsevärt kraftfullare åtgärder från regeringens och riksdagens sida.

Nr 110

Torsdagen den
2 april 1981

*Om statsbidrag
till s. k. OT-kurser
för narkotikamiss-
brukare*

8 § Svar på fråga 1980/81:311 om statsbidrag till s. k. OT-kurser för narkotikamissbrukare

Anf. 31 Socialministern KARIN SÖDER:

Herr talman! Roland Sundgren har frågat mig hur länge det dröjer innan regeringen kan ge besked om statsbidrag till OT-kurser för narkotikamissbrukare.

Socialstyrelsen har i en skrivelse till socialdepartementet begärt att regeringen skall ta ställning till hur arbetsvård för narkotikamissbrukare skall finansieras. Arbetsmarknadsstyrelsen har lämnat en likalydande skrivelse till arbetsmarknadsdepartementet.

I skrivelsen anges att missbrukarna behöver mera utbildning och arbetsträning. I Göteborgs, Västerås och Skara kommuner har speciella projekt med denna inriktning utvecklats.

Frågan om statsbidrag kan utgå för denna typ av insatser, och i så fall i vilka former, är av principiell betydelse. Sedan förhandlingarna med de båda kommunförbunden om utformningen av det framtida statsbidragssystemet för missbrukarvården nu slutförts, räknar jag med att regeringen kommer att kunna fatta beslut i detta ärende under de närmaste veckorna.

Anf. 32 ROLAND SUNDGREN (s):

Herr talman! Jag vill tacka socialministern för svaret. Tyvärr har jag inte fått definitivt besked om statsbidrag till de OT-kurser som i dag bedrivs i Göteborg, Västerås och Skara.

Som socialministern säger i svaret är det här en fråga som hamnat mellan de olika statsbidragsregler som finns. Denna verksamhet för att rehabilitera narkotikamissbrukare kan inte betraktas som renodlad utbildning eller arbetsträning – ett område som arbetsmarknadsstyrelsen svarar för – eller som sådan vård och behandling att det är självklart att socialstyrelsen kan lämna ekonomiskt bidrag. Det är, kan man säga, en behandlingskedja med inslag av både det ena och det andra. Därför har de här revirproblemen uppstått.

Verksamheten i Göteborg, Västerås och Skara är i och för sig inte unik, men den har organiserats på ett väl genomarbetat sätt, med av regeringen godkänd vårdcentral för narkotikamissbrukare som anordnare men med arbetsträning och studier som den viktigaste resursen för rehabilitering av dessa svåra missbrukare. Det är anledningen till att oklarheten om vem som ekonomiskt skall svara för verksamheten uppstått.

Kommunerna har en hel del kostnader för verksamheten, framför allt för den förberedande delen med studiegrupper, m. m. Men det gäller också

Torsdagen den
2 april 1981

*Om statsbidrag
till s. k. OT-kurser
för narkotikamiss-
brukare*

lönen till vissa anställda och utbildningsbidrag till eleverna. Det är sådant som staten normalt svarar för.

Som socialministern anger i svaret har arbetsmarknadsstyrelsen och socialstyrelsen i två likalydande brev den 7 november 1980 tillskrivit arbetsmarknads- och socialdepartementen för att regeringen skall lösa tvisten.

Man kan tycka att detta är en i de stora sammanhangen ganska liten och enkel fråga. Trots detta har det tydligen varit ett problem för regeringen att ta itu med saken – ärendet har legat stilla i fem månader nu. Ändå har jag i dag inte kunnat få ett definitivt besked. Men socialministern anger i svaret att hon räknar med att regeringen efter förhandlingar med kommunförbunden kan lämna ett besked under de allra närmaste veckorna. Jag hoppas att det kan bli ett besked snarast möjligt, så att den planerade verksamheten, som nu blivit åtskilligt försenad – vilket skapat stora problem både för de anställda och för eleverna –, kan återupptas så snart som möjligt.

Anf. 33 Socialministern KARIN SÖDER:

Herr talman! Jag vill poängtera att den skrivelse som socialdepartementet har fått från socialstyrelsen om hur insatser av arbetsvårdande karaktär för missbrukare skall finansieras gäller själva principen. Den är inte begränsad till de verksamheter som bedrivs i Västerås, Göteborg och Skara. Det är just den principiella karaktären av frågan som har gjort att handläggningen har tagit sin tid.

Även om vårdcentralerna inte direkt ingick i förhandlingarna om förändrat huvudmannaskap kan man i det här sammanhanget inte bortse från den frågan. Det är av stor principiell räckvidd hur man totalt sett anordnar missbrukarvården. Därför har vi avvaktat tills förhandlingarna om huvudmannaskapet var avslutade.

Jag vill gärna tillägga, herr talman, att jag noggrant tagit del av de projekt som pågått i dessa tre kommuner. Jag har besökt ett av dem, och jag har – som också nämnts i frågan – haft uppvaktningar från de överiga. Det är ett mycket intressant arbete.

Det är inget tvivel om att insatser som har karaktären av både utbildning och arbetsträning är mycket viktiga vid rehabilitering av missbrukare. De har stora brister i visså avseenden till följd av ett långvarigt missbruk. De har svårigheter att anpassa sig till vad vi kallar en normal dygnsrytm, och de har brister av olika slag när det gäller uthållighet och självkänsla. Därför måste det till insatser av speciell karaktär för att de skall bli totalt rehabiliterade.

Jag meddelade i går, herr talman, att arbetsmarknadsstyrelsen nästa månad presenterar resultatet från den arbetsgrupp som sysslat med frågan om förbättrat samarbete mellan behandlingshem, arbetsförmedling, arbetsgivare och fackliga organisationer. Jag hoppas att också det arbetet skall leda till att vi bättre kan ta hand om missbrukarna och ge dem en bra rehabilitering.

Anf. 34 RÖLAND SUNDGREN (s):

Herr talman! Det här är ju frågor som har uppmärksammats i regeringspropositioner tidigare, bl. a. den om narkotikamissbruket, 1977/78:105, och det är viktigt att principfrågan löses. Det måste skapas bidragsregler som täcker exempelvis sådana samarbetsmodeller som praktiserats i Göteborg, Skara och Västerås, för de måste ändå framstå som ganska naturliga.

Det rör sig, som socialministern också sade, om en grupp ungdomar med mycket svåra missbruk, och det är självklart att det behövs en mängd olika åtgärder – sociala och medicinska, utbildningsinsatser, social träning och arbetsträning – för att de här ungdomarna skall få en chans till en socialt ordnad tillvaro. När då insatserna organiseras såsom har skett, har alltså bidragssystemet brutit ihop.

Den behandling som ges förekommer på olika behandlingshem för missbrukare. Skillnaden här är att den ges på hemorten med en särskild vårdcentral som bas och att eleverna bor i sina ordinarie bostäder. Det passar bra för vissa ungdomar, som man har svårare att få till särskilda behandlingshem. En del ungdomar lyckas man bättre med om de får vara kvar i den invanda miljön, och för andra är det bättre att helt byta miljö.

9 § Föredrogs och hänvisades

Proposition

1980/81:179 till skatteutskottet

10 § Föredrogs och hänvisades

Förslagen

1980/81:19 och 20 till finansutskottet

11 § Föredrogs och bifölls

Interpellationsframställning 1980/81:126

12 § Ändrade regler för beskattning av företag

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1980/81:25 om ändrade regler för den skattemässiga behandlingen av inventarier, fastigheter och pågående arbeten, m. m. (prop. 1980/81:68).

Anf. 35 ERIK WÄRNBERG (s):

Herr talman! Svensk industris konkurrenskraft är inte bara beroende av den kostnadsutveckling som ägt rum för näringslivet. Den tekniska utvecklingen spelar en minst lika stor roll. Under hela efterkrigstiden kunde Sverige, trots ett löneläge som var betydligt högre än våra konkurrenters, hävda sin ställning på världsmarknaderna. Nyckeln till vårt lands exportframgångar låg däri att vi hade produkter som var överlägsna dem som producerades i andra länder, att man ständigt kunde förbättra det man tillverkade och att man hittade på nya produkter.

Nr 110

Torsdagen den
2 april 1981

*Ändrade regler
för beskattning
av företag*

*Ändrade regler
för beskattning
av företag*

I dag är läget helt annorlunda. Svenskt näringsliv har svårt att hävda sig på de internationella marknaderna eller ens klara hemmamarknaden från besvärande import. Och detta sker när löneläget i Sverige inte är högre än i många andra länder. Den troliga orsaken till vårt lands relativa tillbakagång är att vi inte hänger med i den tekniska utvecklingen.

Socialdemokraterna har i sin motion 1979/80:1023 uppmärksammat nämnda förhållande och också framlagt ett förslag som skall stimulera till ökad forskning och ökat utvecklingsarbete. Enligt nu gällande regler får företagen ett extra avdrag med 10 % på nedlagda forskningskostnader, benämnt basavdrag. Därjämte utgår ytterligare ett avdrag om 20 % på den del som forskningskostnaderna har ökat jämfört med kostnaderna närmast föregående kalenderår.

I motion 1023 föreslås att basavdraget skall fördubblas till 20 % samt att det s. k. ökningsavdraget skall räknas upp från 20 % till 100 %. Basen skall vara de genomsnittliga kostnaderna under kalenderåren 1978 och 1979. För att göra det möjligt för företag som inte haft tillräckliga inkomster att göra avdrag ifrån föreslås också, efter mönster från investeringsbidragen, att statligt forskningsbidrag kan utgå med samma värde som forskningsavdragen.

Utskottet tar tämligen lätt på motionen. Man menar att då ett utredningsförslag om forskningsstöd i form av skattefria bidrag föreligger och prövas av regeringen kan man avstå från de stimulanser som ett bifall till motion 1023 skulle innebära.

Den socialdemokratiska minoriteten har en annan åsikt och har i en reservation framfört denna. Mot bakgrund av vad jag inledningsvis anförde om den svenska relativa tillbakagången är det anmärkningsvärt att utskotts-majoriteten kan ta denna fråga så lugnt. Detta är ändå en åtgärd som kan genomföras nu att gälla under 1982, och den kan verka snabbare än det utredningsförslag som majoriteten använt som motiv för att avstyrka ifrågakvarande motion.

Det förtjänar också påpekas att det av reservanterna tillstyrkta förslaget inte kostar statsmakterna någonting, utan bara är en omfördelning av skattebördan inom samma kategori av skattskyldiga. De som bedriver en ökande forskning och ett ökat utvecklingsarbete får skattelindringar, som får betalas av dem som stagnerat på dessa områden. Tekniskt sett möjliggörs detta genom att bolagsskatten höjs från 40 % till 45 %, och för ekonomiska föreningar är motsvarande procentsatser 32 och 36. Det bör påpekas att det är fråga om den statliga skatten, medan den kommunala beskattningen inte alls är berörd.

Då jag tror att det är helt nödvändigt för vårt lands industriella utveckling att få till stånd ett kraftigt ökat forsknings- och utvecklingsarbete ber jag att få yrka bifall till reservation nr 1.

I reservation nr 2 tas upp frågan om de skattefria avsättningarna till allmän investeringsreserv för egenföretagare som genomfördes 1979. Lagen om allmän investeringsreserv skulle motsvara aktiebolagens och de ekonomiska föreningarnas möjligheter till avsättning till allmän investeringsfond. Som

*Ändrade regler
för beskattning
av företag*

bestämmelserna är utformade har nog i stället den allmänna investeringsreserven blivit en ytterligare konsolideringsmöjlighet och ett instrument för resultatutjämnning och uppskjuten beskattning. Redan två år efter insättningar får nämligen företagen fritt använda pengarna, oberoende av vilken konjunktur som råder. Enda inskränkningen är att pengarna måste användas till något som liknar investeringar, men det kan mycket väl vara reparation eller underhåll.

Det som framför allt gör dessa avsättningar så lämpade för progressionsutjämnning är ju det förhållandet att aktiebolagen har en proportionell skatt medan egenföretagaren har en progressiv skatt. Då blir de naturligtvis oerhört mycket mera värda ur utjämningsynpunkt.

Då vi anser att den allmänna investeringsreserven spelar en obetydlig roll både för konjunkturutjämnning och för investeringsvilja yrkas att denna form av skattefri avsättning skall upphöra.

Ur resultatsutjämnings- och konsolideringssynpunkt är läget annorlunda. Då emellertid egenföretagaren, liksom andra företagare, även utan den nu aktuella avsättningsmöjligheten är väl tillgodosedd i fråga om utjämningsmöjligheter finns det ingen anledning att öka den möjligheten till skatteuppskov.

Låt mig erinra om att man kan sätta ned varulagrets värde till 40 %, eller något mindre om lönereserven används, att maskiner i princip kan avskrivas på fem år och att man årligen kan uppskjuta beskattning av vinst som motsvarar 20 % av de anställdas löner och 15 % av den egna inkomsten. De pengarna återförs givetvis nästa år till beskattning, men då kan man göra nya avdrag, så ett års avsättningar kan alltid ligga där.

Herr talman! Med det anförda, som jag tycker är tillräckligt skäl, yrkar jag också bifall till reservation nr 2.

Anf. 36 STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande nr 25 behandlas bl. a. förslag till ändrade regler om den skattemässiga behandlingen av inventarier, fastigheter och pågående arbeten. Förslagen överensstämmer i huvudsak med vad som föreslagits i proposition 1980/81:68.

Därjämte behandlas ett stort antal motioner väckta under den allmänna motionstiden eller i anslutning till propositionen.

Propositionen berör ett flertal områden inom företagsbeskattningen. Förslagen bygger på företagsskatteberedningens slutbetänkande och innebär bl. a. vissa ändringar i redovisningssätt beträffande skatteregler och den skattemässiga behandlingen.

Vissa förändringar sker beträffande beskattning av byggnadsrörelse, liksom beträffande försäkringsersättning, och förslagen är avsedda att tillämpas första gången vid 1984 års taxering.

Beträffande propositionen är utskottet enigt i sitt ställningstagande. Propositionen har i princip antagits, och endast mindre ändringar har vidtagits.

Utskottet har också enhälligt tillstyrkt motion 1092 av Einar Larsson m. fl.

angående egenföretagares kostnader för egen hälsovård. Motionärerna yrkar att egenföretagares kostnad för egen hälsovård skall vara avdragsgill i samma omfattning som gäller i fråga om anställda.

Utskottet skriver att det delar motionärernas uppfattning. Det kan från rättvisesynpunkt inte anses tillfredsställande att den som driver rörelse i aktieföretagsform och som följaktligen är anställd i företaget skall ha rätt till avdrag för egen hälsovård, medan egenföretagaren inte har någon sådan avdragsrätt. Utskottet tillstyrker därför bifall till motionen. Som motionärerna framhåller bör avdragsrätten gälla för egenföretagare som är ansluten till företagshälsovård.

Beträffande ikraftträdande av detta beslut finns inte något särskilt angivet. Det skulle innebära att denna punkt inte trädde i kraft förrän vid taxeringen 1984. Jag vill därför föreslå att detta beslut träder i kraft så att det kan tillämpas vid 1982 års taxering. Jag framställer detta förslag efter att ha överlagt och fått instämmande från övriga i utskottet representerade partier.

Utskottet har också med anledning av motionen 1144 av Lennart Brunander och Filip Johansson angående investeringsavdraget beslutat föreslå vissa ändringar:

Som motionärerna framhåller har vissa svårigheter uppstått beträffande tolkningen av vad som skall anses vara släpfordon. I syfte att i möjligaste mån undanröja oklarheter förstår utskottet att släpvagnar som dras av traktor eller motorredskap och som uteslutande används på det sätt som anges i vägtrafikskattelagen i fråga om traktor klass II, dvs. i huvudsak lantbruks-traktorer, skall undantas från sådana inventarier för vilka särskilda investeringsavdrag inte kan medges.

Genom utskottets ställningstagande, som föranleder ändring av 4 § lagen om särskilt investeringsavdrag för inventarieanskaffning, kommer alla i jordbruket förekommande släpvagnar att omfattas av rätt till investeringsavdrag, förutsatt att de levererats eller kommer att levereras under tiden den 1 november 1980 till den 31 december 1981.

Till utskottsbetänkandet har, som Erik Wårnberg nyss framförde, fogats två reservationer av de socialdemokratiska utskottsledamöterna.

Reservation 1 berör forskning och utveckling. I reservationen yrkar man ökade statliga insatser för att stimulera forskning och teknisk utveckling. Samtidigt föreslås att det inkomstbortfall som uppstår skall täckas genom höjning av bolagsskatten.

Jag kan försäkra reservanterna att också utskottsmajoriteten är medveten om behovet av att stimulera forskning och teknisk utveckling. Men f. n. prövas av regeringen ett betänkande med förslag om forskningsstöd i form av skattefria bidrag. Att i ett sådant läge besluta om ändrade regler skulle strida helt emot den praxis som tillämpas i riksdagen och som också tillämpas av socialdemokraterna i regeringsställning.

Vi bör därför, som utskottet framhåller, avvakta regeringens förslag.

I den andra reservationen vill socialdemokraterna upphäva riksdagsbeslutet från 1979 angående avsättningar till investeringsreserv.

*Ändrade regler
för beskattning
av företag*

Under mitten av 1970-talet fördes en intensiv debatt om företagsbeskattning och om åtgärder för att åstadkomma något så när likvärdiga regler för mindre företagare i jämförelse med de stora företagen.

Det förvånar mig att socialdemokraterna inte kan acceptera denna grundsyn. Vill socialdemokraterna i praktiken ge de mindre företagen likvärdiga möjligheter, då är det verkligen motstridande att yrka på ett upphävande av riksdagsbeslutet om investeringsreserv.

Inte minst under de senaste åren har vi kunnat konstatera småföretagens motståndskraft i fråga om lågkonjunktur, deras smidighet och förmåga till anpassning och strukturförändring och deras uthållighet, utbildningsförmåga och nyskapande. Att med detta som bakgrund nu försämra deras möjligheter till konsolidering måste enligt min uppfattning vara helt felaktigt.

Erik Wärnberg sade i sitt inlägg att en av anledningarna till att socialdemokraterna kräver ett upphävande av detta beslut är att fysiska personer beskattas efter en progressiv skala, medan juridiska personer beskattas efter en proportionell skala. Det anser jag är ytterligare ett skäl till att ge egenföretagen samma möjligheter till utjämning som storföretagen har. I annat fall kommer de att ännu hårdare drabbas av den olikhet i beskattningen som fanns tidigare och som vi skulle få tillbaka om vi biföll den reservation som socialdemokraterna har fogat vid betänkandet.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag avslag på reservationerna och bifall till utskottets hemställan utom beträffande ikraftträdandet, punkterna 21–24, där jag föreslår att beslutet träder i kraft så att det kan tillämpas vid 1982 års taxering enligt det särskilda yrkande som nu delas ut till kammarens ledamöter och som har följande lydelse:

”att riksdagen med bifall till motion 1979/80:1092 beslutar anta den i mom. 24 A föreslagna ändringen i kommunalskattelagen, dock med den avvikelserna att ikraftträdandebestämmelserna får följande lydelse:

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981 och tillämpas första gången vid 1984 års taxering om inte annat följer av punkterna 1–6 nedan

1. Den nya ----- års taxering.
2. Fysisk person ----- är företagsledare.
3. De nya ----- år 1982.
4. Sista meningen ----- år 1985.
5. De nya bestämmelserna i punkt 2 tredje stycket av anvisningarna till 22 § och punkt 9 fjärde stycket av anvisningarna till 29 § tillämpas första gången vid 1982 års taxering.
6. Genom den nya lagen upphävs med verkan fr. o. m. 1984 års taxering dels punkt 6 av övergångsbestämmelserna till lagen (1969:363) om ändring i kommunalskattelagen (1928:370), dels 9 § tredje stycket lagen (1972:742) om ikraftträdande av lagen (1972:741) om ändring i kommunalskattelagen (1928:370).”

Torsdagen den
2 april 1981

*Ändrade regler
för beskattning
av företag*

Anf. 37 ERIK WÄRNBERG (s) replik:

Herr talman! Jag ber först att få tillstyrka det förslag av Stig Josefson som under överläggningen har delats ut i kammaren.

Den möjlighet till avsättning till en allmän investeringsreserv som egenföretagarna har innebär att de har bra mycket större förmåner än storföretagen har. Aktiebolags och ekonomiska föreningars avsättningar till konjunkturinvesteringsfonder är styrda på ett helt annat sätt. De skall inte släppas fria förrän vid en konjunkturavmattning. De skall användas för att styra konjunkturerna, medan det för den allmänna investeringsreserven inte finns sådana bestämmelser. Dessa medel kan i stället användas för att styra privatekonomin – man avsätter medel till den när man har stora inkomster och låter bli att göra det när man har små inkomster. Det är alltså fråga om en ren utjämningsmöjlighet. Däri skiljer sig den allmänna investeringsreserven avsevärt från aktiebolags och ekonomiska föreningars konjunkturinvesteringsfonder.

Vi har i vår reservation framhållit att vi vill ha konjunkturinvesteringsfonder också för egenföretagare. Dessa fonder skall vara likvärdiga med storföretagens investeringsfonder. Deras syfte skall inte vara inkomstutjämnande utan i första hand konjunkturstyrande.

Anf. 38 STIG JOSEFSON (c) replik:

Herr talman! Reglerna för användningen av investeringsreserven är ganska hårda. Använder man inte medlen till investeringar utan till någonting annat beläggs det uttagna beloppet med en extra skatt.

Den erfarenhet som jag har från den korta tid då reglerna har tillämpats är den att företagarna är ganska försiktiga när det gäller avsättning till detta ändamål just med tanke på att man måste göra direkta investeringar. Reglerna har inte tillämpats mer än ett år – vi är nu inne på det andra året – och jag anser för min del att det är oerhört angeläget att ge egenföretagare denna chans att utvecklas. Det skulle enligt min mening innebära en stor orättvisa om man nu ändrade dessa bestämmelser.

Anf. 39 ERIK WÄRNBERG (s) replik:

Herr talman! Jag vill påpeka att man kan använda medlen i investeringsreserven under minst sju år innan de återförs till beskattning. Mellan det andra och det nionde året får företagaren fritt disponera dessa pengar – visserligen till investeringar eller investeringsliknande ändamål, men eftersom man får använda dem till reparationer och underhåll är det fråga om en utjämningsfond och ingenting annat.

För att återgå till den första punkten, forsknings- och utvecklingsarbete, vill jag framhålla att vi kommer att tappa minst ett år om vi skall invänta den utredning som majoriteten har åberopat. Lagen kommer aldrig att kunna träda i kraft under 1982, och vårt förslag omfattar bara 1982. Alltså tappar man ett helt år, och det anser vi är synnerligen allvarligt i dagens situation.

Anf. 40 STIG JOSEFSON (c) replik:

Herr talman! När det gäller tolkningen av bestämmelserna angående investeringsreserven anser jag – och det gör nog de flesta som har möjlighet att utnyttja den – att avsättningen är ganska hårt bunden till investeringar.

Vad sedan beträffar forskningsavdragen vill jag till Erik Wärnberg bara säga följande. Under de år som jag suttit i riksdagen har det nära nog alltid varit praxis att man när det har pågått ett utredningsarbete – speciellt när det är så långt kommet att det sker en överarbetning i departementet – har avvaktat förslag från regeringen. Det är den linjen vi från majoritetens sida har följt.

Anf. 41 SVEN MUNKE (m):

Herr talman! Det finns ca 15 000 grönsaksodlare i detta land som bedriver sin näring yrkesmässigt. Till dessa kan läggas ytterligare ett par tusen lantbrukare som har s. k. fältmässiga grönsaksodlingar. Denna näringsgren saknar helt skydd. Det finns inget skörde-skadeskydd som omfattar detta område. Med anledning härav har jag och Ingvar Eriksson väckt en motion, motion nr 506, där vi anhåller om en utredning för att undersöka möjligheterna att införa s. k. odlingskonto för de här näringsidkarna.

Utskottet har – naturligtvis, höll jag på att säga – avstyrkt motionen och hänvisar till utredningen om skörde-skadeskydd, SOU 1979:53, som blev klar i fjol. Utskottet hänvisar också till den proposition som man väntar att jordbruksministern skall arbeta fram under våren.

Det är för mig och många andra intresserade en ganska märklig motivering, eftersom det som skörde-skadeskyddsutredningen har sysslat med inte alls berör detta område. Det finns i hela denna tjocka utredning inte ett enda ord om grönsaker eller skydd för dessa. Utredningens betänkande handlar enbart om konventionella jordbruksgrödor. En andra anmärkning kan riktas mot utskottets motivering att det inte är berett att införa något skydd. Vi har inte begärt att man skall införa något skydd. Vi har begärt att man skall utreda möjligheterna att införa ett sådant – och det är onekligen en ganska stor skillnad.

Motionen borde också enligt min mening ha remitterats till jordbruksutskottet. Dit har övriga motioner om skörde-skadeskydd skickats. Jag vet inte varför det i detta fall har gjorts ett undantag.

Utskottet påpekar också att riksdagen i höstas anslog 8 miljoner till trädgårdsskador i nordvästra Skåne och hänvisar till de allmänna investeringsreserverna, som just har varit uppe till debatt. Utskottet anför att investeringsreserverna ger bra möjligheter att utjämna inkomster mellan goda och dåliga år. Av den debatt som ägde rum före mitt anförande framgick att det råder stort tvivel om huruvida det verkligen finns en sådan möjlighet till utjämning. Det är också värt att notera att skörde-skadeskyddsutredningen när det gäller rena jordbruksgrödor avvisar denna form av avsättning som ett mycket sämre alternativ än ett speciellt skörde-skadekonto.

Det har gjorts framställningar från näringsidkare och deras organisationer samt från LRF om att man på något sätt skall skydda grönsaksodlarna. Det kommer också nya sådana framställningar. Lösningen med en särskild kontoavsättning skulle vara den billigaste formen både för samhället och för odlarna, vilka nu helt saknar skydd.

Herr talman! Skatteutskottet har enligt min uppfattning avstyrkt motionen på felaktiga premisser. Utskottet har varken tagit hänsyn till den avsedda odlingsinriktningen eller motionens hemställan. Jag har inget särskilt yrkande nu, utan jag avvaktar den proposition om ett nytt skördeeskadeskydd som är utlovad. Jag återkommer då i ärendet.

Anf. 42 STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! När det gäller frågan om ett skydd för grönsaksodlingen kan jag instämma i vad Sven Munke har sagt, nämligen att det är angeläget att skapa ett sådant skydd. Jag har på olika sätt agerat i denna kammare för att åstadkomma förbättringar för denna näringsgren, som ju vid många tillfällen blir väldigt hårt utsatt, både för vädrets makter, som under förra året, och när det gäller importen.

För att återgå till den direkta motionen så har Sven Munke där föreslagit två alternativ. Alternativ 1 innebär att belopp som stått inne på konto minst fem år skattefritt får användas för investeringar i byggnader eller maskiner, men då skall avskrivningsunderlaget för objektet minskas i motsvarande grad. Jag anser för min del att detta praktiskt taget helt överensstämmer med innebörden av den investeringsreserv som tidigare varit uppe i debatten. Där får man avsätta 50 % av vinsten. Tiden för denna överensstämmer också rätt väl med vad Sven Munke anfört i alternativ 1.

Alternativ 2 är ett förslag som mera liknar ett skogskonto. Vi har i betänkandet understrukit att skördeeskadeutredningen har lagt fram sitt förslag, och att jordbruksdepartementet skall komma med en proposition i ärendet under året. Dessutom pågår f. n. en översyn av förslaget i departementet, och med detta som bakgrund har vi ansett att man bör avvakta innan man vidtar ytterligare åtgärder.

Det är riktigt att det är särskilda problem i samband med grönsaksodlingen. Men samtidigt vet vi att det inom jordbruket finns specialodlingar som det också är ett särskilt problem att få med i skördeeskadeskyddet. Det har förts en ganska intensiv debatt om hur man skall klara detta skydd för odlingarna.

Detta är argument för att vi i första hand skall avvakta vad man kommer fram till vid behandlingen av skördeeskadeutredningens förslag. Sven Munke skall nog inte se utskottets skrivning som negativ. Vi har påpekat vilka möjligheter till resultatutjämning som finns. Jag behöver inte upprepa detta, eftersom Erik Wörnberg tog upp både det som gäller investeringsreserven och det som gäller den utjämning som kan ske med hänsyn till de arbetskostnader man haft under det gångna året.

Vi menar att när skördeeskadepropositionen väl har lämnats så har vi bättre

möjligheter att bedöma huruvida det behövs ytterligare åtgärder för att skapa ett skydd mot de problem som trädgårdsnäringen ofta möts av.

Nr 110

Torsdagen den
2 april 1981

Anf. 43 SVEN MUNKE (m):

Herr talman! Stig Josefson tar upp ett par punkter som jag har tagit som exempel i motionen. Det är ju vanligt att man motiverar sina önskingar på det sättet. Men det är också vanligt att det är hemställen i motionen som utskottet skall ta ställning till. Jag anser att utskottet inte har gjort det utan rider på ungefär samma argumentering som Stig Josefson nu framfört.

Jag har begärt en utredning, och det finns ingen utredning på detta område. I utskottsbetänkandet hänvisar man till skördeskadeutredningen, och i den står det inte ett enda ord om grönsaker. Det står om några andra mindre grödor, bl. a. bruna bönor, för vilka man föreslår ett skydd. Men det står ingenting om grönsaksodlingen.

Den är, som Stig Josefson håller med om, mycket betydelsefull. Den är också i mycket större utsträckning än lantbruket utsatt för svängningar. Odlarna kan få väldigt bra skörd ett år, och det kan bli mycket dåligt ett annat år. Det kan också följa flera dåliga år efter varandra osv.

Därför har man från näringens sida uttryckt ett önskemål om möjlighet att göra avsättningar på konto, eftersom den möjligheten inte finns i dag. Även om vi nu talar om de här allmänna investeringsreserverna, finns det inte någon möjlighet för en odlare att avsätta medel för att kunna kompensera sig under ett dåligt år. Det är detta vi försöker komma till rätta med, och det är därför den här motionen har kommit till.

Jag är alltså missnöjd med motiveringarna. Om man i utskottet hade läst motionen rätt, borde man ha kunnat lämna en annan motivering och avvisa den på ett annat sätt. Jag har i varje fall velat fästa kammarens uppmärksamhet på hur angeläget detta spörsmål är. Vi får kanske, Stig Josefson, komma tillbaka när propositionen ligger på riksdagens bord. Det skall bli intressant att se om man i den kommer att behandla de här frågorna, för de finns inte nämnda någonstans vare sig i utskottsbetänkandet eller på något annat ställe.

Anf. 44 STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! Skördeskadeskyddsutredningen har ju inte frånsagt sig möjligheten att ta med i behandlingen även andra odlingar än dem som nu finns med, och därför står frågan så till vida öppen.

Men jag vill – för att vända mig direkt till Sven Munke – också säga att det är väl inte bara en utredning som man vill ha i motionen, utan också åtgärder som skall lösa problemen. I motionen lämnas två alternativa förslag till åtgärder. Det ena alternativet är redan tillgodosett, och det andra har så nära anknytning till den fråga som nu ligger för prövning i jordbruksdepartementet att vi har ansett det vara riktigt att avvakta departementets beslut innan ytterligare åtgärder vidtas.

*Ändrade regler
för beskattning
av företag*

Nr 110

Torsdagen den
2 april 1981

Anslag till vägväsendet

Mom. 1-10

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 11 (forskning och utveckling m. m.)

Vid votering genom rösträkning avgavs 154 röster för utskottets hemställan och 154 röster för reservation 1 av Olle Westberg i Hofors m. fl.

Kammaren beslöt med 154 röster att betänkandet i dess helhet skulle återförvisas till utskottet. 154 röster avgavs för att momentet skulle avgöras omedelbart genom lottning.

13 § Föredrogs

Skatteutskottets betänkande

1980/81:28 om villabeskattningen

Utskottets hemställan bifölls.

14 § Anslag till vägväsendet

Föredrogs trafikutskottets betänkande 1980/81:26 med anledning av förnyad behandling av proposition 1980/81:100 i vad avser anslag till Vägväsende m. m.

Anf. 45 KURT HUGOSSON (s):

Herr talman! I förra veckan hade vi en mycket lång och omfattande debatt med anledning av trafikutskottets betänkande nr 16 om anslag till vägväsendet m. m. I denna debatt gavs en mycket övertygande argumentering för de socialdemokratiska reservationer som är fogade till detta betänkande. Jag ber med hänvisning till den debatten att få yrka bifall till de socialdemokratiska reservationer som nu är fogade till trafikutskottets betänkande nr 26.

Anf. 46 BERTIL JONASSON (c):

Herr talman! Med hänvisning till den debatt som fördes när vi behandlade trafikutskottets betänkande nr 16 i denna fråga vill jag yrka bifall till reservationen 2 vid detta betänkande.

Anf. 47 SVEN HENRICSSON (vpk):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till de kommunistiska motionerna 1980/81:1096, yrkande 2, och 1731 samt den socialdemokratiska motionen 1744, yrkande 11, såvitt avser mom. 7 b i trafikutskottets betänkande nr 16.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 48 ROLF CLARKSON (m):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till vad trafikutskottet hemställt i sina betänkanden nr 16 och 26.

Utskottets hemställan återfanns i betänkande nr 16.

Mom. 1 (revidering av vägverkets flerårsplaner)

Utskottets hemställan bifölls med 155 röster mot 154 för reservation 1 av Bertil Zachrisson m. fl.

Mom. 2 (omfördelning av väganlagen)

Utskottets hemställan bifölls med 256 röster mot 53 för reservation 2 av Rune Torwald m. fl.

Mom. 5 b (drift av statliga vägar)

I en förberedande votering biträdde reservation 3 av Bertil Zachrisson m. fl. med 140 röster mot 15 för motion 1096 av Sven Henricsson m. fl. i motsvarande del. 153 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 155 röster mot 154 för reservation 3 av Bertil Zachrisson m. fl.

Mom. 6 a (bro över Brosundet)

Utskottets hemställan bifölls med 155 röster mot 154 för reservation 4 av Bertil Zachrisson m. fl. i motsvarande del.

Mom. 6 b (broförbindelse mellan Sundet och Hasselön i Gävle kommun)

Reservation 4 av Bertil Zachrisson m. fl. i motsvarande del bifölls med 155 röster mot 153 för utskottets hemställan. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 6 c (broar mellan Bockholmen och Klädesholmen samt mellan Hamburgsund och Hamburgö)

Utskottets hemställan bifölls med 155 röster mot 154 för reservation 4 av Bertil Zachrisson m. fl. i motsvarande del.

Mom. 6 d (bro vid Bjursundsström)

Utskottets hemställan bifölls med 155 röster mot 154 för reservation 4 av Bertil Zachrisson m. fl. i motsvarande del.

Mom. 6 e (bro över Liljedalssundet)

Utskottets hemställan bifölls med 155 röster mot 154 för reservation 4 av Bertil Zachrisson m. fl. i motsvarande del.

Mom. 6 f (bro mellan Ekhammar och Björsund)

Utskottets hemställan bifölls med 155 röster mot 154 för reservation 4 av Bertil Zachrisson m. fl. i motsvarande del.

Mom. 6 g (anslag för byggande av broar)

Utskottets hemställan bifölls med 155 röster mot 154 för reservation 4 av Bertil Zachrisson m. fl. i motsvarande del.

Mom. 7 b (byggande av statliga vägar)

I en förberedande votering biträdde reservation 5 av Bertil Zachrisson m. fl. med 148 röster mot 15 för det av Sven Henricsson under överläggningen framställda yrkandet. 145 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 155 röster mot 154 för reservation 5 av Bertil Zachrisson m. fl.

Mom. 8 (bidrag till drift av kommunala vägar och gator)

Utskottets hemställan bifölls med 294 röster mot 15 för motion 1096 av Sven Henricsson m. fl. i motsvarande del.

Mom. 9 a (bidrag till cykelvägar)

Utskottets hemställan bifölls med 155 röster mot 154 för reservation 6 av Bertil Zachrisson m. fl.

Mom. 10 a (bidrag till spårtrafikanläggningar m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 155 röster mot 154 för reservation 7 av Bertil Zachrisson m. fl.

Mom. 11 (prioritering av kollektivtrafikinvesteringar på lånemarknaden)

Utskottets hemställan bifölls med 155 röster mot 154 för reservation 8 av Bertil Zachrisson m. fl.

Mom. 12 (bidrag till byggande av kommunala vägar och gator)

I en förberedande votering biträdde reservation 9 av Bertil Zachrisson m. fl. med 146 röster mot 16 för motion 1096 av Sven Henricsson m. fl. i motsvarande del. 146 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 155 röster mot 154 för reservation 9 av Bertil Zachrisson m. fl.

Mom. 13 (bidrag till drift av enskilda vägar m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 293 röster mot 16 för motion 1096 av Sven Henricsson m. fl. i motsvarande del.

Mom. 19 (vissa väg- och brobyggnader)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering bifölls med 155 röster mot 154 för utskottets hemställan med den ändring i motiveringen som föreslagits i reservation 10 av Bertil Zachrisson m. fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

15 § Föredrogs

Skatteutskottets betänkande

1980/81:40 om beskattning av realisationsvinst vid avyttring av del av fastighet och beräkning av substansminskningsavdrag (prop. 1980/81:104)

Utskottets hemställan bifölles.

Nr 110

Torsdagen den
2 april 1981

*Traktaments-
beskattning*

16 § Traktamentsbeskattning

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1980/81:29 om traktamentsbeskattning m. m.

Anf. 49 RUNE TORWALD (c):

Herr talman! Privata arbetsgivare måste för sina anställda lämna uppgifter om uppburna traktamenten samt under hur stort antal dygn dylika traktamenten uppburits. Det skall också specificeras huruvida traktamentena avser s. k. korttids-, långtids- eller endagsförrättningar. Dessa uppgifter är avgörande för att taxeringsnämnderna skall kunna bilda sig en uppfattning om huruvida avdragsrätt skall föreligga för de uppburna traktamentena eller inte. De privata arbetsgivarna skall också redovisa utbetalade reseersättningar.

Statliga och kommunala arbetsgivare är däremot befriade från att lämna nyss angivna uppgifter. Bakgrunden till denna befrielse är naturligtvis att man har räknat med att statliga och kommunala myndigheter inte skulle betala ut något annat än vad som enligt gällande traktamentsbestämmelser är rätt och riktigt.

I riksskatteverkets anvisningar fastslås att traktamenten är avdragsgilla endast i den mån arbetet har varit förlagt utanför den egentliga verksamhetsorten. Detsamma gäller avdragsmöjligheter vad avser uppburna reseersättningar.

Nu har det emellertid efter hand visat sig att allt fler fackföreningar träffar avtal med arbetsgivarna om att s. k. smörgåstraktamenten skall uppållas även vid arbete på den ordinarie verksamhetsorten. I de fall taxeringsnämnderna observerar detta förhållande nekar de regelmässigt samtycke till sådana avdrag, vilket innebär att de uppburna traktamentena blir beskattade som vanlig inkomst. Efter liknande avtal betalas det i vissa fall ut reseersättningar efter schablon, oavsett om resor i tjänsten förekommit eller inte.

Sådana här taxeringsmål blir allt vanligare inom såväl taxeringsnämnder som olika överordnade prövningsinstanser, som exempelvis länskattevärderna. Låt mig återge vad en skattskyldig anförde när han blev föremål för eftertaxering, eftersom de ersättningar han uppburit inte var traktamenten i skattelagstiftningens mening:

”Jag har hittills förlitat mig på att träffade överenskommelser mellan min

Torsdagen den
2 april 1981

*Traktaments-
beskattning*

arbetsgivare (---) och avdelningen avseende reseersättningar legat i samklang med skattemyndigheternas bestämmelser. Avdrag har därför gjorts med samma belopp som utbetalats av arbetsgivaren för resor till och från anställningsorten. Jag vill nu yrka avdrag för faktiska resor som förekommit.”

Tyvärre ledde den skatteskyldiges missuppfattning till att vederbörande drabbades av ganska betungande skattetillegg i relation till undanhållen skatt.

Mot denna bakgrund finner jag det angeläget att nuvarande redovisningsrutiner beträffande upprättande av kontrolluppgift – oavsett om det gäller privata, statliga eller kommunala arbetsgivare – ändras på sådant sätt att såsom traktamente resp. reseersättning bara får upptas belopp som uppburits enligt de grunder som finns angivna i riksskatteverkets anvisningar. Eventuellt överskjutande belopp eller på annat sätt beräknade belopp skall då tas upp under Övriga ersättningar, helst med angivande av grunderna för hur ifrågavarande ersättning beräknats.

Det är numera välkänt att skatterettsligt icke avdragsgilla traktamenten och reseersättningar blir allt vanligare även inom statliga och kommunala organ samt företag. Men eftersom dessa arbetsgivare inte lämnar kontrolluppgift om de uppburna traktamentena är det inte heller möjligt för taxeringsorganen att pröva sådana frågor på samma sätt som nu sker för anställda hos andra arbetsgivare. Den situationen uppkommer därför ofta att skatteeffekterna blir olika för den anställde, om han utför ett arbete i egenskap av anställd inom ett kommunalt eller statligt företag resp. om han gör samma arbete såsom anställd vid ett entreprenörföretag, som utför arbetet åt stat och kommun.

Enligt mitt förmenande kan det inte i längden vara rimligt att sådana skatteorättvisor får bestå. Det kan heller inte vara svårare för en statlig eller kommunal myndighet att lämna uppgift om uppburna traktamenten än vad det är för en privat arbetsgivare.

Mot denna bakgrund krävde jag i motion 1980/81:418 att även statliga och kommunala arbetsgivare senast fr. o. m. inkomståret 1982 skulle åläggas att lämna uppgift om uppburna traktamenten på samma sätt som andra arbetsgivare.

Herr talman! Tyvärre har utskottet avstyrkt detta krav och hänvisat till att dessa frågor f. n. utreds av traktamentsbeskattningssakkunniga. Min förhoppning är därför att denna utredning snabbt kommer med förslag som undanröjer de orimligheter som berörs i den nu aktuella motionen. Jag har därför för dagen inget yrkande.

Anf. 50 ERIK WÄRNBERG (s):

Herr talman! Eftersom Rune Torwald inte ställde något yrkande ber jag bara att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Utskottets hemställan bifölls.

17 § Periodiskt understöd m. m.

Nr 110

Torsdagen den
2 april 1981

Föredrags skatteutskottets betänkande 1980/81:35 om periodiskt understöd m. m.

Periodiskt understöd m. m.

Anf. 51 ANITA JOHANSSON (s):

Herr talman! I den socialdemokratiska partimotionen 1980/81:133 föreslog vi socialdemokrater att avdragsrätten för frivilligt periodiskt understöd skulle slopas från 1982 års taxering. Motionen avslogs av den borgerliga majoriteten, som emellertid på förslag av regeringen beslutade att avdragsrätten för frivilligt periodiskt understöd skulle begränsas så att givarna medges avdrag för understöd till olika personer med 5 000 kr. var per år.

Herr talman! Den här debatten är en upprepning från december. Budgetunderskottet har ju inte precis minskat, utan tvärtom. Jag förstår inte att den borgerliga utskottsmajoriteten i rådande katastrofala ekonomiska läge inte biträder vårt förslag om att avdraget för periodiskt understöd helt avskaffas. Jag vill här deklarerat att andra former, s. k. legalt periodiskt understöd, i huvudsak understöd till maka/make och minderåriga barn, emellertid bör ge rätt till avdrag även i fortsättningen.

Vi socialdemokrater i skatteutskottet har även i år motionerat om slopande av det periodiska understödet. Det har vi gjort i motion 1980/81:1562. De sociala skäl som tidigare kan ha funnits för att tillåta denna typ av avdrag har under årens lopp försvagats till följd av att samhällets åtgärder på det sociala området byggts ut.

Jag vill som vår principiella grundsyn uttrycka att samhällets sociala åtaganden skall utformas på ett generellt sätt och med beaktande av de faktiska behoven, inte genom beviljande av skattelättnader som utgår som en automatisk följd av de dispositioner, som vidtas av vissa enskilda personer och som dessutom blir förmånligare ju högre marginalskatt givaren har. Avdrag för understöd till mottagare utomlands görs i dag i ej obetydlig omfattning, och det säger sig självt, herr talman, att kontrollmöjligheterna i dessa fall är mycket små.

Utskottsmajoriteten skriver i betänkandet att den begränsning av avdragsrätten som riksdagen fattade beslut om förra året torde komma att innebära att alltför långtgående skattelättnader i enskilda fall hindras och att därmed mycket av det missbruk som tidigare regler otvivelaktigt kunnat ge upphov till försvinner. Den borgerliga utskottsmajoriteten vidhåller sin tidigare uttalade mening att det finns skäl att tillåta ett visst maximalt avdrag per år.

1972 års skatteutredning konstaterade att möjligheterna till skatteflykt genom avdrag för periodiskt understöd utnyttjades i ej obetydlig omfattning. Tillgänglig statistik visar dessutom att såväl andelen inkomsttagare som har detta avdrag som det genomsnittliga avdragsbeloppet ökar med stigande inkomst. Det är kanske därför som den borgerliga utskottsmajoriteten så enträget avvisar vårt förslag.

Herr talman! Ett konkret exempel: Herr Sparrbåge ger sin mor 5 000 kr.

Hans marginalskatt är 80 %. Sparrbåge betalar sin mors skatt, 500 kr. Sparrbåge skulle ha betalt 4 000 kr. i skatt – en skatteförtjänst på 3 500 kr.

Av de skäl som jag har redovisat finner vi socialdemokrater att avdrag för periodiskt understöd ej bör tillåtas fr. o. m. 1983 års taxering. Jag vill göra kammaren uppmärksam på att skatteintäkterna till stat och kommun kan beräknas till 160 milj. kr. per år. För budgetåret 1981/82 räknar vi med en inkomstförstärkning om 80 miljoner.

Jag yrkar bifall till den socialdemokratiska reservationen.

Anf. 52 RUNE ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Sedan mer än 30 år tillbaka i tiden har folkpartiet drivit kravet att bidragsgivare till organisationer som bedriver ideell och humanitär verksamhet skall få göra skatteavdrag för sina bidrag. Vid regeingsbildningen 1976 fick folkpartiet gehör hos de övriga två partierna i regeringen, och en utredning tillsattes. Denna blev klar med sitt arbete 1978, och med folkpartiet ensamt i regeringsställning våren 1979 framlades en proposition i ärendet.

Gentemot de förslag som tidigare under årens lopp lagts fram av folkpartiet i form av motioner till riksdagen var regeringsförslaget starkt begränsat och omfattade endast de bidrag som gavs till organisationer som arbetade med internationell hjälp- och biståndsverksamhet.

Begränsningen hade som bakgrund en politisk bedömning, att övriga riksdagspartiers negativa inställning till att på detta sätt stödja de ideella och religiösa folkrörelserna fortfarande fanns kvar. Tyvärr visade sig bedömningen vara riktig, och det i så hög grad att även moderater och centerpartister gick emot förslaget, trots att de ställt sig bakom den positiva deklARATIONEN i regeringsförklaringen 1976.

Grundmotivet till folkpartiets inställning är att det är viktigt att stimulera bidragsgivningen till ideell verksamhet, eftersom den är värdefull för samhället och på ett effektivt sätt kommer verksamheten till del.

När det gäller det begränsade område som även årets motion från folkpartiet – motion 1535 av Linnea Hörlén m. fl. – avser, nämligen skattelättnad för gåvor till organisation som har som huvudändamål att utöva internationell biståndsverksamhet eller verkar för internationellt samförstånd och respekt för mänskliga rättigheter, har inte heller den här gången skatteutskottets majoritet funnit skäl att tillstyrka motionen. Vi i folkpartiet beklagar detta, då vi anser att det finns starka skäl för riksdagen att bifalla motionen.

Att folkpartiet har valt att hålla fast vid förslaget om att genom gynnsamma skatteregler stimulera gåvor till internationell biståndsverksamhet är grundat på starka skäl. De frivilliga organisationerna har möjligheter att göra insatser på biståndsområdet vilka inte bör eller kan utföras inom ramen för det statliga biståndet. De kristna samfundens verksamhet i utvecklingsländerna kan t. ex. visa upp många insatser som utgör ett betydelsefullt komplement till det statliga biståndet. Även Kooperationens och fackföreningsrörelsens

verksamhet i u-länderna är exempel på detta. Att betydande summor av statliga biståndspengar kunnat kanaliseras via enskilda organisationer förändrar inte den speciella karaktären hos dessa organisationers insatser. Röda korset och Rädda barnen har kunnat lämna katastrofhjälp till drabbade u-länder lättare och snabbare än vad som varit möjligt med statligt bistånd. Det här är exempel på hur ideella insatser kan komplettera de statliga.

I tidigare debatter om denna typ av biståndsverksamhet har den föreslagna skattelättnaden oftast kopplats ihop med rätten att göra avdrag för personliga levnadskostnader. Man avser då t. ex. avdrag för räntor på lån som tagits för köp av varaktiga konsumtionsvaror. Jag tycker att det är angeläget att klargöra att dessa två typer av avdrag saknar varje som helst samband.

En av inkomstbeskattningens huvudregler är att avdrag medges för kostnader för inkomsternas förvärvande men däremot inte för den skattskyldiges personliga levnadskostnader. Det är denna sammankoppling som jag i detta sammanhang kraftigt vill bestrida. Enskilda människors gåvor till mission, utvecklingshjälp och katastrofbistånd kan inte rimligtvis betraktas som personliga levnadskostnader. En avdragsrätt kan inte heller ge givaren några som helst personliga förmåner. Syftet är i stället att de summor som ges till avsedda hjälpändamål skall öka genom den här stimulansen och att man skall få en totalt sett ökad u-hjälp från Sverige.

Jag anser att det är av positiv betydelse för de organisationer som här avses och för samhällsgemenskapen i stort, om skattesystemet på denna punkt kan utformas så, att enskilda personer stimuleras att öka sina gåvor till ändamål som vi har en gemensam, positiv syn på. Svårigheter i den svenska ekonomin bör inte få oss att glömma bort det stora behovet av hjälp till u-länderna. Då är det viktigt att öka också de ideella insatserna.

Den lagändring som vi föreslår medför ett visst inkomstbortfall för staten. Med hänsyn till budgetläget måste detta inkomstbortfall kompenseras i budgeten fr. o. m. budgetåret 1983/84, då det vid ett bifall till reservationen får sitt första genomslag.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 2.

Anf. 53 INGEMAR HALLENIUS (c):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande nr 35 behandlas motioner som rör frågor om periodiskt understöd, egendomsivräntor och skattelättnader för vissa ideella organisationer i form av bl. a. skattereduktion för gåvor.

Reglerna om avdrag för periodiskt understöd fastställdes i december 1980 och gäller fr. o. m. 1982 års taxering. Avdraget är nu maximerat till 5 000 kr. per år och givare. Beslutet byggde på ett regeringsförslag som riksdagen begärde förra våren.

Bakgrunden till detta var att de regler som gällde förut kunde missbrukas. Då var beloppet endast begränsat till 5 000 kr. per mottagare. Reglerna kunde då utnyttjas att uppnå skattelättnader som inte kunde anses vara motiverade av vare sig givarens situation eller mottagarens behov.

1972 års skatteutredning föreslog att man skulle upphäva avdragsrätten. Flera remissinstanser ansåg däremot att det alltjämt finns sociala skäl för att tillåta avdrag.

Kritiken mot avdragsrätten har alltså i stort sett gått ut på att reglerna har kunnat missbrukas för att uppnå skattelättnader. Därför infördes en beloppsgrens på 5 000 kr. per givare och år för att komma till rätta med missbruk. En så långt gående åtgärd som att helt slopa avdragsrätten har avisats vid olika tillfällen och senast i december förra året.

Begränsningen i avdragsrätten innebär att alltför långtgående skattelättnader i enskilda fall hindras och att det missbruk som tidigare regler gav möjlighet till försvinner.

Utskottet anser att det finns sociala skäl att tillåta ett visst avdrag per år. Med hänsyn härtill, och då det inte finns anledning pröva frågan om ytterligare inskränkningar i avdragsrätten innan närmare erfarenhet vunnits om den nya begränsningsregelns tillämpning i praktiken, avstyrker utskottet motion nr 1562.

Förslag till avdragsrätt för gåvor till ideella organisationer har under en lång följd av år avisats av riksdagen. Skattereduktion för gåvor till utvecklingsbistånd har också tidigare avisats.

Utskottet har ansett att den allmännyttiga verksamhet som ideella organisationer bedriver, bl. a. med betydande insatser från enskilda personer, förtjänar stöd från samhällets sida. Sådant stöd ges också genom bidrag från staten och kommunerna och genom skattelättnader av olika slag. Så är t. ex. ideella föreningar med allmännyttiga ändamål i regel befriade från inkomstskatt, förmögenhetsskatt och arvs- och gåvoskatt.

Utskottet anser inte att några nya skäl anförts för avdragsrätt. Med hänvisning till såväl gränsdragnings- som kontrolltekniska problem avstyrkes motionerna.

Herr talman, jag yrkar bifall till skatteutskottets betänkande 1980/81:35.

Anf. 54 ANITA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Sparplan efter sparplan presenteras för oss ledamöter här i kammaren, och samtliga sparplaner drabbar svaga grupper i vårt samhälle. Att man tar bort det periodiska understödet drabbar ingen svag grupp. Jag vill återigen göra kammarens ledamöter uppmärksamma på att 1972 års skatteutredning kunde konstatera att det var de högavlönade som utnyttjade detta avdrag.

Anf. 55 RUNE ÅNGSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Jag märker att det finns en klar skiljelinje mellan den inställning Ingemar Hallenius visar och den som jag redovisade å mina egna och folkpartiets vägnar. Vill man att allt stöd till ideella organisationer skall slussas till dem via statliga bidrag, då är det också klart att man säger nej till folkpartiets förslag. Vill man däremot stimulera enskild offervilja och enskilda initiativ för att komplettera samhällets direkta insatser, ja, då är

man positiv till det framlagda förslaget. För oss i folkpartiet är detta ställningstagande självklart. Den enskilde individens engagemang är också ousbärligt i all hjälpverksamhet, och samhällliga insatser ger aldrig så god avkastning som när de kopplas med enskilda människors idéburna insatser.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 56 INGEMAR HALLENIUS (c) replik:

Herr talman! Jag instämmer i vad Rune Ångström sade om att det är oerhört viktigt att vi stimulerar till personliga insatser och initiativ i ideellt arbete inom olika områden, inte minst när det gäller att ge stöd till u-länderna. Men jag anser inte att det skall ske via avdrag på skattse- deln.

Anita Johansson hänvisade till 1972 års skatteutredning. Vi brukar emellertid inte se bara på vad utredningar kommer fram till utan också på vad remissorganen säger. Flera remissorgan påpekade att det fortfarande finns ett visst socialt behov av ett begränsat avdrag. Bestämmelsen om begränsning av avdraget trädde i kraft den 1 januari i år, och utskottet anser att en viss tid bör förflyta innan vi kan se hur detta utvecklas.

Anf. 57 ANITA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Det är 160 milj. kr. som jag talar om, Ingemar Hallenius. Det drabbar alltså inte de svaga grupperna. Vi kan bara konstatera att 1972 års skatteutredning tyckte som vi tycker nu, men det tycker tydligen inte den borgerliga majoriteten i utskottet.

Anf. 58 BENGT SILFVERSTRAND (s):

Herr talman! I motion 224 har jag tillsammans med Egon Jacobsson föreslagit att riksdagen hos regeringen skall begära förslag till lagstiftning i syfte att förhindra att inte avsedda skattelättnader kan uppnås genom användandet av livränta vid överlåtelser av vissa tillgångar.

Det smått sensationella har inträffat, att den borgerliga utskottsmajoritet som för knappt ett år sedan med sådan hetta och inlevelse försvarade livräntetransaktioner av olika slag nu har gått med på att hos regeringen begära åtgärder som förhindrar användandet av egendomsivräntor i skatteundandragande syfte.

Vad som i moderat tappning i fjol var god skatteplanering har nu, åtminstone under vissa omständigheter, förvandlats till begreppet skatteundandragande – en term som över huvud taget inte återfinns i fjolårets borgerliga majoritetsskrivning. Det kan vara på sin plats att erinra om slutklämman i utskottsmajoritetens skrivning i fjolårets betänkande:

”Utskottet som inte kan tillstyrka motionerna utgår från att regeringen uppmärksam följer utvecklingen på detta område och omprövar reglerna om de praktiska erfarenheterna kan anses motivera detta.”

Tilltron till regeringens förmåga att följa utvecklingen på den s. k. skatteplaneringens område har av allt att döma kraftigt minskat under det

gångna året. Därför har den borgerliga utskottsmajoriteten uppenbarligen tvingats till denna omvändelse under galgen. Regeringens iver att komma till rätta med orättvisor, avarter och undantag i skattesystemet är som bekant inte på långa vägar så stor som när det gäller att föreslå skattereformer som innebär att skattesänkningar för redan välbeställda grupper skall betalas av de lägre inkomsttagarna, bland vilka enligt vissa statistiska uppgifter en stor majoritet av centerns väljare befinner sig. Det är alltså utomordentligt tacknämligt att skatteutskottet nu ger regeringen bakläxa och kräver krafttag mot livränteaaffärer som sker i skatteundandragande syfte.

Att erfarenheterna motiverar detta är ställt utom allt tvivel. Det är numera långt ifrån enbart de som befinner sig på samhällsstegens högsta topp som ägnar sig åt att dribbla med livräntor. Medvetenheten om att det här går att tjäna grova pengar har spritt sig till allt större grupper, och när det gäller åtminstone större överlåtelse av jordbruksfastigheter torde det snarare vara regel än undantag att en stor del av köpeskillingen erlaggs i form av livränta.

Missbruket av livräntor i samband med fastighetsförvärv har nu på en del håll blivit så utbredd att t. ex. lantbruksnämnden i Kristianstads län, efter framstötter från socialdemokraterna, sett sig nödsakad att påtala missförhållandena i ett brev till lantbruksstyrelsen.

I fjolårets debatt hävdade med emfas moderaternas skatte- och livräntexperter att det inte var några särskilda ekonomiska fördelar förknippade med användandet av livräntor i samband med fastighetsförvärv. Lantbruksnämnden i Kristianstads län, som har erfarenhet på området, har en annan uppfattning och skriver i nämnda brev till lantbruksstyrelsen bl. a.:

”Med hänsyn till bl. a. de fördelar, som kan uppstå för såväl köpare som säljare vill nämnden även ifrågasätta, om den beräkning av livräntornas nuvärde, som nu sker enligt Allmänna råd 1979:2, ger fullt rättvisande resultat vid prisbedömningen i jämförelse med sedvanliga överlåtelse utan livränta.”

Sent skall alltså syndaren vakna. Men när nu uppvaknandet ändå omsider kommit, hälsar vi det givetvis med största tillfredsställelse.

Nu återstår emellertid att se hur regeringen skall tolka riksdagens beslut och vilka direktiv utredningen får. Alla försök att reducera problemet till att gälla bara ett fåtal undantagsfall är dömda att misslyckas. Erfarenheten talar nämligen för att det oftast är möjligheterna att komma i åtnjutande av skattelättnader som dikterar intresset för livränteaaffärer.

Vi har i dag ett så väl utbyggt trygghetssystem att de fall då t. ex. en företagare med fog kan åberopa behov av pension som skäl för att yrka avdrag för livränta i samband med företagsöverlåtelse torde vara relativt få.

Det måste helt enkelt bli ett stopp för alla mer eller mindre sofistikerade försök att med livräntans hjälp vältra över den rättmätiga skattebördan på andra skattebetalare.

Herr talman! Eftersom vår motion i sak trots allt fått en välvillig behandling, har jag inget särskilt yrkande.

Anf. 59 INGEMAR HALLENIUS (c):

Herr talman! Skatteutskottet sade redan vid föregående års behandling av motioner av liknande innebörd som motion 224 att regeringen skulle pröva frågan om egendomslivräntorna. Och vi poängterar i skrivningen i årets betänkande följande:

”Skatteutskottet, som under senare år vid upprepade tillfällen understrukt angelägenheten av att skatteundandragande i alla former motverkas, tillstyrker med det anförda en utredning om egendomslivräntornas skattemässiga behandling. Utskottet vill särskilt betona att syftet med denna utredning bör vara att söka komma till rätta med missbruksfallen och inte att hindra eller försvåra överlåtelseformer som har till syfte att underlätta generationsväxlingar eller att bereda en tidigare innehavare av ett företag en rättmätig pension.”

Framför allt de två sist anförda fallen visar att det i många avseenden kan vara berättigat med egendomslivräntor, men vi har således icke motsatt oss att man försöker komma till rätta med missbruket.

Anf. 60 BENGT SILFVERSTRAND (s):

Herr talman! Bara kort: Föregående års motion, som hade i stort sett samma sakunderlag som årets, avslogs av den borgerliga majoriteten. Den förändring som skett är att utskottet nu begär en utredning direkt av regeringen, dvs. precis det vi krävde i fjol. Efter ett års ytterligare erfarenheter har nu den borgerliga majoriteten kommit till insikt om behovet av åtgärder när det gäller livräntor som används i skatteundandragande syfte. Jag säger än en gång att vi tycker att det är ett bra framsteg.

Anf. 61 INGEMAR HALLENIUS (c):

Herr talman! Jag vill för Bengt Silfverstrand påpeka att regeringen har tillsatt en särskild utredning om underskottsavdragen som redan arbetar. Dessutom vill jag framhålla att Christina Rogestam i en centermotion begärt samma utredning som utskottet nu hemställer om.

Mom. 1 (frivilliga periodiska understöd)

Vid votering genom rösträkning avgavs 152 röster för utskottets hemställan och 152 röster för reservation 1 av Erik Wörnberg m. fl. 4 ledamöter avstod från att rösta.

Kammaren beslöt med 153 röster att betänkandet i dess helhet skulle återförvisas till utskottet. 152 röster avgavs för att momentet skulle avgöras omedelbart genom lottning. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Torsdagen den
2 april 1981

Sparstimulanser

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1980/81:36 om sparstimulanser.

Anf. 62 ERIK WÄRNBERG (s):

Herr talman! Utskottets socialdemokrater delar de borgerligas uppfattning att här föreliggande motioner bör avvisas. Vi har dock i ett särskilt yttrande velat markera att vi inte accepterar den huvudmotivering för avstyrkandet som anförts av utskottsmajoriteten. Socialdemokraterna har nämligen den uppfattningen att de lättnader i beskattningen av aktieinnehav och aktieavkastning som genomförts och som också anförts som huvudmotivering endast i begränsad omfattning gynnar sparandet. Enligt vår uppfattning bör sparandet stimuleras genom sådana lättnader i beskattningen som kan utnyttjas av alla och inte bara av en begränsad grupp skattskyldiga.

Herr talman! Jag har inget annat yrkande än bifall till utskottets hemställan.

Anf. 63 RUNE TORWALD (c):

Herr talman! Nuvarande skatteregler ger den som deklarerar inkomst av kapital möjligheter till skattefria inkomster av kapital på 800 kr. för den som är ogift och 1 600 kr. för samtaxerade personer. Effekterna av dessa bestämmelser är naturligtvis ganska olika, beroende på ränteläget för det aktuella året. I syfte att stimulera till ett ökat sparande har man nyligen sett över bestämmelserna för aktiesparande för dem som har mindre aktieposter, men det torde finnas lika stor anledning att stimulera dem som sparar i bank, något som torde vara fallet för de flesta småsparare.

Naturligtvis kunde detta ske genom en direkt uppskrivning av de aktuella beloppen, men jag ställer mig ändå tveksam till om det är den bästa metoden. Det vore kanske i stället bättre att man band sig för att befria kapitalavkastningen på bankmedel från skatt upp till en viss nivå av sparandet. När nuvarande bestämmelser infördes torde 800 kr. ha motsvarat räntan på ungefär 15 000–20 000 kr. för ogift. Med dagens diskonto och ty åtföljande höga inlåningsräntor motsvarar 800 kr. egentligen bara räntan på 6 000 à 8 000 kr., dvs. ungefär hälften så mycket som när avdraget infördes.

Mycket talar därför för att man borde ändra reglerna till att gälla avkastningen på ett visst belopp, knutet exempelvis till basbeloppet. Om man exempelvis under 1980 haft en regel som hade sagt att ensamstående skulle vara befriad från skatt på en kapitalavkastning som motsvarade förräntningen enligt diskontot under de första tio månaderna på basbeloppet för oktober månad, så skulle riksskatteverket ha kunnat göra en uträkning av detta belopp, avrundat till närmaste hundratal kronor.

Beloppet torde då, i varje fall för 1980, ha blivit 1 100–1 300 kr. för ensamstående. För sambeskattade torde den skattefria avkastningen ha blivit ungefär den dubbla, dvs. 2 200 – 2 600 kr.

Man borde därför överväga att fastställa att för en ensamstående årsavkastningen på en förmögenhet uppgående till basbeloppet för oktober

månad inte beskattas, om den inte överstiger vad medeldiskontot skulle ge under årets första tio månader. För samtaxerade borde den fria avkastningen gälla två basbelopp.

Anledningen till att jag har valt att ta medeldiskontot för de tio första månaderna under året är att riksskatteverket skall få tid att göra sina beräkningar, så att dessa kommer med i de deklarationsblanketter som skall finnas till hands för deklareringskyldiga vid årsskiftet. Detsamma gäller i fråga om basbeloppet där också oktober månad tas som utgångspunkt.

Herr talman! Tyvärr har utskottet inte begärt att regeringen skall få pröva mina förslag, utan min motion 1980/81:417 har avstyrkts. För dagen böjer jag mig för utskottet, men jag återkommer, eftersom jag anser att det är viktigt att man stimulerar banksparandet, som för de flesta människor i Sverige är den naturliga sparformen.

Anf. 64 STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till hemställan i skatteutskottets betänkande nr 36. Det föreligger inget annat yrkande, och jag vill endast säga att utskottet har varit enigt om att det krävs bättre möjligheter för att man skall kunna klara de mindre och medelstora företagens kapitalförsörjning. Utskottet är också enigt om att man i dagsläget inte kan gå vidare när det gäller ytterligare sparstimulerande åtgärder.

Det som Erik Wärnberg tog upp i sitt anförande – vilket också återfinns i ett särskilt yttrande – gäller utformningen av tidigare beslut. Eftersom det inte är detta som vi skall ta ställning till i dag, skall jag här bara en gång yrka bifall till utskottets hemställan.

Utskottets hemställan bifölls.

19 § Föredrogs skatteutskottets betänkande 1980/81:38 om vissa anslag inom handelsdepartementets verksamhetsområde (prop. 1980/81:100).

Punkt G 1

Anslag till tullverket, m. m.

Anf. 65 EGON JACOBSSON (s):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande nr 38 behandlas frågorna rörande medelstildelning till tullverket. Låt mig inledningsvis konstatera att det inom utskottet i långa stycken rått enighet i dessa frågor. Tyvärr har den borgerliga majoriteten inte ansett sig kunna gå med på de krav som vi socialdemokrater framställt i motionerna 1566 och 1252 om ett ökat anslag till tullverket för att det bättre skall kunna bekämpa narkotikasmugglingen. Enligt generaltullstyrelsen överensstämmer vårt krav med dess uppfattning, eftersom man där sedan lång tid tillbaka prioriterat bekämpningen av narkotikahandlingen.

Nr 110

Torsdagen den
2 april 1981

Anslag till tullverket, m. m.

Den sparsamhetsiver som nu drabbat regeringen får ibland orimliga konsekvenser. Det tycks råda bred politisk enighet om att kampen mot det utbredda narkotikamissbruket måste intensifieras. Såväl under tisdagens som under gårdagens debatter här i kammaren har narkotikahandlingen diskuterats, och alla tycks vara eniga om narkotikans skadeverkningar. Både till 1979 års och till 1980 års riksmöte lade socialdemokraterna fram omfattande motioner med förslag om en samlad aktion mot den sociala utslagningen och om ett 100-miljonersprogram för att bekämpa alkohol- och narkotikamissbruket.

Ett konkret resultat av 1980 års motion blev att anslagen för insatser mot missbruket ökades med 10 milj. kr.

Till årets riksdag har vi inlämnat en omfattande motion om särskilda sociala insatser i storstadsområdena. Motionen, där det bl. a. krävs insatser mot social utslagning, var under gårdagen föremål för riksdagens behandling. När det gäller detta område är ett av motionens krav att tullen skall tillföras ytterligare resurser för att kunna bekämpa narkotikahandlingen. I kampen mot narkotikamissbruk och illegal narkotikahandling anser vi det nödvändigt med en förstärkning av tullverkets narkotikabekämpande resurser. Problemen är störst i storstadsområdena i anslutning till färjor och flygplatser. Vi föreslår därför att tullverket tillförs medel för 20 tjänster, att placeras i Öresundsregionen och i anslutning till flygplatserna i Landvetter-Göteborg och Stockholm. För ändamålet bör anvisas 2 milj. kr. under tullverkets anslag till förvaltningskostnader.

Denna anslagsökning är såvitt vi förstår helt nödvändig för att tullen skall kunna göra ett effektivt arbete.

Att den borgerliga utskottsmajoriteten inte vill gå med på vårt krav är djupt olyckligt och innebär med största sannolikhet att samhällets kostnad blir större än om tullverket fått denna resurs. Skall vi komma till rätta med narkotikamissbruket är det av största vikt att vi kan minska införseln av narkotika.

Även om vi har förståelse för besparingsivern får inte detta leda till att vi gör besparingar som innebär ökade kostnader för samhället, något som blir fallet om vi får fler unga människor som råkar in i knarkträsket. Då ökar den sociala utslagningen ytterligare, och vilka konsekvenser de får behöver man inte närmare redogöra för i denna kammare.

Vi kritiserar därför den borgerliga utskottsmajoriteten för dess handlande. Man kan säga att det här är ett exempel på en missriktad besparingsiver som är lika olycklig som den besparingsiver som visas när man avslår krav på ökade resurser till kronofogdemyndigheten – krav som framställs för att ge kronofogdemyndigheten möjlighet att dra in mera pengar till statskassan.

Jag vill verkligen, herr talman, påminna om gårdagens debatt. Jag har roat mig med att läsa protokollet under förmiddagen. Det var många bra inlägg, och det rådde en ganska bred enighet om att kampen måste intensifieras när det gäller drogmissbruket. I dag finns chansen att rösta – och rösta då på den socialdemokratiska reservationen vid betänkandet! Jag yrkar bifall till denna reservation.

Därutöver vill jag, herr talman, helt kort beröra ett par andra frågor som har anknytning till tullverket.

Den ena frågan gäller den socialdemokratiska motion som behandlas i betänkandet och som inlämnats av Hans Pettersson i Helsingborg och Bengt Silfverstrand. Som framgår av betänkandet har denna motion varit föremål för remissbehandling. Såväl generaltullstyrelsen och rikspolisstyrelsen som invandrarverket har yttrat sig med anledning av motionen.

Alla tre instanserna har ställt sig positiva till motionens krav på en omorganisation av passkontrollen, innebärande att tulltjänstemännen i större utsträckning handhar denna kontrollfunktion. Det skulle innebära en besparing för statskassan men också en resursökning för tullsidan. Motionen är ett utmärkt exempel på att det går att spara utan effektivitetsminskande resultat. Utskottet, som är enigt med motionärerna, förutsätter att regeringen tar initiativ i syfte att förverkliga motionens krav.

Den andra fråga som jag kort vill beröra gäller tullens möjligheter till visitation av personer som är misstänkta för narkotikainförsel. Tullverkets anställda har genom att de inte längre tillåts utföra kroppsvisitation hamnat i en helt orimlig situation. Detta har inneburit att antalet knarkbeslag drastiskt minskat och att narkotikasmugglare numera nästan obehindrat kan införa narkotika till Sverige. Det har vidare inneburit att den tullpersonal, som arbetar med narkotikabekämpningen, nu upplever sitt arbete som meningslöst och ser tidigare arbetsinsatser som spolerade.

Jag vill, herr talman, uttala förhoppningen att regeringen snarast tar initiativ och vidtar de åtgärder som erfordras för att tullverkets personal skall ges möjligheter att effektivt utföra sitt arbete och därmed kunna minska införseln av narkotika till vårt land.

Och låt mig, herr talman, eftersom denna regering tycks arbeta med tröghetslagen som ledstjärna, understryka vikten av att man denna gång bryter mot mönstret och snabbt vidtar åtgärder.

Anf. 66 HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Herr talman! Generaltullstyrelsen pekar i sina äskanden på det enkla faktum att tullverkets verksamhet styrs av yttre faktorer. Som yttre faktorer räknas bl. a. en årlig gods- och trafikökning, som medför en ökad arbetsvolym på omkring 2 % per år. Den ökningen väntas fortsätta.

Några av de s. k. yttre faktorerna har vi nämnt i vår motion nr 1176, där vi yrkar på att tullverket skall få de pengar som verket behöver för att kunna upprätthålla en oförändrad verksamhet. Kostnaden för staten blir, om vår motion bifalls, ca 19 milj. kr. större för det kommande budgetåret. 19 milj. kr. – är det mycket pengar? Ja, men om 19 milj. kr. i ytterligare anslag till tullen är mycket eller inte kan inte avgöras bara genom att man betraktar summan, utan man måste ställa den summan emot de uppgifter som väntar tullen. Om 19 milj. kr. är mycket eller inte kan inte heller avgöras utan att den summan ställs emot de kostnader för samhället som uppstår, om man ytterligare måste dra in på bevakningen av haven och på miljöskyddet, om man måste minska kontrollen av ut- och införsel av valuta, om man måste

Torsdagen den
2 april 1981

Anslag till tullverket, m. m.

minska kontrollen av tekoimporten eller om man t. ex. måste minska kontrollen av narkotikahandeln.

Diskussionen om tullens möjligheter att skydda vår ungdom mot knark har blossat upp därför att det nu satsas enormt från multinationella marknadsförare för att öka knarkmarknaden, dvs. för att de skall få nya ungdomar som beroende kunder. Knarket introduceras i dag ute på skolgårdarna – över hela landet. Kris, väntad arbetslöshet, reell arbetslöshet och kulturell utarmning har berett marken för dem som nu sår de första fröna till beroende och misär hos ungdomar. De vet att de inom kort kan skörda miljoner på detta beroende, och de satsar nu oerhört, mot bakgrund av rekordskördarna i den "gyllene triangeln", den plats på jorden där det mesta knarket odlas.

Det fordras naturligtvis många olika satsningar och åtgärder mot allt detta, inte minst förebyggande åtgärder och åtgärder för att eliminera kapitalismens utarmning av viktiga levnadsförhållanden. Men det ändrar ju inte tullens uppgifter, här och nu. Tullen har rader av viktiga och samhällsekonomiskt värdefulla uppgifter att sköta.

Jag vågar påstå – utan att vara expert – att en tulltjänsteman i full verksamhet har de allra bästa möjligheter att gå med vinst för staten. Han måste rimligen med lätthet kunna dra in pengar motsvarande sin lön till staten. Ett par flaskor brännvin per dag – och den saken är ordnad, om man ser till statens skatteförluster på smuggling. Den minsta gnutta narkotika som beslagtogs är en oerhörd vinst för samhället, socialt och ekonomiskt sett. – Jag tror inte att någon i riksdagen skulle vilja ställa sig upp och förneka detta.

Efter den här summariska bakgrundsbeskrivningen är det dags att gå in på utskottsbetänkandet.

När man närmar sig betänkandet undrar man naturligtvis hur utskottspartierna har sett på saken. Trots att man känner de borgerligas mekaniska besparingstankar undrar man ändå om inte argument biter på dem. Finns det ingen möjlighet att få dem att tänka om på ett sådant här viktigt område? Men efter några raders läsning i utskottsbetänkandet är man tillbaka i verkligheten. Där står, om jag minns rätt, att sådana här förslag till ökning av utgifter – eller, såsom vi ser det, kompensation för utgifter för att en verksamhet som man håller på med skall kunna vidmakthållas – urholkar de allmänna besparingsmöjligheter som regeringen har menat att man skall genomföra. Utskottsmajoriteten har alltså högst generella tankar om generella nedskärningar på ett område som kräver selektiva insatser.

Här är det verkligen på sin plats att fundera ett slag över vad åtstramningarna betyder på litet längre sikt. Det räcker inte med att krypa bakom handelsministerns formuleringar, som de återges i utskottets betänkande: "Tullverket bör därför även i fortsättningen ägna största uppmärksamhet åt bekämpning av narkotikasmuggling, skydds- och kontrollåtgärder från miljöskyddssynpunkt samt åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten" när man vet – och det har tullverket skrivit i sina egna yttranden – att de här nedskärningarna kommer att få effekter på just de här områdena och på narkotikabekämpningen. Det är otvetydigt.

Jag är säker på att tullverket, som handelsministern säger, ägnar dessa områden stor uppmärksamhet. Men det vore ju bra om det slapp få en minskning av sina resurser i ett läge då brottsligheten ökar sina insatser. Det är inte småpotatis som satsas från samhällets verkliga fiender, som är beredda att sprida knarket till en helt ny generation. De är välorganiserade – de har en väl utvecklad marknadsorganisation. Mot detta har vi inte mycket att sätta, men vi kunde åtminstone låta bli att skära ned på tullens uppgifter i ett krisläge.

Herr talman! Jag yrkar bifall till vpk-motionen 1176.

Anf. 67 TAGE SUNDKVIST (c):

Herr talman! Skatteutskottets betänkande 38 är föranlett av budgetpropositionen. Närmare bestämt är det anslaget till tullverket inom handelsdepartementets område som behandlats.

Som framgått av de två föregående anförandena har regeringen när man föreslagit anslaget till tullverket känt sig föranlåten att ta hänsyn till det ekonomiska läget och inte ge fullt ut det anslag som tullverket begär.

Det är klart att både Egon Jacobsson och Hans Petersson i Hallstahammar vid det här tillfället för ett resonemang om att just den här frågan är så väsentlig att man borde ha gett vad tullverket krävt.

Men vi befinner oss ju i ett synnerligen brydsamt ekonomiskt läge. Det framför representanter både för socialdemokraterna och vpk vid många olika tillfällen – så ofta ni får möjlighet att göra det. Vi kan konstatera att det är på det sättet – vi har ett besvärligt ekonomiskt läge. Men då gäller det att ta hänsyn till det och försöka göra någonting åt det. Då duger inte någonting annat än en generell sparsamhet. Den generella sparsamheten kan vi avläsa i budgetpropositionen på detta område och i det majoritetsbetänkande som föreligger från skatteutskottets sida.

Skatteutskottet skriver i betänkandet att ”nästan varje utskott tvingas godta nedskärningar som det under gynnsammare förutsättningar inte varit berett att tillstyrka, ett förhållande som i hög grad karaktäriserar skatteutskottets ställningstagande i fråga om anslaget till tullverket”. Det betyder alltså att vi anser att det skulle ha kunnat finnas anledning att gå något längre när det gäller att tillgodose tullverkets anslagsäskanden.

Vi har här motionsförslag som tar sikte på att åstadkomma en begränsning av narkotikasmugglingen men som också, som Hans Petersson i Hallstahammar nämnde, tar sikte på de miljöskyddsuppgifter som tullverket har att arbeta med. När vi föreslår att riksdagen skall avslå dessa motionsförslag beror det inte på att vi är ointresserade av bekämpningen av narkotikasmugglingen och inte på att vi är ointresserade av de skydds- och kontrollåtgärder som tullverket har att vidta. Det är tvärtom så att det redan i budgetpropositionen understryks att dessa områden skall prioriteras.

Jag har ingen som helst anledning att tro att tullverket slösar med sina medel. Men det skulle förvåna mycket om man inte ändå har möjligheter att göra besparingar, rationaliseringar som kan ge utrymme för en prioritering i den riktning som redan talats om i statsverkspropositionen, utan att man

Torsdagen den
2 april 1981

Anslag till tullverket, m. m.

behövde sänka ambitionerna.

Utskottet har inhämtat yttranden från rikspolisstyrelsen och generaltullstyrelsen, vilka Egon Jacobsson så riktigt talade om. Det ligger i sakens natur att man från dessa myndigheters sida har talat om att man har vissa bekymmer, att man inte kan göra vad man skulle vilja göra på grund av de besparingar som måste åstadkommas. Men båda myndigheterna pekar också på de möjligheter till besparingar som finns.

Egon Jacobsson anförde ett strålande exempel. Han hänvisade till vad hans partikamrat, Hans Pettersson i Helsingborg, säger i sin motion 677 om möjligheterna till besparingar inom det här området. Denna motion har utskottet också tillstyrkt. Kanske kan man på det sättet få till stånd en översyn av passkontrollorganisationen syftande till en rationellare verksamhet och till att besparingar kan göras.

Slutligen: Visst råder det enighet om att det är mycket viktigt att narkotikasmugglingen hindras, som det sägs i reservationen. Från utskottets sida menar vi att det är fullt möjligt att göra det inom ramen för de av regeringen föreslagna medlen. Vi anser att de medel som behövs inom detta anslags ram också i fortsättningen bör prioriteras.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 68 EGON JACOBSSON (s) replik:

Herr talman! Jag var ganska säker på att Tage Sundkvist skulle hänvisa till det brydsamma ekonomiska läget. Jag försökte därför två gånger att säga att vi har förståelse för regeringens spariver. Men man kan inte spara generellt på det sätt som regeringen har tänkt sig. Jag försökte i mitt föregående inlägg belysa det genom att anföra två exempel. Jag hänvisade för resten också till gårdagens och tisdagens debatter här i kammaren om drogmissbruket.

Den första förutsättningen för att vi skall kunna komma till rätta med narkotikamissbruket är naturligtvis att vi ser till att införseln av narkotika till landet minskas. Det är tullverkets personal som har den uppgiften och som bäst kan klara den. Jag vet inte hur noga Tage Sundkvist har läst generaltullstyrelsens ganska långa yttrande. Jag skulle vilja veta var i detta yttrande man framhållit att det skulle gå att göra omprioriteringar. I stället har man ju sagt att man sedan lång tid tillbaka prioriterat just narkotikabekämpningen.

På den andra frågan som jag ställde förstår jag att jag inte kan få något svar av Tage Sundkvist.

Jag ser att handelsministern är närvarande. Det är alltid trevligt att ha en minister här i kammaren. Visserligen vet jag att svar kommer att lämnas i morgon när det gäller möjligheterna för tullverkets personal att effektivt bedriva sitt arbete. Men eftersom handelsministern ändå är här kunde det vara trevligt att höra vilka synpunkter han har i det avseendet.

Jag gav ytterligare ett exempel på att det inte går att tillgripa generella metoder när det gäller sparande och hänvisade till en annan debatt här i kammaren som gällde kronofogdemyndigheten. Regeringen var inte beredd att ge kronofogdemyndigheten medel till ekonomisk sakkunskap, så att man

därmed skulle kunna driva in mer pengar till statskassan. De två exempel som jag nämnt visar att det är fel att använda sig av generella metoder när man skall spara.

Jag tycker att Tage Sundkvists inlägg är något av samma slags läpparnas bekännelse som kom till uttryck här i kammaren i går från flera borgerliga talare. De gjorde i och för sig väldigt bra inlägg. Vi var överens om att vi måste bekämpa narkotikamissbruket. Men när det kommer till konkreta åtgärder, då är ni inte med längre.

Anf. 69 HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk) replik:

Herr talman! Tage Sundkvists anförande var ju en uppföljning av utskottsbetänkandet. Något nytt som kunde stärka mig i tron på den borgerliga politiken kom inte fram. Man kan inte "fullt ut" anvisa det här beloppet, säger Tage Sundkvist, och motiverar det med att det inte finns pengar. Det känner vi till allihop. Ingen i den här församlingen är ovetande om det problemet – om statens urusla finanser. Men jag hävdade i mitt inlägg att satsningar på tullverket är samhällsekonomiskt lönsamma. Jag tror att tulltjänstemännen gott och väl drar in sina kostnader till staten genom den framför allt förebyggande och avskräckande verksamhet som de har att utöva.

Det gäller ju att på något sätt försöka få till stånd ett socialt bokslut i den här frågan. Vi vet att om knarket får fortsätta att rinna in över våra gränser, om kommunerna måste ta hand om de sociala spillrorna av de människor som drabbas, kommer det att kosta betydligt mer än dessa 19 milj. kr. Jag har inte hävdad att man löser problemen med 19 milj. kr., men jag hävdar att man bör ge tullverket vad det har begärt för att kunna fortsätta sin verksamhet i samma utsträckning som i dag. Vi vet att omfattningen av tullverkets verksamhet i dagsläget inte är så väldigt imponerande att den är någonting att skryta över. Senast i går kväll fick vi i ett TV-program en redovisning av tullens arbete. Jag är säker på att tulltjänstemännen i en sådan situation inte släpper ut till allmänheten hur illa det egentligen är ställt, för det skulle ytterligare bidra till att öppna gränserna för dem som satsar på Sverige.

När man trots de här nedskärningarna hävdar att tullverket kommer att klara sina uppgifter mot bakgrund av att verket fått några extra miljoner för bekämpning av narkotikasmugglingen, som det står i utskottsbetänkandet, vill jag erinra om att tullverket i sitt remissyttrande säger att den föreslagna anslagstilldelningen kommer att få negativa effekter på narkotikabekämpningen.

Jag skulle vilja fråga Tage Sundkvist: Tror Tage Sundkvist att tullverket och tulltjänstemännen i sina yttranden far med osanning? Är det inte rätt det som de säger? Litar ni inte på vad de säger? Om ni gör det, måste ni rimligtvis omprioritera och försöka få ytterligare några kronor till den här anslagsposten.

Jag tycker att det finns en motsägelse här som man inte kan komma förbi. Antingen tror man på vad tullverket säger, eller också gör man det inte utan

Nr 110

Torsdagen den
2 april 1981

Anslag till tullverket, m. m.

Anslag till tullverket, m. m.

anser att verket har fel. Jag föreslår att man satsar de medel som vi har begärt för att därmed komma någon bit på väg.

Anf. 70 TAGE SUNDKVIST (c) replik:

Herr talman! Det är klart att jag följer upp det som har sagts i utskottet, Hans Petersson i Hallstahammar. Det är i och för sig helt naturligt, eftersom jag har mitt namn på betänkandet.

När det sedan gäller möjligheterna att spara och frågan huruvida berörd myndighet, generaltullstyrelsen, far med osanning, vill jag säga att jag naturligtvis inte har någon anledning att tro det. Å andra sidan vet vi ju ändå att generaltullstyrelsen i allra högsta grad är part i målet i just det här fallet, vilket jag också antydde redan i mitt första anförande.

Låt mig sedan säga till Egon Jacobsson att det naturligtvis finns möjligheter att göra besparingar inom ramen för de anslag som finns. Just motionen av Hans Pettersson i Helsingborg, som Egon Jacobsson har hänvisat till, visar på den saken. Jag är inte övertygad om att vi har förmågan att hitta alla möjligheter till besparingar, men jag tror att man har det inom tullverket. Den glugg som ni visar på ger en besparing på 3 milj. kr. Skillnaden mellan utskottsmajoritetens förslag – som följer regeringens – och reservanternas förslag är 2 milj. kr. Det är alltså en betydligt mindre summa.

Anf. 71 EGON JACOBSSON (s) replik:

Herr talman! Ja, det är en betydligt mindre summa, Tage Sundkvist. Det var därför vi hade trott att den borgerliga majoriteten skulle kunna acceptera den, när alla tycks vara överens om att just narkotika- och drogmissbruket är ett så allvarligt samhällsproblem att vi verkligen måste intensifiera kampen. Det är styrkt från generaltullstyrelsen och från många andra håll att de inte klarar sina uppgifter tillfredställande i dag – och de gör det definitivt ännu sämre efter det att de fråntogs möjligheterna till kroppsvisitation.

Jag skulle än en gång vilja ställa frågan: På vilken sida i generaltullstyrelsens yttrande står det att det är möjligt för styrelsen att omprioritera så att dess resurser för den narkotikabekämpande verksamheten skulle kunna utökas? Det är tvärtom så att generaltullstyrelsen har framhållit i sitt yttrande att man sedan lång tid tillbaka har prioriterat detta område på bekostnad av andra verksamheter inom tullverkets totala verksamhetsområde.

Motionen av Hans Pettersson i Helsingborg är en besparingsmotion, och ett bifall till den skulle leda till en effektivitetshöjning avseende verksamheten på tullsidan – därför att det skulle bli en större tullpersonal och färre passpoliser om det kravet genomfördes. Det är vi överens om, och det är väldigt bra. Det är bara att hoppas att den här regeringen skyndsamt – som vi har skrivit från skatteutskottet med formuleringar som vi är överens om – tar de initiativ som behövs för att göra den erforderliga omorganisationen. Då spar man pengar och man förstärker tullresurserna.

Anf. 72 HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk) replik:

Herr talman! Det är klart att generaltullstyrelsen är part i målet i en sådan här fråga. Det är alldeles givet. Men man kan inte avfärda verkets allvarliga skrivning om att det, med de anslag som föreslås, inte går att upprätthålla verksamheten på nuvarande nivå som revirtänkande. En liten blick ut i verkligheten tycker jag motsäger sådana tankar om dess äskanden. Det är inte hundra steg ut till landets knarkcentrum från det här huset, och vi kan varje dag följa upp tragedierna som följer i missbrukets spår.

Jag skulle vilja ställa frågan till Tage Sundkvist: Om man betraktar tullverket utifrån den nivå det har i dag, med den personal det har, med de resurser det har och med de uppgifter det har och kommer att ställas inför nu när knarkhandeln intensifieras, tror Tage Sundkvist att en ytterligare tulltjänsteman är samhällsekonomiskt lönsam eller inte? Det skulle jag vilja ha svar på. Jag tror det. Det är därför vi har äskat ytterligare miljoner till tullverket i denna brydsamma situation. Vi är nämligen säkra på att det ger vinster för samhället: ekonomiskt, socialt och på många andra sätt.

Anf. 73 TAGE SUNDKVIST (c) replik:

Herr talman! Jag vill då slutligen konstatera att man dragit samma snyftvals i den här debatten som i så många andra debatter: På just det här området kan man inte spara. Men visst behöver vi spara, säger man. Man kritiserar den dåliga ekonomin här i landet, men när det sedan gäller att något hålla igen på utgiftsökningar – som ju ändå är underlaget till den dåliga ekonomi vi har – vill man inte medverka. Då kommer man med överbud.

Talmannen anmälde att Egon Jacobsson och Hans Petersson i Hallstahammar anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 74 Handelsministern STAFFAN BURENSTAM LINDER:

Herr talman! Varje myndighet kan förvisso hitta på motiv till att man skall ha mera pengar. Ofta kan motiven tyckas bra. Det går alltid att säga att man av samhällsekonomiska skäl skall anslå mera pengar just hit eller just dit.

Men om man inte är sparsam kommer vi framöver att få ett ännu sämre budgetläge. Bl. a. växande statsskuldräntor kommer att skapa problem framöver. Här gäller det att se till att den ekonomiska utvecklingen framöver inte blir så påfrestande att det finns avsevärt mycket mindre pengar att då anslå till alla de angelägna ändamål som ofta redovisas i olika kammardebatter. Det är anledningen till att man i samband med att man presenterar ett förslag är tvungen att göra olika begränsningar i de äskanden som myndigheterna gjort.

Från socialdemokratisk sida räknar man upp de, som man säger, starka motiven för att anslå ytterligare pengar. Men det är till sist ändå 2 milj. kr. mera man vill anslå. Varför just 2 milj. kr.? Dessa två miljoner skall kontrasteras mot de 586 milj. kr. som det totalt är fråga om. Utan att vilja

Nr 110

Torsdagen den
2 april 1981

Anslag till tullverket, m. m.

ironisera måste jag säga att man får en känsla av att det är fråga om att vilja göra en politisk markering – det är mera en smula överbudspolitik än någon hållfast beräkning som ligger bakom detta.

Jag säger som Tage Sundkvist: I debatt efter debatt kommer den här typen av förslag. Man säger att sparsamhet är bra, men just här går det inte att spara. Bara på handelsdepartementets område finns ett antal exempel på sådan argumentation.

Om det vore på det viset att man med ytterligare ett par miljoner fortsättningsvis verkligen kunde hindra knarket från att välla in över landet, då skulle man naturligtvis noga tänka sig för innan man föreslog en sådan besparing. Men även om tullen gör ett förtjänstfullt arbete – och det gör den – kan man tyvärr inte med ytterligare något anslag uppnå detta i sig önskvärda mål.

Jag gör det påpekandet därför att det leder mig fram till ett mycket kort svar på den fråga som har riktats till mig, nämligen hur man skall betrakta tullmännens befogenheter i arbetet. Man har frågat om de skall få vidga de befogenheter att göra olika ingrepp – kroppsvisitation och kroppsbesiktning.

Jag skall i morgon besvara ett antal interpellationer i den frågan. Av artighet mot interpellanterna kanske jag kan vänta med att presentera min syn på detta. Jag vill dock – eftersom frågan har väckts – säga att jag är angelägen att finna former för att kunna öka tullmännens befogenheter, med iakttagande av de hänsyn som måste tas till den integritet som enskilda människor har rätt till – det får vi inte tappa ur sikte i dessa sammanhang.

Det är en besvärlig balansgång, men i det balanserandet är jag intresserad av att försöka finna lösningar som gör det möjligt för tullmännen att arbeta så effektivt som möjligt. Endast då ger de olika anslag vi bestämmer oss för i kammaren möjlighet att uppnå goda resultat.

Anf. 75 EGON JACOBSSON (s) replik:

Herr talman! Både Tage Sundkvist och handelsministern talar om sedvanlig oppositionspolitik, överbud osv. Låt mig då erinra om att vår oppositionspolitik hitintills har inneburit dels att vi har haft full täckning för våra förslag, dels att våra alternativa budgetar inte har haft så stora underskott som regeringens.

Varför just 2 milj. kr., frågar handelsministern, och hur har man kommit fram till denna siffra? Jo, vårt parti har kontakter med väldigt många människor, självklart också med de personalgrupper det här är fråga om. Utifrån deras praktiska vardag står det klart – och det har generaltullstyrelsen instämt i – att 20 tjänster, placerade i Öresundsregionen och vid storflygplatserna i Stockholm och Göteborg, skulle vara ett mycket värdefullt tillskott och ge tullverket bättre förutsättningar att klara sin uppgift.

Jag hoppas att vi alla är överens om att drogmissbruket är ett väldigt stort samhällsproblem som måste bekämpas med kraft. Är vi överens om det,

borde vi också vara överens om att den första förutsättningen för att vi skall kunna vara någorlunda framgångsrika i det arbetet är att vi kan minska införseln av narkotika till landet. De som har huvuduppgiften när det gäller att klara detta är just tullpersonalen.

Avslutningsvis vill jag säga att jag accepterar handelsministerns resonemang att artigheten kanske kräver att vi inväntar morgondagens interpellations svar. Jag hoppas bara att svaren går i den riktning som jag tidigare har försökt antyda.

Anslag till tullverket, m. m.

Anf. 76 HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk) replik:

Herr talman! Handelsministern berörde visserligen inte vår motion i sitt anförande, men eftersom han nämnde ordet oppositionspolitik har jag möjlighet att gå i svaromål.

Jag anser inte vårt förslag vara överbudspolitik, även om det rör sig om 19 miljoner, för jag hävdar att man måste ställa det beloppet i relation till de enorma kostnader som narkotikamissbruket förorsakar samhället. För att visa hur den borgerliga politiken fungerar skall jag göra en liten utvikning till debatten i förra veckan. Vi föreslog då bl. a. moms på aktier, en inkomstkälla så god som någon. Den skulle ge 1,7 miljarder i ett svep, dvs. 100 gånger så mycket i inkomst som det skulle kosta att göra den satsning på tullverket som vi nu föreslår.

Men det förslaget till inkomstförstärkning avslås naturligtvis av de borgerliga partierna. Pratet om att kassakistan är tom måste ställas i relation till det man verkligen gör för att försöka fylla den. Den är inte tom alldeles utan orsak.

Jag tycker inte att man skall försöka dölja en sådan här underlig politik från den borgerliga regeringens sida bakom tal om att vi inte får rubba balansen i de generella nedskärningarna, att det kanske inte går att mäta exakt hur stora effekter det får på knarket om man förstärker tullens resurser, osv. Karin Söder har ju nyligen rest omkring i "gyllene triangeln" tillsammans med ambassadörer och speciellt utvalda knarkspanare. Jag misstänker att handelsministern kan få en rapport av henne om situationen där och om hur viktigt det är att vidta alla möjliga åtgärder för att begränsa införseln till landet. Jag hävdar att vårt förslag är högst rimligt mot bakgrunden av vad som håller på att hända, för nu intensifieras ansträngningarna att få avsättning för de ökade skördar som kommer i den "gyllene triangeln". Det borde handelsministern också veta.

Anf. 77 ERIC REJDNELL (fp):

Herr talman! Skatteutskottet behandlar i sitt betänkande 1980/81:38 bl. a. stationeringen av ett utsjöbevakningsfartyg på Gotland. Utskottets ställningstagande blir att man avstyrker två motionsyrkanden där det begärs att detta utsjöbevakningsfartyg, Tv 172, skall stationeras i gotländsk hamn. De av kammarens ledamöter som inte närmare har läst motionerna och utskottsbetänkandet i det här avsnittet – och tyvärr lär det vara de flesta, eftersom det här kan bedömas som en liten, lokal fråga – drar givetvis den

slutsatsen att det här är några lokala politiker som försöker idka bypolitik. Slutsatsen ligger nära till hands – men så är det inte. Tvärtom är det här en principfråga om hur riksdagen skall ställa sig till statliga verks handläggning av en fråga som kommer att påverka kostnaderna för och det praktiska utförandet av en statlig verksamhet.

Egentligen skulle det vara onödigt att argumentera vidare i den här frågan. Såväl generaltullstyrelsen – som har den formella uppgiften att stationera utsjöbevakningsfartyget Tv 172 – som handelsministern och skatteutskottet är överens om att allt talar för Gotland. Såväl den fackliga organisationen som länsstyrelsen och kommunstyrelsen på Gotland har, framför allt med hänvisning till regionalpolitiska och samhällsekonomiska skäl, framfört starka önskemål om att Tv 172 skall stationeras på Gotland.

Jag sade nyss att såväl generaltullstyrelsen som handelsministern och utskottet är överens om att allt talar för Gotland. Ja, herr talman, allt så när som på en enda fråga. Låt mig citera ur handelsministerns svar på min fråga i detta ämne den 9 december förra året här i kammaren:

”Även om såväl operativa och driftsekonomiska som regionalpolitiska skäl talar för att stationera det nya fartyget Tv 172 på Gotland synes detta, enligt vad jag inhämtat, f. n. tyvärr inte möjligt på grund av de rekryterings-svårigheter som generaltullstyrelsen har redovisat. Jag anser det utomordentligt beklagligt om det inte ens på sikt skulle visa sig möjligt att stationera det nya fartyget på Gotland. Jag hoppas att det skall gå att finna lösningar som kan göra det möjligt att i en inte alltför avlägsen framtid ompröva beslutet.”

Tyvärr måste jag återge ett ganska långt avsnitt ur handelsministerns svar, men jag har velat ta med det, eftersom det speglar en så omfattande argumentation för en placering av utsjöbevakningsfartyget på Gotland. Det går inte för ett statsråd att uttrycka sig klarare. Jo, han kunde givetvis ha sagt rent ut att det är självklart att fartyget skall stationeras på Gotland, ty på så sätt sparar vi ca 1 milj. kr. åt statskassan varje år och dessutom kan vi utnyttja fartyget optimalt just i de farvatten där det skall ha sitt operationsområde. Fartyget skall nämligen ha sin verksamhet förlagd till norra Östersjön och farvattnen utanför Gotland för att bevaka den svenska fiskezonen och där utanför liggande s. k. vita zoner i Östersjön. Men så långt kunde givetvis handelsministern inte gå; då hade han måhända gjort sig skyldig till vad vi kallar ministerstyre.

Hur kan man då spara ca 1 milj. kr. åt statskassan varje år? Och vad är det som säger att man inte kan rekrytera besättning till fartyget som är villig att acceptera Gotland som stationeringsort? Dessa frågeställningar är intressanta.

Såväl i den debatt som jag hade med handelsministern här i kammaren den 9 december förra året som i vår motion 1980/81:678 har jag utvecklat argumenten för kostnadsökningarna. För att spara tid åt kammaren skulle jag vilja rekommendera kammarens ledamöter att ta fram trycket och läsa vad som står där.

Observeras bör dock att de 600 000–630 000 kr. som där nämnts endast är

bränslekostnader för fartygets pendling mellan fastlandet och Gotland två gånger i veckan. Med en stationering i exempelvis Nynäshamn uppstår dessa kostnader. Jag vet att generaltullstyrelsen har en något modifierad syn på dessa beräkningar.

Därtill kommer att tidsåtgången för dessa resor är bortkastad tid – tid som regelbundet försvinner från de egentliga arbetsuppgifterna i operationsområdet. Fiskefartyget får, som vi säger i motionen, så att säga obevakade tider, som kan utnyttjas av de befälhavare som så önskar.

Men rekrytering av besättningar då – vad har man gjort för att lösa det problemet? I ett personalmeddelande från generaltullstyrelsens personal- och driftbyrå 1980-09-24 efterlyste man kustbevakningstjänstemän som var villiga att tjänstgöra på fartyget om det placerades på Gotland. Självfallet blev resultatet magert – man hade ju inte ledigförklarat några tjänster som formellt kunde sökas.

I dag ser bilden ljusare ut. Länsarbetsnämnden i Gotlands län har till skatteutskottet översänt en förteckning över personer som sökt eller anmält sitt intresse för tjänstgöring på utsjöbevakningsfartyget Tv 172 med stationering på Gotland.

I sitt brev säger man: ”Trots att tjänsterna till Tv 172 inte ledigförklarats i vanlig ordning, har enligt bifogade förteckning många sökande med sjö- och maskinkunskaper men som saknar erforderlig tullutbildning anmält intresse till sjömansförmedlingen.” Jag kan avslöja att förteckningen upptar hela 19 namn.

Länsarbetsnämnden delar också min uppfattning att man i ett initialskede skulle kunna flyga en besättning till Gotland från fastlandet tills besättningsfrågan slutgiltigt lösts på Gotland. Man påtalar också att kryssaren 104 från Holmsund under vintern stationeras i gotländsk hamn med sin ordinarie besättning som transporteras därifrån när den inte tjänstgör. Detta är en nödvändighet när isförhållandena blir svåra.

Herr talman! Den mest realistiska lösningen, både med tanke på utsjöbevakningsfartygets operationsområde och med tanke på de kostnader en fastlandspacering i längden innebär, är att man redan nu beslutar sig för att stationera fartyget på Gotland.

Trots ett enligt utskott vill jag med ett bifallsyrkande till motionerna 675 och 678 markera den vikt och betydelse jag lägger vid denna fråga. Därest generaltullstyrelsen trots allt väljer att stationera Tv 172 i fastlandshamn, kommer jag att noga följa utvecklingen, inte minst med tanke på kostnaderna.

Herr talman! Jag yrkar alltså bifall till motionerna 675 och 678.

Anf. 78 PER-AXEL NILSSON (s):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande 1980/81:38 behandlas två för Gotland betydelsefulla motioner, nämligen nr 675 och 678. I båda dessa motioner hemställs att riksdagen måtte uttala att utsjöbevakningsfartyget Tv 172 placeras på Gotland.

Länsstyrelsen på Gotland har såväl i sitt förslag till näringspolitiskt

Nr 110

Torsdagen den
2 april 1981

Anslag till tullverket, m. m.

program, som överlämnades till regeringen i augusti 1979, som i sitt yttrande över betänkande SOU 1979:43–45 Ren Tur framhållit betydelsen av att detta fartyg placeras på Gotland.

Generaltullstyrelsen har själv både muntligen och skriftligen framfört att det vore från operativ synpunkt lämpligt att placera Tv 172 på Gotland.

För detta talar bl. a. bevakningsområdets sträckning, som inte enbart omfattar fiskezonen nord, väst och ost om Gotland, utan även den s. k. vita zonen ost om Gotland från svenska gränsen till mittlinjen mellan Gotland och Balticum.

Mot denna bakgrund anser vi motionärer att en stationering av utsjöbevakningsfartyget Tv 172 på Gotland är självklar.

Generaltullstyrelsen har – det skall inte förnekas – uttalat sig positivt. Men samtidigt har man framhållit att man inte kan få kompetent personal på Gotland.

Man kan fråga sig om generaltullstyrelsen och utskottet tror att det finns ett 20-tal personer med den utbildning som krävs som går arbetslösa på Gotland. Frågan är om denna personal finns ledig på någon plats över huvud taget i landet.

Vad söker man för personal? Enligt ett informationsblad som tullverkets kustbevakning ger ut sker rekrytering av personal till sådana här fartyg från sjöfolk av olika kategorier. Som exempel nämns fiskare eller befäl från handels- och örlogsflottan. Kraven vid anställning är skepparexamen och fartygsmekanikerexamen. Dessutom fordras sjöpraktik, körkort, svenskt medborgarskap samt god syn och hörsel.

Trots att tjänsterna till Tv 172 enligt uppgift från länsarbetsnämnden på Gotland inte har ledigförklarats i vanlig ordning har sökande med skeppar-, styrmans- eller maskinexamen redan anmält sitt intresse till sjömansförmedlingen. Ja, det finns även, vilket framgår av de uppgifter som har översänts till utskottet, yrkesfiskare som är intresserade av tjänstgöring på Tv 172.

Enligt uppgift har åtta kustbevakare på Gotland också anmält sitt intresse för det nya fartyget, men dem är man inte intresserad av eftersom det skulle medföra vakanser på kustbevakningens andra fartyg på Gotland. Det är en personalpolitik som jag inte förstår mig på.

När man läser generaltullstyrelsens yttrande över motionerna får man känslan att styrelsen inte önskar bemanna detta fartyg med på Gotland tjänstgörande kustbevakare. Även om styrelsen i viss utsträckning ger avkall på kompetensvillkoren, kan den inte acceptera fler än maximalt fem av de sökande, skriver den. Motivet för denna nedklassning skulle vara att man inte kan bemanna ett fartyg av den här typen med personer som saknar kompetens och erfarenhet i fråga om fartygets skötsel och kustbevakningens arbetsuppgifter.

Jag frågar mig om en person med skepparexamen eller maskinbefälsutbildning och därtill tjänstetid som kustbevakare inte skulle vara så bildbar att han inte skulle vara kvalificerad för en sådan här tjänst.

I detta sammanhang kan man fråga varför det läggs så stor vikt vid tullutbildning. Fartyget skall ju i huvudsak användas för fiskeövervakning

och fiskekontroll i den svenska fiskezonen i Östersjön. Det innebär bl. a.:

kontroll av att inga oanmälda eller icke licensierade utländska fiskefartyg bedriver fiske inom fiskezonen,

uppföljning av anmälda utländska fiskefartygs position och förflyttningar inom fiskezonen,

kontroll av fiskefartygens identitet,

kontroll av pågående fiske samt härvid använda och ombord medförda fiskeredskap,

kontroll av att gällande bestämmelser om minimimått på fisk efterlevs, tillsyn av fiskeloggböcker (för kontroll av fångstens omfattning och slag samt fastställande av fångstplatsen).

Utsjöbevakningsfartyget skall också utöva kontroll av fiskeverksamheten enligt gällande konventioner i de utanför fiskezonen belägna s. k. vita zonerna.

Härutöver skall fartyget vid behov tjänstgöra som ledningsfartyg vid större bekämpningsoperationer av miljöfarliga utsläpp till sjöss och i mån av tid och möjlighet användas för övriga övervakningsuppgifter inom kustbevakningens ansvarsområde. Fartyget skall dock i största möjliga utsträckning uppehålla sig i fiskezonen.

Vi motionärer och många gotlänningar är besvikna över skatteutskottets behandling av dessa motioner. Man skriver i betänkandet att frågan rörande stationering av ett sådant här bevakningsfartyg inte bör behandlas av riksdagen.

Nu gäller det inte vilket fartyg som helst utan ett bevakningsfartyg som skall bevaka de gotländska farvattnen. Man kan fråga hur utskottet hade reagerat om det hade gällt bevakningen av någon annan del av den svenska kusten. Skulle man även då ha stationerat fartyget i ett helt annat område för att eventuellt i ett senare skede göra en omstationering? Utskottet talar ju inte om något annat än om att man hoppas att det skall bli möjligt med en omstationering till Gotland.

Det är inte någon omstationering vi har hemställt om, utan vad vi vill är att riksdagen uttalar sig för att utsjöbevakningsfartyget från den dag det skall i tjänst skall få Gotland som placeringsort.

Jag vill i detta sammanhang erinra om vad försvarsutskottet i sitt betänkande 1980/81:12 uttalade angående kompensation till Gotland för förlorade arbetstillfällen vid omorganisationen inom försvaret.

Utskottet skrev följande:

”I motionen framhålls att arbetsmarknadsläget på Gotland har försämrats starkt under den senaste tiden. Motionärerna förutsätter att regeringen, som har att närmare reglera det antal värnpliktiga som skall grundutbildas på Gotland, vid sina ställningstaganden beaktar detta. De föreslår dessutom att decentraliseringsdelegationen får regeringens uppdrag att utreda och inkomma med förslag till annan statlig eller privat verksamhet som kan lokaliseras till Gotland i den mån propositionens förslag kommer att medföra minskade arbetstillfällen.

Torsdagen den
2 april 1981

Anslag till tullverket, m. m.

Även utskottet anser det vara angeläget med statliga insatser för att söka kompensera Gotland för de arbetstillfällena som förloras genom omorganisationen. Utskottet förutsätter därför att regeringen uppmärksamt följer sysselsättningsutvecklingen på Gotland och vidtar effektiva åtgärder för att möta problem som uppkommer i samband med organisationsändringarna. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.”

Detta blev också riksdagens beslut.

Det är för Gotland mycket betydelsefullt att ett sådant här fartyg blir förlagt till ön, både med tanke på den ökning av arbetstillfällena som kan tillkomma och med tanke på den stimulans för övrigt näringsliv som det är att något händer också på den statliga sidan.

Det är beklagligt att utskottet avstår från någon viljeyttring. Vi motionärer anser att det är nu, innan det avgörande beslutet om stationeringsort fattas, som riksdagen kan påverka ärendet genom att som sin mening uttala att utsjöbevakningsfartyget Tv 172 bör placeras på Gotland.

Herr talman! Med vad jag nu anfört yrkar jag bifall till motionerna 675 och 678, som behandlas i skatteutskottets betänkande nr 38.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

I anförandet instämde Torsten Gustafsson (c).

Anf. 79 TAGE SUNDKVIST (c) replik:

Herr talman! I skatteutskottet beklagade vi när vi behandlade de båda motioner som här har tagits upp att vi inte ansåg oss kunna tillstyrka dem.

Man kan i betänkandet konstatera att såväl ett enigt utskott som generaltullstyrelsen har uttalat sig för att fartyget borde vara placerat på Gotland. Men upplysningar och uppgifter som utskottet under ärendets behandling har införskaffat har visat att – på grund av personalproblemen – mycket stora svårigheter skulle vara förknippade med en sådan stationering. Därför kan inte utskottet tillstyrka motionerna.

Jag har velat lämna denna förklaring, då ett enigt utskott i stort sett har instämt med motionärerna men av skäl som jag här har redovisat inte har kunnat tillstyrka motionerna.

Anf. 80 ESSE PETERSSON (fp):

Herr talman! Skatteutskottets betänkande nr 38, som vi nu har att fatta beslut om, handlar till stora delar om tullverket, och då bl. a. om narkotikabekämpningen. Ett antal folkpartister har i en motion till detta riksmöte, motion nr 292, yrkat på *dels* en prioritering av narkotikabekämpningen inom ramen för tullverkets resurser, *dels* en översyn i rationaliseringssyfte av vissa av tullverkets nuvarande arbetsuppgifter.

Det är självklart att just narkotikabekämpningen är oerhört viktig inom tullverkets arbetsområde. Det gäller att komma åt själva konsumtionen som

sådan, vilket vi troligen alla är överens om. Det gäller då framför allt att komma åt smugglingen, och det kan man göra vid gränskontrollerna. Det är där som just tullen kommer in som en utomordentligt viktig del för att kunna bekämpa narkotikakonsumtionen.

Problemet är att vi har långa gränser och många gränsovergångar. Därför krävs det också kontrollresurser, såväl när det gäller gränsovergångar till sjöss och till lands som på flygplatserna.

Jag hade en diskussion om det här med handelsministern i juni månad i fjol, då jag hävdade att det fanns ett betydande behov av att komma till rätta med narkotikaproblematiken på våra många flygplatser utöver Arlanda. Handelsministern sade att det allra viktigaste var att prioritera Öresundsområdet. Och det är givet att en betydande del av narkotikainförseln sker den vägen. Därför var det alltså en riktig bedömning att det är viktigt att vi kan komma till rätta med smugglingen i Öresundsområdet, men detta gäller också på flygplatserna.

I det läget är det också självklart att generaltullstyrelsen först och främst vill ha högre anslag för att kunna klara den här delen. I den motion som jag hänvisade till gick vi just in på detta att det skulle ske en omorganisation och rationaliseringar inom den ram man har att arbeta med för tullens vidkommande. Med tanke på att totalbeloppet är i den storleksordningen att det bör vara möjligt med ytterligare rationaliseringar – det rör sig om 586 miljoner – måste man väl säga att någon miljon mera snarare är felräkningspengar än något som betyder avgörande förändringar när det gäller att komma till rätta med narkotikasmugglingen. Men det är självklart att tullen skall vara så effektiv som möjligt i detta sammanhang.

Jag tycker att utskottet på den här punkten har noterat detta. Jag skall citera från s. 4 i betänkandet: "Även om starka skäl kan redovisas för anslagsökningar till tullverket måste utskottet ställa frågan om man trots allt inte genom ytterligare ansträngningar har möjligheter att inom en så personal- och kostnadskrävande organisation som tullverket göra vissa besparingar genom rationaliseringar och omDispositioner utan att sänka ambitionsnivån för de prioriterade verksamhetsområdena."

Jag instämmer helt med utskottet på den punkten. Däremot blir man något mer frågande när utskottet litet längre fram i samma betänkande säger att "angående prioritering av narkotikabekämpningen finner utskottet att syftet härmed i huvudsak redan är tillgodosett genom de uttalanden som görs i propositionen".

Det var av just den anledningen som vi tog upp detta i motionen. I propositionen jämför man nämligen narkotikabekämpningen med en rad andra, visserligen mycket angelägna, arbetsuppgifter. Det är uppgifter för att komma åt illegal invandring, bevakning inom den utvidgade territorialhavsgränsen, havsfiskeövervakning, olje- och kemikaliebekämpning till sjöss, skydds- och kontrollåtgärder från miljöskyddssynpunkt och åtgärder mot ekonomisk brottslighet. Men vad vi här har varit och bör vara överens om är behovet av att särställa just narkotikabekämpningen och att den skall prioriteras inom tullverket.

Nr 110

Torsdagen den
2 april 1981

Anslag till tullverket, m. m.

Torsdagen den
2 april 1981

*Anslag till tullver-
ket, m. m.*

Men utskottet har i de två sista meningarna av det här avsnittet ändå slagit fast – och det är detta jag som motionär tar fasta på – att denna organisationsöversyn inom tullverket skall ske för att man skall kunna få resurser till prioriteringar av narkotikabekämpningen och att utskottet förutsätter att prioriteringen av kampen mot narkotikasmugglingen verkligen genomförs inom tullverket.

Jag har, herr talman, inget särskilt yrkande, utan förväntar mig att detta utskottsuttalande kommer att ge resultat. I annat fall lovar jag att återkomma.

Anf. 81 HANS PETTERSSON i Helsingborg (s):

Herr talman! Jag skall inte ta kammarens tid i anspråk med att redogöra för drogmisbruk. Det har debatterats ingående här i går, och i utskottets betänkande har man också pekat på många av de här problemen.

Men vi blev litet oroliga när man så där generellt skar ner möjligheterna för tullen att sköta sitt värv. Vi tänkte då naturligtvis mest på knarksmugglingen, särskilt i de områden där Bengt Silfverstrand och jag verkar, nämligen Öresundsregionen. Om man skulle göra på det sätt som föreslås hade det betydtt att man väsentligt hade skurit ner tullens möjligheter att sköta sitt jobb. Vi vet i dag – jag är säker på att handelsministern också vet det – att många av de färjeanlöp som görs i t. ex. Helsingborg är obebakade av tull, medan man har passkontrollanter som står och spanar efter invandrare som eventuellt inte har rätt att vistas i landet. Kontrollanterna har emellertid ingen rätt att göra tullvisitation.

Därför skrev Bengt Silfverstrand och jag en motion, nr 677, där vi begärde en omDispositionering av de statliga medlen så att vi kunde få en bättre bevakning på båda håll, så att säga. Tullen har nämligen också möjlighet att utföra denna invandringskontroll, samtidigt som man kan göra visitationer.

Nu har utskottet tillstyrkt denna motion och sagt att man skyndsamt skall göra en översyn av dessa problem. Jag, och säkerligen många med mig, skulle sätta stort värde på om man verkligen gjorde en skyndsamt utredning här. Jag skulle gärna vilja ge ett råd när det gäller att verkställa denna översyn. Det är ju så att Tullmannaförbundets avdelning i Helsingborg har varit mycket verksam och kan dessa frågor väldigt bra. Det råd jag vill ge är därför: Ta någon därifrån, som verkligen förstår sig på dessa frågor! Det skulle säkerligen vara bra.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag med anledning av motionen.

Sedan vill jag kraftigt understryka det Egon Jacobsson sade angående tullmännens möjligheter att avvisitera misstänkta knarksmugglare. Jag tror att vi har gått litet för långt i sekretesslagen. Med denna skyddar vi i första hand – om jag får lov att använda uttrycket – tjuvar och banditer. De ges här möjligheter att göra kap som man egentligen inte hade avsett. Nu kommer det ett interpellationssvar om detta i morgon, och jag skall med intresse ta del av det.

Anf. 82 ERIC REJDNELL (fp):

Herr talman! Låt mig bara, med anledning av Tage Sundkvists senaste inlägg om utsjöbevakningsfartyget Tv 172, konstatera att alla är eniga om att Gotland är bäst som stationeringsort. T. o. m. generaltullstyrelsen säger klart ifrån på den punkten. Trots detta säger man nej till Gotland som stationeringsort.

Det är ju, som handelsministern i ett inlägg tidigare sade, angeläget att vi sparar, men här bäddar man för ökade kostnader. Det är som sagt inte tänkbart att det finns 15–20 personer med den utbildning som här krävs vilka går och väntar på de här jobben på Gotland. Det är fullt naturligt att man måste söka dem på flera andra orter och försöka få en här och en där.

Det ser emellertid ljust ut, att döma av den redovisning som gjorts av länsarbetsnämnden i Gotlands län och den förteckning jag tidigare nämnde. Det finns dock ett stort antal sökande, och då faller alla andra argument, tycker jag. Men här är det tydligen en princip som får råda över förnuftet.

Mom. 1 a

I en förberedande votering biträdde reservationen av Olle Westberg i Hofors m. fl. med 136 röster mot 16 för motion 1176 av Lars Werner m. fl. 148 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 150 röster mot 149 för reservationen av Olle Westberg i Hofors m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 5

Utskottets hemställan, som ställdes mot motionerna 675 av Per-Axel Nilsson och Torsten Gustafsson samt 678 av Eric Rejdnell och Eric Enlund, bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna G 2 och G 3

Utskottets hemställan bifölls.

20 § Kvarskatteavgiften

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1980/81:39 om kvarskatteavgiften (prop. 1980/81:110).

Anf. 83 ANITA JOHANSSON (s):

Herr talman! I vår motion 1980/81:85 med anledning av regeringens första sparproposition föreslog vi socialdemokrater att vissa avgifter i samband med

Torsdagen den
2 april 1981

Kvarskatteavgiften

uppbörden av skatt skulle höjas. Den borgerliga utskottsmajoriteten avskog i december 1980 våra förslag.

Nu har regeringen kommit med proposition 110 som innehåller förslag om en höjning av kvarskatteavgiften och möjligheter för skattskyldiga som fått anstånd med avgivande av deklaration att tillgodoräkna sig fyllnadsinbetalning som görs viss tid efter den 30 april.

I den sistnämnda frågan anser budgetministern att utgångspunkten bör vara att den som fått anstånd alltid skall ha möjlighet att göra erforderlig fyllnadsinbetalning, när deklarationen är klar, och få inbetalningen beaktad vid avgiftsberäkningen. Förutsättningen skall vara att inbetalningen görs senast den 30 juni under taxeringsåret.

Herr talman! Vi finner att starka skäl talar för att vi på nytt aktualiserar våra tidigare förslag och att dessa bör genomföras snarast.

Vårt nuvarande system för uppbörd av skatt gör det möjligt att i viss utsträckning uppskjuta inbetalningen av skatt med ibland upp till ett till två år. Härigenom erhåller vissa skattskyldiga en av statsmakterna icke avsedd räntefri kredit, som i en del fall kan uppgå till betydande belopp. I vissa fall tas förseningsavgifter ut, men dessa är tämligen låga.

Riksdagen har nyligen beslutat att den särskilda avgiften vid uppbörden av kvarstående arbetsgivaravgifter skall höjas.

Vi socialdemokrater anser att även kvarskatteavgiften skall höjas. Vi föreslår att dessa regler skärps på samma sätt som riksdagen beslutat i fråga om kvarstående arbetsgivaravgifter, dvs. att kvarskatteavgiften skall utgå med 10 % på kvarstående skatt upp till 5 000 kr., 12 % om skatten är mellan 5 000 och 30 000 kr. och i övriga fall med 15 %.

Herr talman! När det gäller restavgiften vid försenad inbetalning av preliminärskatt föreslår vi socialdemokrater en 2-procentig avgiftshöjning, dock till högst 18 %.

Utskottsmajoriteten medger att det är angeläget att reglerna inte missgynnar uppbörden av vissa medel och anser att frågan bör prövas vid den aviserade reformen i fråga om den preliminära uppbörden av arbetsgivaravgifter.

Enligt vår mening är det självklart att arbetsgivaravgiften och preliminärskatten skall belastas med likvärdiga avgifter vid försenad inbetalning.

Herr talman! Den tredje fråga som vi socialdemokrater i skatteutskottet tar upp i vår motion gäller förseningsavgift vid fyllnadsinbetalningen.

Utskottsmajoriteten avvisar även detta förslag. Man hänvisar till rörelseidkarnas svårighet att före årsbokslutet överblicka resultatet av sin verksamhet. Det bör emellertid enligt vår mening inte vara omöjligt att särskilja de olika formerna av inkomster, eftersom en uppdelning till förmån för rörelseidkarna redan sker genom regler om anstånd med avgivande av deklarationerna.

Jag vill göra kammarens ledamöter uppmärksamma på att de förslag som vi socialdemokrater i dag lägger fram i vår motion 1563 årligen tillför statskassan 350 milj. kr.

Jag yrkar bifall till den socialdemokratiska reservationen.

Anf. 84 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Den socialdemokratiska reservationen, som är baserad på motion 1563, innehåller, som Anita Johansson just angav, tre yrkanden. Förutom att socialdemokraterna vill höja kvarskatteavgiften upp till samma nivå som avgiften för kvarstående arbetsgivaravgifter samt höja restavgiften vid försenad inbetalning av preliminärskatt vill de tydligen inte heller acceptera regeringens förslag att de som gör fyllnadsinbetalning alltför sent, nämligen i maj och juni månader, skall komma undan med blott 2 % i kvarskatteavgift.

Nu är det inte så värst länge sedan vi debatterade de här frågorna i riksdagen. Det var närmare bestämt den 11 december förra året och då i anslutning till propositionen om besparingar i statsverksamheten.

Socialdemokraterna förde då fram ungefär samma förslag som nu, men riksdagen avlog den reservation som var fogad till skatteutskottets betänkande nr 9. Dagens två första yrkanden, att höja kvarskatteavgiften och restavgiften, har skatteutskottets majoritet avvisat, av följande skäl. Vi anser i likhet med regeringen att avgiften på kvarstående arbetsgivaravgift bör vara högre därför att den vänder sig mot vissa arbetsgivare som utnyttjat situationen till en likviditetsförstärkning och att eftersläpningen med inbetalningarna av arbetsgivaravgifterna har förekommit i viss omfattning.

Avgiften höjdes förra hösten ganska kraftigt, upp till maximalt 15 %, och i framtiden blir det möjligt att också knyta den preliminära uppbörden av arbetsgivaravgifterna till den lönesumma som redovisas i samband med källskatteinbetalningen. Även den åtgärden kommer att medföra en minskning av eftersläpningen.

Den ändring i uppbördssystemet som väntas gör att man enligt utskottsmajoritetens uppfattning inte nu har anledning att bifalla yrkandet om en 2-procentig höjning av restavgiften vid för sen inbetalning av preliminärskatt.

När det slutligen gäller socialdemokraternas yrkande om avslag på regeringens förslag beträffande den fyllnadsinbetalning som görs i maj och juni ligger det litet annorlunda till.

Våren 1980 behandlade skatteutskottet en moderatmotion med förslag att senarelägga fyllnadsinbetalningen för dem som fått uppskov med avlämnandet av deklARATIONEN. Sådant uppskov kan numera ges ända t. o. m. den 15 juni. Enligt utskottets enhälliga uppfattning borde regeringen och riksskatteverket skyndsamt undersöka om det går att finna acceptabla vägar för att lösa de problem som utskottet medgav hade uppstått i och med att möjligheten att få uppskov med avlämnandet av deklARATIONEN förlängts till den 15 juni, som jag nyss angav. Det var alltså ett enligt skatteutskott, och efter kammarbehandlingen också en enligt riksdag, som hos regeringen beställde ett förslag. Det förslaget ligger nu på riksdagens bord och är enligt min uppfattning väl avvägt. Det är i högsta grad inkonsekvent av socialdemokraterna att efter att i våras ha haft full förståelse för en senareläggning av fyllnadsinbetalningen nu ifrågasätta en tidigareläggning.

Nr 110

Torsdagen den
2 april 1981

Kvarskatteavgiften

På precis samma sätt agerade man i höstas, och jag bad då Anita Johansson om en förklaring till att man handlade så ologiskt. Jag fick inget svar trots att jag upprepade frågan, och jag tar mig nu friheten att fråga en tredje gång: Varför talar man ena gången för en tidigareläggning av fyllnadsinbetalningen och skriver andra gången att man har förståelse för en senareläggning? Har ni bytt åsikt, eller vet helt enkelt inte den ena handen vad den andra gör? Jag avvaktar med intresse ett svar.

Med det sagda, herr talman, yrkar jag bifall till hemställan i skatteutskottets betänkande nr 39.

Anf. 85 ANITA JOHANSSON (s):

Herr talman! Först och främst vill jag konstatera, herr Wachtmeister, att så fort vi socialdemokrater framlägger ett förslag om konkreta åtgärder att förstärka statskassan är det alltså ett blankt nej.

Eftersom en höjning av arbetsgivaravgiften redan gäller, tycker vi att motsvarande revision bör göras på kvarskatteavgiften. Jag tycker att det saknas skäl för att en löntagare som dessutom är aktieägare och som erhåller icke obetydlig utdelning på aktierna t. ex. under april månad, skall få dröja ett helt år med inbetalningen av skatten på aktierna, medan han på lönen skall dra skatt samma månad. Det är därför som vi anser att en förseningsavgift också bör tas ut.

Jag förstår mig inte på utskottsmajoriteten. Varför skall inte arbetsgivaravgiften och preliminärskatten ha likvärdiga avgifter vid en försenad inbetalning? Jag vill åter göra kammaren uppmärksam på att det förslag som vi har framlagt ger statskassan 350 milj. kr.

Anf. 86 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Anita Johansson säger att allt som socialdemokraterna föreslår avslås av en borgerlig majoritet. Man föreslog en höjning av kvarskatteavgiften i höstas, och nu har regeringen i sin proposition föreslagit en 2-procentig höjning av kvarskatteavgiften. Jag tycker att det är fullt motiverat med tanke på att diskontot har gått upp med 2 %.

Frågan har ställts: Varför vill vi nu inte ha samma höga skattesats när det gäller kvarskatteavgift som när det gäller avgiften på kvarstående arbetsgivaravgifter? Vi tycker att en avgift på 10 % som inte är avdragsgill är mer än nog. En avgift på 15 % som maximalt gäller i fråga om arbetsgivaravgiften tycker vi är ett mycket högt belopp, men det är motiverat därför att en del arbetsgivare har utnyttjat möjligheten till en likviditetsförstärkning.

Jag konstaterar ånyo att jag icke har fått något svar från Anita Johansson på frågan varför man ena gången talar om en senareläggning och andra gången om en tidigareläggning. Jag frågar nu för fjärde gången.

Anf. 87 ANITA JOHANSSON (s):

Herr talman! Vi kan åter konstatera att de förslag som vi i dag framlägger inte biträds av de borgerliga ledamöterna. Att borgarna inte går med på

förslagen beror på att de gynnar höginkomsttagarna – det är alltså inte de vanliga löntagarna som har försening av skatteinbetalning.

Nr 110

Torsdagen den
2 april 1981

Beteckningsreformen vid fastighetsregistrering

Anf. 88 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Jag frågar nu, herr talman, för femte och sista gången – jag lovar att inte återkomma för att bli tjatig: Varför har socialdemokraterna i våras uttalat sin förståelse för att fyllnadsinbetalningen skall kunna senareläggas men två gånger, i höst och nu, motionerat om att inbetalningarna skall tidigareläggas?

Anf. 89 ANITA JOHANSSON (s):

Herr talman! Vi är väl inte sämre än att vi kan ändra oss i vissa fall.

Utskottets hemställan bifölls med 149 röster mot 148 för reservationen av Olle Westberg i Hofors m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

21 § Föredrogs

Skatteutskottets betänkande

1980/81:41 om skattefrihet för viss personal vid svenskt handelskontor (prop. 1980/81:100)

Utskottets hemställan bifölls.

22 § Beteckningsreformen vid fastighetsregistrering

Föredrogs civilutskottets betänkande 1980/81:25 om beteckningsreformen vid fastighetsregistrering.

Anf. 90 RUNE RYDÉN (m):

Herr talman! Torsten Gustafsson och jag har motionerat om en översyn av registeruppläggningskungörelsen. Vi vill att regeringen skyndsamt överser den av riksdagen 1974 beslutade fastighetsbeteckningsreformen, som regleras i registeruppläggningskungörelsen.

Det är främst två skäl som ligger bakom vår motion.

För det första skulle det ha kunnat innebära stora besparingar för samhället, om utskottet hade följt vårt förslag. För det andra finns det starka principiella och praktiska invändningar mot beteckningsreformen. Många tusen fastigheter kommer att få sina namn ändrade, vilket förorsakar fastighetsägare, brukare, hyresgäster, inteckningshavare, kommunala och statliga myndigheter, banker och andra inrättningar såväl besvär som merarbete. De nya beteckningarna blir ofta långa, klumpiga och ologiska och kommer att få svårt att slå igenom i bygderna.

Erfarenheterna är mycket negativa av de långa, krångliga och ibland löjeväckande dubbelnamn som redan bildats i Uppsala län och som nu kommer att bildas i Stockholms, Malmöhus och Gävleborgs län. Eftersom

Torsdagen den
2 april 1981

*Beteckningsrefor-
men vid fastighets-
registrering*

beslutet 1974 innebär att kommunen i stället för socknen skulle utgöra registerområde framtvings nu på grund av namnkollisioner dubbelnamn inom kommuner med flera socknar.

Men det ursprungliga motivet att det skulle föreligga datatekniska skäl för att införa enhetliga fastighetsbeteckningar finns inte längre. Användning av modern datateknik förutsätter inte alls numera ett enhetligt beteckningssystem, och ett sådant framstår därför till stora delar som onödigt. Vi pekar på en åtgärd som medför förenklingar och därmed kostnadsminskningar. Den åtgärden är att vid uppläggning av det nya fastighetsregistret använda samma indelning i registerområden – socken i stället för kommun – som i det gamla registret.

Fastighetsdatareformen skulle då i princip kunna inskränkas till ändringar inom tätortsområden och till sådana speciella fall där beteckningsändringar är nödvändiga för genomförandet av reformen. Även andra förenklingar bör övervägas.

De förenklingar jag pekat på skulle kunna ge stora besparingar för samhället dels i form av pengar, dels i form av mindre besvär och irritation över i många fall helt onödiga namnförändringar. Framför allt skulle jag vilja peka på de stora ekonomiska besparingarna. De totala kostnaderna för hela fastighetsdatareformen, som den nu är planerad, kan uppskattas till flera hundra miljoner kronor. Med nuvarande genomförandetakt tar arbetet ca 40 år, innan det är färdigt. Förenklingar i arbetet skulle kunna avsevärt förkorta tiden och ge besparingar. Fastighetsdatakommittén uppskattade de 1976 återstående kostnaderna för beteckningsreformen till 12,5 milj. kr., och lantmäteriverket framhöll att kostnaderna torde bli ännu högre.

I proposition 1978/79:114 uppräknades kostnaderna till 15,3 milj. kr. Dessa uppskattningar avser endast de direkta kostnaderna. Någon beräkning av de totala kostnaderna har aldrig redovisats. Men det finns enligt min uppfattning goda grunder för bedömningen, att de kan bli mångdubbelt större än de belopp jag just nämnde.

Vi motionärer har pekat på de stora kostnaderna för beteckningsreformen och på de besparingar som automatiskt skulle bli följden, om beteckningsreformen förenklades enligt vår önskan. Utskottet tycks emellertid ha missuppfattat frågan och talar bl. a. om "de direkta och indirekta förluster i form av uteblivna rationaliseringsvinster och tillkommande kostnader som skulle drabba stat, kommun och andra, om reformgenomförandet avbryts och dess inriktning ändras".

Vad menar utskottet egentligen med detta? Tror man att en förenkling kommer att få de här effekterna? Det är ju i stället precis tvärtom, vilket vi motionärer har försökt visa.

Anf. 91 TORSTEN GUSTAFSSON (c):

Herr talman! Jag vill börja mitt anförande med att helt instämma i det anförande som Rune Rydén här har hållit. Vi har gemensamt väckt motion 628, där vi anhöller om en översyn av registeruppläggningskungörelsen i syfte att uppnå besparingar och förenklingar.

Beteckningsreformen vid fastighetsregistrering

Därmed aktualiseras en gammal bekant. Den här frågan debatterades utomordentligt kraftfullt från alla möjliga håll under 1970-talet. Tidigare gällde emellertid debatten mest synpunkter som anförts från kulturminnes- och hembygdsvårdande håll. Det väckte på sin tid stort uppseende när det visade sig att den här beteckningsreformen hotade att utplåna en stor del av våra gårdsnamn. För Gotlands del skulle reformen, såsom förslaget då var utformat, resultera i att 100 % av fastigheterna fått byta namn och att allmänt brukade gårdsnamn med traditioner från vikingatiden, ålderdomligt välklingande namn, därmed skulle försvinna ur köpehandlingar, lagfartsbevis, fastighetstaxeringslängder och övriga offentliga handlingar.

Trots de ändringar som uppnåddes i en kompromiss här i riksdagen 1974 kvarstår fortfarande många av de principiella och viktiga invändningarna mot beteckningsreformen. Därtill kommer nu, som har anförts av Rune Rydén, att ju längre arbetet med beteckningsreformen framskrider, desto mer står det klart att reformen kommer att förorsaka stora kostnader. Vore det alldeles nödvändigt för fastighetsdatareformens genomförande att också beteckningsreformen genomförs, då skulle givetvis inte invändningarna mot reformen ha samma styrka. Alltmer talar emellertid för att så inte är fallet:

1. Användning av ADB-teknik inom fastighetsregistreringen förutsätter inte numera ett enhetligt beteckningssystem.
2. Beteckningssystemet är inte heller enhetligt enligt nu gällande bestämmelser.
3. Beteckningsreformen medför inte heller att de före reformen gällande beteckningarna helt kan avvaras inom fastighetsdatasystemet.
4. Beteckningsreformens genomförande kan t. o. m. komma att fördröja genomförandet av fastighetsdatareformen.

Jag kommer alltså fram till att beteckningsreformen till stora delar framstår som onödig i dagens läge.

I motionen 628 pekar vi på att en möjlig åtgärd, som skulle medföra förenklingar och även kostnadsminskningar, vore att vid uppläggningsen av det nya fastighetsregistret använda samma indelning i registerområden som i det gamla registret, dvs. socknen i stället för kommunen. Därigenom skulle reformen i princip inskränkas till tätortsområden och till sådana specialfall där beteckningsförändringar är nödvändiga för genomförandet av fastighetsdatareformen.

Som framgår av utskottsbetänkandet har man inhämtat yttranden över motionerna från lantmäteriverket och Svenska kommunförbundet. Lantmäteriverket avstyrker motionen – inte helt oväntat – och anser att några förändringar inte skall vidtas. Svenska kommunförbundet däremot uttalar sitt oreserverade stöd för motionen. Man går t. o. m. längre än motionärerna. Herr talman! Jag ber att få citera:

”Kommunförbundet konstaterar därför – med skärpning av motionärernas slutsats – att beteckningsreformen i princip är onödig inte bara inom landsbygdsområdena utan även i tätorterna.”

Utskottet avstyrker motionen men hänvisar nu också till att det inom

*Beteckningsrefor-
men vid fastighets-
registrering*

regeringens kansli övervägs lämpligheten av att utreda om det finns ytterligare budgetmässiga besparingsmöjligheter, bl. a. beträffande fastighetsregisterreformen, och att motionärernas intressen därmed kan förutses bli beaktade. – I denna utskottets skrivning vill jag livligt instämma. I övrigt, herr talman, har jag inget yrkande.

I detta anförande instämde Ivan Svanström (c).

Anf. 92 SVEN ERIC ÅKERFELDT (c):

Herr talman! Det är alldeles riktigt som de två föregående talarna har sagt att det här är en mycket lång följetong, som civilutskottet och riksdagen har sysslat med praktiskt taget varje år under hela 1970-talet. Det har lett fram till olika kompromisser, där olika intressen med olika tyngd har fått göra sig gällande. Och i varje fall inom civilutskottet har vi haft uppfattningen att vi nu hade nått fram till en uppläggning vad gäller den här reformen som skulle bestå för framtiden. Men det är tydligt att det än så länge finns en viss kvardröjande aversion mot den beteckningsreform som ingår som en del i fastighetsdatareformen.

De skäl som anförs mot reformen är emellertid nu något andra än tidigare. Man anför nu i första hand ekonomiska skäl. I tidigare överläggningar, som resulterade i kompromisser, anförde man i första hand kulturskäl.

Vid utskottsbehandlingen har vi funnit att det inte finns tillräckligt starkt underlag för att bedöma den ekonomiska effekten av ett avbrytande av beteckningsreformen. Först och främst är de ekonomiska kostnaderna osäkra. Men det är även osäkert hur de positiva ekonomiska effekterna gestaltar sig. Därför har utskottet stannat för att uttala att det inte finns underlag för att gå motionärerna till mötes, i varje fall inte med motiveringen om ekonomin.

Motionärerna ställer ett förslag som jag skulle vilja dra fram litet mer än man oftast gör i debatten, nämligen att socknen skall vara registerområde. Här föreslår man det av ekonomiska skäl. För att få en enhetlig struktur på indelningen i landet gjorde man från början följande indelning: län, kommun och trakt. Detta skulle ha brutits om man hade behållit socknen som registerområde.

Ett annat skäl mot det förslaget är att socknen inte är unik i landet: Vi har socknar som har samma namn. Hade man följt det förslaget hade man fått göra namnändringar även där. Även om man från början gått in för socknen som registerområde hade man alltså inte kunnat undvika namnändringar, då på socknen.

Utskottet anser alltså sammanfattningsvis att beräkningarna av kostnader-na inte är tillräckligt underbyggda för att man skall kunna föreslå en förändring, särskilt vägt mot de effekter som ett avbrytande av reformen skulle få. Vidare anser utskottet att indelningsenhetligheten väger så tungt att den bör tillmätas mycket stor betydelse.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 93 TORSTEN GUSTAFSSON (c):

Herr talman! Det kan naturligtvis vara ganska svårt att tränga in i och bedöma kostnadsbilden, vilket också Rune Rydén sade i sitt anförande. De direkta kostnaderna kan man uppskatta, men de indirekta, de som drabbar kommuner, andra samfälligheter och staten, är svåra att bedöma.

Vi motionärer menar att när vi i dag går ut och letar möjligheter till besparingar nästan med dammsugare, så bör vi inte låta det här området gå fritt från det arbetet. Vi menar att man bör granska denna fråga ingående. Man kan därmed vinna två ting: dels kan man måhända slippa den irritation som den här beteckningsreformen väckt ute i bygderna, dels kan man göra ekonomiska besparingar. Det är vår övertygelse.

Nu har civilutskottet i denna fråga uppträtt som den ståndaktige tennsoldaten. Därför har vi inte så stora förhoppningar att utskottet skall ändra uppfattning. Våra förhoppningar ställer vi nu till regeringen med tanke på det besparingsarbete som där pågår.

Anf. 94 SVEN ERIC ÅKERFELDT (c):

Herr talman! Ett avbrytande av genomförandet av beteckningsreformen skulle medföra indirekta kostnader, nämligen de kostnader som avnämarna av datasystemet skulle få om man rev upp systemet i de redan beteckningsändrade länen och kommuncerna. Hittills har hela Uppsala län och sex kommuner i Stockholms län beteckningsändrat, och i 15 andra kommuner i landet håller man på och beteckningsändrar. I varje fall i de kommuner och län där man har ändrat beteckningarna och kör med Driftsystem 1 kommer banker, inskrivningsmyndigheter och andra som använder systemet att få vidkännas kostnader. Det är ett exempel på indirekta kostnader som är svåra att beräkna.

En sak är vi i alla fall eniga om, och det gäller kostnadsbesparingen. I sista stycket i betänkandet säger ju utskottet att vi överlåter till regeringen att titta på om man kan göra besparingar även på den här sektorn, så den är ingen helig ko.

Utskottets hemställan bifölls.

23 § Vissa hyresfrågor

Föredrogs civilutskottets betänkande 1980/81:26 om vissa hyresfrågor m. m.

Anf. 95 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Utskottsbetänkandet behandlar flera olika frågor och motioner som i och för sig har ganska litet med varandra att göra, även om de kan inordnas under rubriken "Vissa hyresfrågor m. m."

Jag vill först uppehålla mig vid vpk-motionen 1458 om ändring av jämförelsereglerna i hyreslagen, gällande bruksvärdesreglerna. Huvudprin-

Nr 110

Torsdagen den
2 april 1981

Vissa hyresfrågor

Vissa hyresfrågor

cipen i dessa regler är att den hyra som hyresvärden fordrar skall godtas om den inte är *oskäligen* och att en hyra skall anses som oskäligen om den är *påtagligt* högre än hyran för lägenheter som med hänsyn till bruksvärdet är likvärdiga.

Det uttalade syftet med denna regel, att stärka besittningsskyddet och få en spärr mot oskäligen hyreshöjningar, har inte uppfyllts, utan det har visat sig att bruksvärdesmetoden har medverkat till ständiga hyreshöjningar och till att hyresnivån hela tiden skruvats upp. Hyreshöjningarna har kunnat ske med hänvisning till de högsta hyrorna i ett jämförelsematerial, och dessa har även kunnat överskridas, bara hyran inte blivit "påtagligt" högre.

Frågan om en solidarisk hyrespolitik, om bruksvärdesystemets vara eller inte vara, har varit föremål för många diskussioner, inte minst under den senaste tiden. Det har då bl. a. hävdats att bruksvärderingen utgör ett hinder för rörlighet på hyresmarknaden, att den hindrar hyrorna att stiga till en realistisk nivå i exempelvis Stockholms innerstad och att man därför bör slopa bruksvärderingen – dvs. i klartext: Man skall slopa bruksvärderingen eller ändra bestämmelserna så att man får en fri hyresmarknad, där tillgång och efterfrågan skall bestämma hyrorna.

Vänsterpartiet kommunisterna har alltsedan 48 § i hyreslagen i dess nuvarande form tillkom kritiserat brister i lagen och bl. a. hävdats att gällande bestämmelser vid prövning och bestämmande av hyra skall ändras så att den hyra som provas *inte får vara högre* än hyran för likvärdiga lägenheter. Vi har i vår motion 1458 återkommit till detta krav och begär att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna att hyreslagen skall ändras så att hyran vid förlängning av hyresavtal inte får vara högre än hyran för likvärdiga lägenheter.

Bland övriga förändringar i bruksvärdesystemet som är angelägna är, som vpk tidigare vid olika tillfällen påpekat, att allmännyttans hyror måste utgöra ett absolut tak. För att nå upp till detta "takvärde" borde emellertid privata fastighetsägare få lov att redovisa sina kostnader. Jag kan tänka mig ett system som innebär att i de fall – och det är mycket vanligt – hyran i privathus nu på grund av gällande bruksvärdesregler är högre än vad som svarar mot redovisade kostnader, skall mellanskillnaden gå till samhället för att användas i hyressänkande syfte, till miljöförbättrande åtgärder, etc. Man bör alltså förbättra gällande system så att bl. a. de orättvisor undanröjes som består i att privata fastighetsägare utan att behöva redovisa sina egna kostnader kan tillgodoräkna sig stora vinster genom jämförelser med hyrorna hos allmännyttiga bostadsföretag.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motion 1458.

Den andra fråga i civilutskottets betänkande nr 26 som jag skall uppehålla mig vid är vad som tas upp i vpk-motionen 1851 om boendeinflytande. Utskottet har anslutit sig till den allmänna utgångspunkten i motionen, nämligen att ett ökat inflytande för de boende i hyreshusen bör eftersträvas. Utskottet menar emellertid att parterna på hyresmarknaden har tillräckliga möjligheter att föra en sådan utveckling vidare och föreslår att motionen skall avslås. Vad som enligt vpk:s mening behövs är åtgärder som stimulerar

och underlättar, som skyndar på en sådan utveckling. Skall det vara möjligt, måste det ges större ekonomiskt utrymme för att åstadkomma önskvärda, snabba förändringar som innebär att hyresgästerna får mera att säga till om i sitt eget boende. Ett riktat statligt stöd till de allmännyttiga bostadsföretagen på sätt som vi i andra vpk-motioner har föreslagit är en sådan åtgärd.

Grundläggande för en social bostadspolitik är att de boende har verkligt inflytande över sina boendeförhållanden. Det gäller inre och yttre boendemiljö, gemensamma utrymmen och service och förvaltning oavsett upplåtelse- eller boendeform. Det är orimligt att ägande och bostadsrätt skall vara förutsättningen för verkligt inflytande och bestämmande. Hyresgäster kan och måste få samma möjligheter till självförvaltning som boende med andra upplåtelseformer. Hyreshusens förvaltning kan successivt frikopplas från ägandet och i stället knytas till boendet. Det är fel och det är en utmaning mot hyresgästerna att boendedemokrati skall heta pengar. Hyresgästerna är inte sämre skickade att ta ansvar för sina bostäder än de som bor med bostadsrätt eller i eget hus.

Från borgerligt håll har kraven på boendeinflytande/boendedemokrati mötts med förslag om att förändra hyresrättslägenheter till bostadsrätts- eller andelslägenheter. Det är riktigt att den som äger sin bostad eller bor med bostadsrätt har ett inflytande över sin bostad och boendemiljö som de som bor med hyresrätt saknar eller har väldigt litet av. Men det är felaktigt att hävda det privata ägandet av bostaden som den avgörande förutsättningen för inflytande över utformning, förändring och förvaltning av bostaden och närmiljön.

Erfarenheterna under senare år har visat att det inom hyresrättens ram, inom de allmännyttiga bostadsföretagen och genom avtal med hyresgästerna genom hyresgästföreningarna är möjligt att ge hyresgästerna bestämmanderätten i olika frågor. Erfarenheterna visar också att det är möjligt att successivt bryta ut olika delar från en central förvaltning och administration och överlämna beslutanderätten till de boende.

Fortfarande är emellertid takten i dessa åtgärder för långsam och omfattningen av dem alltför liten. Utan en snabb förändring, större satsningar och bättre förtroende för de boende från bostadsföretagens och i viss mån även från hyresgäströrelsens sida kommer det att ta årtionden att förverkliga hyresgästkraven. Man måste visa större förtroende för hyresgästerna, ge dem större ansvar för sitt eget boende och större möjligheter att påverka kostnaderna för drift och underhåll. Detta förutsätter emellertid att alla besparingar av olika slag som hyresgästerna kan bidra till måste slå igenom i lägre hyror. Det förutsätter också att alla berörda hyresgäster får delta i de beslut som fattas om olika åtgärder i deras hus eller område, oavsett medlemskap i hyresgästorganisation eller ej.

Ett förverkligande av inflytande för hyresgästerna i både allmännyttiga och privata bostadsföretags hyreshus kan mycket väl genomföras inom ramen för de avtal som finns mellan parterna på hyresmarknaden. Det behövs inga nya förvaltningsorganisationer eller liknande, det räcker med att successivt överföra beslutanderätten över förvaltningen till de boende och att

utnyttja den organisation som finns uppbyggd i form av hyresgästföreningen och deras kontaktkommittéer. Kvar hos kommunerna och bostadsföretagen skall ligga ägandet och den ekonomiska administrationen. Takten i överförandet avgörs i första hand av hyresgästernas egen aktivitet, i andra hand av kommunerna, bostadsföretagen och hyresgäströrelsen och av den politiska viljan hos beslutsfattarna.

Det är viktigt att ställa de medel till de boendes förfogande som behövs för att de *kollektivt* skall kunna bestämma över sitt boende. Klart är att det blir större problem att få ett verkligt boendeflytande i privatägda hyreshus. Här behövs troligen tvingande bestämmelser i anslutning till erhållande eller behållande av statliga lån eller andra metoder. En fördjupad och långt gående boendedemokrati blir emellertid möjlig först genom att den privata äganderätten till hyreshus upphävs. Husen måste överföras i kommunal ägo och ställas under förvaltning av hyresgästkollektivet.

Herr talman! Jag hade ytterligare synpunkter på denna viktiga och betydelsefulla fråga om boendeflytande, men med hänsyn till den tidsbrist som vi råkat i för att kunna genomföra dagens sammanträde i rimlig tid, skall jag i det här sammanhanget avstå från att framföra dem.

Jag yrkar bifall till vpk-motionen 1851.

Anf. 96 LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! I en motion till fjolårets riksmöte krävde några socialdemokrater en översyn av hyreslagens regler om besittningsskydd och hyressättning för affärslokaler i syfte att stärka lokalhyresgästernas ställning.

Motionen avslogs då med hänvisning till de lagändringar som genomfördes den 1 juli 1979 och att erfarenheter först borde vinnas om dessa i praktisk tillämpning fyller sitt avsedda syfte.

Utvecklingen under det år som gått sedan frågan behandlades i riksdagen har visat att lagändringen inte haft avsedd effekt. Lokalhyresgästerna har fortfarande en mycket svag ställning på hyresmarknaden. Den främsta orsaken till detta är den fria hyressättningen. De fria marknadskrafternas härjningar på fastighetsmarknaden har lett till att hyrorna för affärs- och kontorslokaler trissats upp våldsamt under senare år. Det är något som åtskilliga småföretagare, hantverkare och mindre butiksägare fått erfaras. Statliga och kommunala myndigheter och föreningsverksamheten har också drabbats.

Att äga och hyra ut kontors- och affärslokaler har på många håll i landet blivit en guldgruva. Köpmän och offentliga inrättningar står i stort sätt maktlösa inför de hutlösa hyreskraven. Marknadskrafterna tillåts styra. Acceptera höjningen eller flytta – det är i många fall det val man ställs inför.

Mot den här bakgrunden har vi i år på nytt aktualiserat kravet på en översyn av gällande lagstiftning. Men inte heller nu har vi lyckats övertyga civilutskottet om det riktiga i det kravet. På nytt menar utskottet att det f. n. inte finns tillräckligt underlag för att överväga några ytterligare åtgärder. Det uttalandet framstår som ganska anmärkningsvärt.

Erfarenheterna från gällande lagstiftning talar entydigt för att lokalhyresgästernas ställning bör stärkas. Det är en ståndpunkt som inte bara vi motionärer har kommit fram till. Företrädare för handelns organisationer, hyresgästföreningar, kommuner och statliga myndigheter har vid upprepade tillfällen framfört krav på lagändringar.

Mot ett enigt utskott får naturligtvis ett yrkande om bifall till motionen inte någon framgång. Jag skall därför också avstå från att ställa ett sådant yrkande. Jag vill emellertid avslutningsvis uppmana civilutskottet att följa utvecklingen på hyresmarknaden för affärslokaler med större uppmärksamhet än vad det tydligen har gjort sedan riksdagen senast behandlade frågan. Då är jag övertygad om att vi motionärer kommer att ha framgång när vi återkommer till riksdagen med förnyade krav på översyn av lagstiftningen.

Anf. 97 ROLF DAHLBERG (m):

Herr talman! Jag skall mycket kort kommentera de två motioner som Tore Claeson yrkade bifall till.

Beträffande den första motionen, om ändring i hyreslagen, tror jag att Tore Claeson förstår utskottet fullt väl när vi säger att det är orimligt att föreslå ändringar i den lagen, när hyresrättsutredningen inom någon månad framlägger sitt betänkande, som vi kan vänta rör dessa frågor.

Det finns två motioner om boendeinflytande, en från vänsterpartiet kommunisterna och en från moderata samlingspartiet. Utskottet ansluter sig till motionärernas allmänna utgångspunkter. Det gäller alltså att öka boendeinflytandet för hyresgästerna.

Det är att notera att mycket har hänt bara under de senaste två tre åren. En rad utredningar med forskningsuppdrag har tillsatts inom både allmännyttan och det privata fastighetsbeståndet. Överenskommelser har träffats mellan SABO och hyresgästföreningarna, och man har ännu inte kunnat utvärdera erfarenheterna. Utskottet har därför helt naturligt inte kunnat tillstyrka vpk:s krav i motionen. Vi anser att det är hyresmarknadens parter som skall komma överens om åtgärder för att öka boendeinflytandet. Det är alltså motivet till att vpk-motionen beträffande boendeinflytandet har avstyrkts.

Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 98 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Två kommentarer till de skäl som Rolf Dahlberg har anfört till att utskottet inte har kunnat tillstyrka vpk-motionen.

Bristerna i bruksvärdesystemet förutsätts höra till de problem som hyresrättsutredningen sysslar med. Utredningen skall avsluta sitt arbete under sommaren 1981, säger utskottet.

Ett uttalande i enlighet med vpk-motionen behöver emellertid inte på något sätt försvåra eventuellt pågående arbete i utredningen om en utvärdering av bruksvärdesystemet. Tvärtom skulle ett ställningstagande få en positiv effekt för att hindra de ständigt pågående hyreshöjningarna, som sker bl. a. med hänvisning till nu gällande bestämmelser.

Nr 110

Torsdagen den
2 april 1981

Anslag till plan- väsendet

Beträffande motionen om boendeflytande vill jag bara erinra om att det faktiskt kommer att behövas pengar om man vill komma någonstans på denna punkt.

Ett aktuellt problem är att många allmännyttiga bostadsföretag, som nyligen i syfte att rationalisera och förbilliga har genomfört en omorganisation som inneburit en ökad centralisering, nu tvingas att snabbt ändra sin verksamhet tillbaka till den gamla ordningen, dvs. till en ökad decentralisering. Det kommer att kosta en hel del pengar, och det ryms i många fall inte i underlaget för nuvarande hyressättning.

Det är därför viktigt och nödvändigt att staten och kommunerna ger ett ekonomiskt stöd som underlättar en snabb utvidgning av boendeflytandet. Det skulle vara väl använda pengar, som i sin tur kan medföra lägre hyror, bättre boendemiljöer och mer inflytande för hyresgästerna.

Detta är några av orsakerna till att jag vidhåller yrkandet om bifall till vpk-motionen.

Mom. 1 (hyressättning för bostäder)

Utskottets hemställan bifölls med 280 röster mot 14 för motion 1458 av Lars Werner m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 2-4

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 5 (boendeflytande)

Utskottets hemställan bifölls med 280 röster mot 14 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 1851 av Lars Werner m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

24 § Anslag till planväsendet

Föredrogs civilutskottets betänkande 1980/81:27 om anslag till planväsendet (prop. 1980/81:100).

Anf. 99 PER OLOF HÅKANSSON (s):

Herr talman! Med anledning av att sakfrågan har fått en fullödig beskrivning i reservationen, som bl. a. innebär att vår principiella uppfattning är att planeringsbeslut av den här karaktären skall ha längre räckvidd än ett kvartal, ber jag att få yrka bifall till reservationen som är fogad till civilutskottets betänkande 27.

Anf. 100 KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Utskottets hemställan bifölls med 147 röster mot 146 för reservationen av Per Bergman m. fl.

Torsdagen den
2 april 1981

25 § Byggnadslagstiftning m. m.

Byggnadslagstiftning m. m.

Föredrogs civilutskottets betänkande 1980/81:28 om byggnadslagstiftning m. m.

Anf. 101 MARGARETA PALMQVIST (s):

Herr talman! Den nya plan- och bygglagen kan inte ta bort alla hinder för jämställdhet. En lag som skall reglera markanvändning och byggande kan inte och skall inte verkställa beslut om användningen av marken eller byggandet. Det måste regleras i annan ordning. Men plan- och bygglagen skall ge anvisning – den skall visa vad som är tillåtet och förhindra det som inte är önskvärt.

Vid allt planeringsarbete krävs utredningar för att man skall kunna få fram underlag för riktiga avvägningar mellan motstridande intressen.

De övergripande målen för samhällsplaneringen skall enligt kommentarerna till den nya plan- och bygglagen skrivas in i densamma. Syftet med detta måste vara att den som arbetar med att tillämpa lagen skall vara observant på att dessa mål eftersträvas. Det blir nödvändigt att beskriva konsekvenser av förslagen utifrån de målsättningar som är angivna. Står det att jämställdhet mellan män och kvinnor skall befrämjas, tvingar det fram beskrivningar av hur detta skall ske i varje enskild kommun. Står det inte, kan alla kommuner låta bli. För att underlätta planeringsarbetet torde det vara av stort värde att det skrivs in i lagen hur man praktiskt skall gå till väga.

Bristen på barnomsorg, långa restider, avsaknad av bil eller rent av körkort uppper många kvinnor som ett hinder för att kunna förvärvsarbета. Det finns givetvis flera hinder, men en förutsättning för att man skall kunna undanröja de här nämnda hindren är att det finns en planering av markanvändning och byggande som ger utrymme för barnstugor, kollektivtrafik och dagligvaruhandel i bostadsområdena samt för arbetsplatser. Därför krävs det en samordning av olika planeringsinstrument, t. ex. länsplanering och fysisk markplanering.

I det nyligen presenterade förslaget till ny plan- och bygglag är det ringa hänsyn tagen till de särskilda problem som kvinnor i dag har på arbetsmarknaden och till de nu existerande förvärvshindren.

I motion 1910 av Marianne Stålberg m. fl. sägs att planläggning måste ske så att den skapar förutsättningar för väl differentierade lokala arbetsmarknader med god bostads-, arbets- och fritidsmiljö för såväl kvinnor som män. Detta måste klart framgå i den kommande lagtexten i ny plan- och bygglag och därmed vara vägledande för den fysiska planeringen.

Dessa krav stämmer helt överens med det yttrande som den statliga jämställdhetskommittén avgivit över utredningen.

Kommitténs ordförande är Karin Ahrland, som följdriktigt undertecknat yttrandet från jämställdhetskommittén. Samma Karin Ahrland sitter också som ordinarie i civilutskottet, men där avstyrks den socialdemokratiska motionen med samma innehåll. Även Kerstin Ekman, också hon från folpartiet, har skrivit under utskottets förslag.

Herr talman! Det är en ohederlig politik som den borgerliga regeringen driver, och riksdagsledamöterna verkar inte heller ha några större betänkligheter att rösta emot tidigare givna löften.

I sak innebär utskottets skrivning, att eftersom man inte anser sig kunna i lagstiftning om fysisk planering ge uttömmande uttryck för en viss önskad struktur, avstår man ifrån att styra. Denna ovilja att verkligen stå för målet ökad jämställdhet döljer man bakom t. ex. uttalandet att man genom att avstå från lagstiftning ökar medborgarinflytandet. Det torde vara tvärtom. För att nå ökad jämställdhet krävs det förvisso politisk vilja, som utskottet säger, men den viljan måste komma till uttryck inom alla områden och på alla nivåer, t. ex. genom att man använder den nya plan- och bygglagen som ett styrmedel. Därför yrkar jag bifall till den socialdemokratiska reservationen i civilutskottets betänkande nr 28.

Anf. 102 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Det finns som bekant ingen plan för hela Sverige som reglerar var det skall byggas eller inte byggas och hur mark och vatten skall användas för olika ändamål – det finns ingen fysisk riksplan. Det finns emellertid en fysisk riksplanering som en metod att klargöra vilka krav på mark- och vattenresurser som kan sägas vara av riksintresse, vidare ett system av planer och bestämmelser för markanvändningen, som skall garantera att dessa riksviktiga intressen beaktas. Den fysiska riksplaneringen är ett växelspel mellan kommunal planering och statliga riktlinjer. Den är en ständigt pågående process, som påverkas av administrativa och politiska beslut i kommunerna, regionerna och hela vårt land.

Det är mot denna bakgrund mycket viktigt att de beslut och riktlinjer som riksdagen godkänt följs och att inga avsteg därifrån görs, som inte alls eller i mindre grad tar hänsyn till dessa riktlinjer. I motion 1850 från vpk har vi tagit upp denna fråga, eftersom vi anser att det från regeringens sida vid behandlingen av plan- och markärenden skett en markant förskjutning till förmån för enskilda markägarintressen. Ganska många uppmärksammade fall har under senare tid varit föremål för debatt, fall där regeringen har gått emot olika kommuners, länsstyrelser och planverkets ställningstaganden. Det är en händelse som ser ut som en tanke att, sedan vi fick en moderat planminister, det på olika nivåer har getts ökat utrymme för markägarintressen, som ofta är förenade med ren spekulat.

Jag har, herr talman, i detta sammanhang inte för avsikt att ta upp olika enskilda fall till särskild belysning – en del är ju f. ö. föremål för behandling av konstitutionsutskottet. Vi har från vänsterpartiet kommunisternas sida velat fästa uppmärksamheten på ett förhållande som är väl bekant och synnerligen omdiskuterat. Vi begär i vår motion ett uttalande från riksdagens

sida som ett skydd *mot* ytterligare fortgående uppluckring och *för* samhällsintresset.

Det förslag till ny plan- och bygglag (PBL) som varit ute på remiss hos kommunerna ger inte anledning till någon optimism beträffande möjligheterna att i den nya lagen få inskrivet några garantier för en förbättring. Det har annars i diskussionen kring dessa frågor – när det gäller Georg Danells och regeringens avgöranden i olika ärenden – framförts meningar om att problem av dessa slag kommer att lösas i den nya bygglagen, som sagts bli klarare utformad, och man har förklarat att sådana här konflikter då lättare kan undvikas. Men, herr talman, det huvudintryck som PBL-förslaget ger, det är att tyngdpunkten i lagförslagen läggs vid de enskilda intressena. Bestämmanderätten förskjuts till förmån för markägare och till nackdel för allmänna intressen. De kollektiva och kommunala kraven tonas ned till förmån för "den enskilde". I förhållandet stat-kommun förskjuts tyngdpunkten till den centrala statsmakten-regeringen som med hjälp av det luddiga begreppet "riksintresse" kan få en i det närmaste total kontroll över den kommunala planeringen. Länsstyrelsens samordnande roll betonas visserligen i motiven till förslaget, men det finns ingen motsvarighet i lagtexten.

Förslaget till ny plan- och bygglag är tekniskt i sitt sätt att se på samhällsplaneringen. Man letar förgäves efter ett socialt synsätt. Det har exempelvis mycket litet eller inte alls tagits hänsyn till vad som är grundläggande, nämligen att all samhällsplanering måste tjäna sociala mål – människornas behov.

Jag har, herr talman, uppehållit mig litet vid det här förslaget till ny plan- och bygglag, därför att det har varit så centralt i diskussionen kring olika ärenden som har att göra med den fysiska riksplaneringen och regeringens prövning av olika ärenden som knyter an till den.

I utskottets skrivning om den fysiska riksplaneringen och vår motion förs ett något underligt resonemang, där det bl. a. påpekas att regeringen vid t. ex fastställelseprövning inte kan avstå från att väga in kommunala synpunkter på hur riktlinjer bör preciseras. Det är väl helt riktigt – det är bara det att vi inte heller har påstått något sådant i motionen, snarare tvärtom. I det särskilda yttrandet från utskottets socialdemokratiska ledamöter sägs att man i sak är överens med vpk-motionen, men man ställer sig inte bakom motionen, då man anser nuvarande riktlinjer "redan nu till fulla giltiga och bindande för regeringen". Ja, det anser vi också att riktlinjerna borde vara, men enligt vår uppfattning ger praktiska erfarenheter anledning till ett uttalande av det slag vi föreslår.

Jag menar att det under senare tid klart har påvisats en kursförändring när det gäller plan- och markärenden som avgjorts av regeringen efter föredragning av den moderate s. k. planministern. Det gäller även ärenden där det har varit fråga om att tillämpa riktlinjer inom den fysiska riksplaneringen. Planministern har ju heller inte bestritt detta men hänvisat till att regeringen har stor frihet, därför att riktlinjerna är "vägledande" och inte "bindande", och att han inom detta avsiktligt vidgade utrymme fäst

Nr 110

Torsdagen den
2 april 1981

Byggnadslagstiftning m. m.

Torsdagen den
2 april 1981

*Byggnadslagsstift-
ning m. m.*

större vikt än sina företrädare vid markägarnas enskilda intressen.

Den utveckling som vi i vpk och många med oss anser oss kunna konstatera är i och för sig följdriktig mot bakgrund av det i olika sammanhang framförda missnöjet från moderat sida mot samhällsplanering i allmänhet och den fysiska riksplaneringen i synnerhet. Denna utveckling måste enligt vår mening brytas för att inte den planmässiga hushållningen med mark och vatten skall urholkas.

Ett sätt att bryta denna utveckling är att riksdagen klart ställer sig bakom och på nytt bekräftar sina tidigare intentioner. Det är inte i första hand konflikter mellan stat och kommun som drar till sig största uppmärksamheten eller som är mest upprörande. Det är i stället de traditionella konflikterna mellan samhällsintresset och markägarens vinstintresse som måste tas till utgångspunkt för ett förnyat uttalande.

Jag yrkar bifall till vpk-motionen nr 1850.

Några ord till vpk-motionen 1894.

Målet för barnomsorgen måste vara alla barns rätt till en bra och avgiftsfri barnstugeplats. Bra barnomsorg är en rättighet för barnen, och i planeringen för barnomsorgen – både i den fysiska planeringen och i verksamhetsplaneringen – måste man utgå från just barnens behov. Men så är det inte. All tillgänglig statistik visar att kommunerna inte ens kan hålla överenskommelsen från 1976 att under fem år bygga de 100 000 daghems- och de 50 000 fritidshemsplatser som då utlovades som ett första steg mot full behovstäckning inom barnomsorgen.

Samtidigt redovisas ett allt större behov av framför allt daghemsplatser. Det är ett känt faktum att ju mer barnomsorgen byggs ut, desto större blir också efterfrågan.

I huvudbetänkandet från planeringsgruppen för barnomsorg (SOU 1979:57), som har undersökt behov, efterfrågan och planeringsunderlag, visas att det främst är två orsaker som gör att kommunerna släpar efter i utbyggnaden. För det första, säger kommunerna, saknas det resurser, dvs. pengar, i kommunerna för att finansiera tillräcklig utbyggnad, dvs. en utbyggnad som skulle motsvara behovet. För det andra – och här anknyter huvudbetänkandet direkt till den vpk-motion som behandlas i det här betänkandet – finns det ingen mark att bygga på. Det senare gäller förstås i tätorterna. Vpk har under många år krävt dels att kommunerna skall få kostnadstäckning för barnomsorgen, dels att mark eller yta skall reserveras för en utbyggnad av barnomsorgen.

När det gäller markreservation för barnstugor har vpk även tidigare krävt att 10 m² per lägenhet avsätts för barnomsorgens inomhusyta. Dessa 10 m² skall jämföras med att det avsätts ungefär 30 m² per lägenhet för bilarnas "parkeringsbehov". I jämförelse med bilarnas behov kommer barnens ohjälpligt till korta.

Herr talman! Vpk menar att ingen stadsplan borde godkännas utan att man reserverat mark eller annan yta för barnomsorgen. Det borde vara en självklarhet att en norm införs som tryggar framtida barnomsorgsutbyggnad.

De borgerliga partierna, utom moderaterna, har ju också varit med på kravet om markreservationer för barnomsorg. Tillsammans med vänsterpartiet kommunisterna reserverade sig folkpartiet och centern i denna fråga. Men det var *innan man kom i regeringsställning*. Nu kan vi i stället ha starka farhågor för att regeringen, tvärtom vad som behövs – nämligen fasta miniminormer på barnomsorgens område – är i färd med att släppa den enda norm som i dag finns, nämligen ytnormen för inomhusyta för barnen.

Jag yrkar bifall till vpk-motionen 1894.

Anf. 103 KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! Jag tycker att Margareta Palmqvist gav en vrång bild av utskottsmajoritetens ståndpunkt när det gäller socialdemokraternas motion om en planering som skulle ge förutsättningar för jämställdhet mellan kvinnor och män. Vi konstaterar i betänkandet att vi inte har någon erinran mot motionärernas allmänna syften. Men sedan håller vi oss till verkligheten och konstaterar, att det inte är möjligt att i en lagstiftning om fysisk planering ge uttryck för en viss önskad struktur. Tvärtom bör detta komma fram genom en intensiv debatt på den kommunala nivån, innan man går vidare till beslut om hur bostadsområden skall utformas och lokaliseras i en kommun och var det finns möjligheter att skaffa sysselsättning osv.

Allt detta måste komma fram genom det aktiva arbetet på kommunal nivå. Vi har därför också understrukit att en mycket viktig förutsättning för att det skall bli de goda planer som vi allesammans önskar oss är att medborgarintresset både får göra sig gällande i denna debatt och får möjligheter att komma in på en sådan nivå där intresset kan utöva viss påverkan. Detta gör att vi inte finner något motiv för att bifalla den socialdemokratiska motionen.

I anslutning till detta vill jag sedan ta upp den del av Tore Claesons anförande där han talade om de krav som vpk varje år framställer på normer för barnstugeplatser. Vi har behandlat denna fråga många gånger och vi har hänvisat till att motionens önskemål egentligen är tillgodosett genom gällande anvisningar för planläggning och att vi inte heller vill bryta ut frågan ur arbetet på en ny plan- och bygglag. Vi anser i dag att det är en självklarhet att kommuner planerar för att tillgodose de anspråk på barnomsorgsplatser som finns inom en kommun. Till skillnad mot Tore Claeson tycker vi att det är bra att man nu ändrar de minutiösa regler som man hittills haft när det gäller kraven på hur barnomsorgen skall utformas och ger kommunerna en större frihet och självständighet på detta område. Detta bör medverka till att barnomsorgen lättare kan utökas.

Avslutningsvis vill jag ta upp de synpunkter på den fysiska riksplaneringen som har kommit till uttryck i vpk-motionen. I motionen sägs följande: "Detta uttalande bör även innehålla att de intressen som riktlinjerna skall skydda inte på nytt självständigt skall vägas mot markägarintressena. Dessa senare intressen har redan, minst så långt byggnadslagstiftningen kräver det, beaktats vid riktlinjernas formulering." Det är alltså det yrkande som finns i den vpk-motion som här behandlas.

Jag konstaterar att vi egentligen skulle kunna ha en mycket lång debatt i dessa frågor eftersom det här gäller ett ganska invecklat område. Vi arbetar alltså i dag med riktlinjer som har antagits av riksdagen. Regeringen går vidare genom att utfärda länsvisa beslut som alltså innebär en viss ledning för länsstyrelser och kommuner för hur riktlinjerna skall tillämpas inom länen och i länen kommuner. Kommunerna har sedan möjlighet att göra sin bedömning av hur riktlinjerna skall tillämpas när det gäller olika planeringsfrågor inom den egna kommunen. Sedan kommer på nytt länsstyrelsens bedömning av om kommunen har rätt tolkat riktlinjernas innebörd, eftersom länsstyrelsen har att företräda statliga intressen och skall ta ställning till om en plan skall fastställas eller om en dispens skall beviljas. Vi har att beakta de enskilda intressena av att få tillstånd till markförändring i någon form av byggnadslov.

Jag vill i detta sammanhang nämna att man nu arbetar med att ta fram ett lagförslag till riksdagen om reglering av riktlinjerna för den fysiska riksplaneringen så att det skall bli något striktare metoder för tillämpning av dem i fortsättningen.

Jag skall inte ytterligare utvidga debatten, utan jag skall spara tid genom att be kammarens ledamöter att läsa vad som står på s. 11 under avsnittet 3.4 Fysisk riksplanering i civilutskottets betänkande. Det som sägs där ger en mycket god bild av hur det här skall fungera. Tydligt och klart konstateras där att regeringen i besvärssärenden har att väga olika intressen mot varandra.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 104 TORE CLAESON (vpk) replik:

Herr talman! Först beträffande det som Kjell Mattsson säger då det gäller att reservera mark för barnstugebyggandet samt detta med att det skall finnas klara normer och att statsplan inte får fastställas om det inte finns reserverad mark. Nu påstår han att det kravet egentligen är tillgodosett. Men vad menas med "egentligen tillgodosett"? Både Kjell Mattsson och jag vet att det här är väldigt stora problem för många kommuner som inte har tillgodosett det kravet, bl. a. på grund av att det inte har funnits klara normer på området.

När det gäller talet om större frihet och självständighet för kommunerna i fråga om barnstugebyggandet och markanskaffandet vill jag säga att det är en chimär, om det är så att de ekonomiska resurserna saknas – och det är ju fallet i många kommuner – för att realisera någonting av den här friheten och självständigheten.

Herr talman! Inte heller jag skall föra någon längre diskussion. Det tarvas en rätt ingående debatt om vi ytterligare skall reda ut problemen då det gäller den fysiska riksplaneringen. Men låt mig bara konstatera att Kjell Mattsson i sitt inlägg inte sade att det som vi tagit upp i vår motion var fel. Vi pekar där på de förändringar, den glidning – lindrigt sagt – som har skett från regeringens sida sedan vi fick en borgerlig regering och en moderat planminister. Det är enligt min mening att beklaga att i vart fall inte

socialdemokraterna har ställt sig bakom vår motion och gjort den till föremål för en reservation. Då hade vi fått ännu ett uttalande som bl. a. hade kunnat klargöra för vår planminister att han får lov att sansa sig litet grand och att han litet mera strikt får hålla sig till vad riksdagen har beslutat i de här angelägenheterna.

Nr 110

Torsdagen den
2 april 1981

Byggnadslagstiftning m. m.

Anf. 105 MARGARETA PALMQVIST (s) replik:

Herr talman! I riktlinjerna för jämställdheten, vilka regeringen presenterade i fjol höst, slås fast att för att uppnå jämställdhet mellan kvinnor och män behövs det insatser på snart sagt alla samhällsområden.

Kjell Mattsson tycker att jag gör en vrångbild när jag beskriver utskottets behandling av motionen om jämställdhet i den nya plan- och bygglagen. Jag vill då säga att det är möjligt att få hjälp genom plan- och bygglagen, om man vill det. Vill man inte, kan man naturligtvis avstå och nöja sig med att säga att det räcker med medborgarinflytande, och så blir allt bra. Men de remissinstanser som över huvud taget har tagit upp jämställdhetsaspekten när det gäller den nya plan- och bygglagen har ganska entydigt uttalat att det är värdefullt om de här aspekterna på något sätt tas med i plan- och bygglagen. Enligt planverket bör det gå att skriva in det i lagen på ett bättre och mera styrande sätt än som är fallet när det gäller det föreliggande förslaget.

Anf. 106 ERIC REJDNELL (fp):

Herr talman! Jag skall inte utnyttja den tid för mitt anförande som jag antecknat mig för. Detta med tanke på att vi väntar på klubbslaget.

Vi har i motion 1980/81:635 uttalat farhågor för en utveckling kring Arlanda flygplats i likhet med den kring Bromma vad gäller bostadsbebyggelse.

Historien har visat vad vi redan kände till, att en flygplats alltid drar till sig bebyggelse. Bromma har inte varit något undantag. I dag vet vi dessutom att allt fler ställer stora krav på miljöförhållandena – inte minst när det gäller flygtrafik. Det är de ökade miljökraven som varit den direkta orsaken till att riksdagen beslutat om utflyttning av jetflyget från Bromma flygplats till Arlanda. Med tanke på de enorma kostnader ett sådant beslut innebär för samhället och flygpassagerarna måste miljökraven kring våra flygplatser väga tungt i fortsättningen. Det är också därför vi motionsvägen har velat fästa riksdagens och regeringens liksom berörda kommuners uppmärksamhet på vad som kan följa av en alltför släpphänt miljöpolitik kring Arlanda flygplats.

De människor som redan bor i närheten av Arlanda flygplats och de som kommer att bosätta sig i dess närhet har givetvis lika stor rätt som andra att ställa krav på samhället när det gäller miljön. Därför är det viktigt – om historien inte skall upprepa sig – att vi redan nu ser till att samhället får full kontroll över kommande byggnation kring Arlanda.

Civilutskottet har i sitt betänkande 1980/81:28 på s. 7 hävdade att det inte finns anledning att införa ett system med avtal mellan staten och kommu-

Torsdagen den
2 april 1981

Byggnadslagstiftning m. m.

nerna, som skulle syfta till en bättre kontroll över byggnationen. Samtidigt har man helt riktigt tolkat vår motion så, att hittillsvarande bedömningsnormer bör skärpas. Hithörande frågor får enligt utskottets mening beaktas i forskning och tillämpning. Vi motionärer är tacksamma för den skrivningen, vilken tyder på att utskottet delar vår uppfattning att myndigheterna inte får göra avkall på nu gällande bestämmelser utan snarare tillämpa desamma mycket restriktivt.

Givetvis kommer vi motionärer att nogsamt följa utvecklingen, och vi förutsätter att alla de miljöaktivister som kämpat för att få bort jetflyget från Bromma nu också tar sitt ansvar för befolkningen kring Arlanda flygplats. Sverige har varken möjligheter eller resurser för att byta inrikesflygplats i Stockholmsregionen med några tiotal års intervall.

Herr talman! Jag har inget yrkande mot ett enigt utskott.

I detta anförande instämde Margot Håkansson (fp).

Mom. 3 (barnstugeplatser)

Utskottets hemställan bifölls med 279 röster mot 14 för motion 1894 av Lars Werner m. fl.

Mom. 4 (jämsköldhet mellan kvinnor och män i planeringen)

Utskottets hemställan bifölls med 148 röster mot 145 för reservationen av Per Bergman m. fl.

Mom. 10 (fysisk riksplanering)

Utskottets hemställan bifölls med 278 röster mot 15 för motion 1850 av Lars Werner m. fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

26 § Anmälde och bordlades

Motionerna

1980/81:2102 av förste vice talmannen *Ingegerd Troedsson* med anledning av proposition 1980/81:143 med förslag till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar, m. m. (mellankommunala skatterätten)

1980/81:2103 av *Axel Andersson*

1980/81:2104 av *Sten Svensson* och *Karl Leuchovius*

med anledning av proposition 1980/81:153 om åtgärder för att främja fritidsfisket, m. m.

1980/81:2105 av *Knut Wachtmeister m. fl.*

med anledning av proposition 1980/81:179 om vissa åtgärder inom alkoholpolitiken

27 §. Anmälan av interpellation

Anmälades och bordlades följande interpellation som ingivits till kammar-kansliet

den 2 april

1980/81:127 av *Sonja Rembo* (m) till statsrådet Karin Andersson om åtgärder för att undanröja vissa oklarheter om jämställdhetslagens tillämpning:

Lagen om jämställdhet i arbetslivet har varit i kraft under knappt nio månader. Det finns dock tyvärr redan tecken som tyder på att man på många håll försöker att kringgå såväl lagens anda som dess bokstav. Särskilt uppseendeväckande är detta när det gäller statliga myndigheter.

Som exempel på en beklaglig attityd gentemot lagen kan nämnas att förvaltningen vid Uppsala universitet låtit utarbeta en promemoria om lagens tillämpning vid tjänst som akademisk lärare. Promemorian genom-syras av syftet att på allt sätt kunna visa att lagen inte är tillämplig i vissa tillsättningsärenden. Man polemiserar t. ex. mot den uppfattning om jämställdhetsaspektens betydelse vid tjänstetillsättningar som framförts av statens personalnämnd. Man markerar också sitt avståndstagande från flera tidigare statsrådsuttalanden i riksdagen i denna fråga. Man hävdar vidare att akademiska lärartjänster är av så speciell natur att lagen är mycket svår att tillämpa på dem. Över huvud taget tycks oklarhet råda om lagens tillämpning inom det statliga området.

Samtidigt framgår av promemorian att den jämställdhetsplan som universitetet sedan 1976 varit skyldig att upprätta inte innehåller något om hur man skall komma till rätta med den skeva könsfördelningen på de högre lärar- och forskartjänsterna. Detta är så mycket mer anmärkningsvärt som andelen kvinnor bland professorerna vid Uppsala universitet utgör endast ca 3 % och andelen bland docenterna endast ca 7 %. Med hänsyn till detta borde det naturliga ha varit att förvaltningen i stället utarbetat en promemoria om hur man med hjälp av de möjligheter som jämställdhetsla-gen ger skulle kunna få en mer jämn könsfördelning bland de akademiska lärarna vid universitetet.

Med anledning av det här anförda ber jag om kammarens tillstånd att till statsrådet Karin Andersson få rikta följande fråga:

Vilka åtgärder avser statsrådet vidta för att undanröja de oklarheter som föreligger om jämställdhetslagens tillämpning inom det statliga området och för att hos statliga myndigheter inskräpa vikten av att lagen tillämpas i enlighet med riksdagens intentioner?

Nr 110

Torsdagen den
2 april 1981

*Anmälan av inter-
pellation*

Meddelades att följande frågor framställdes

*Meddelande om
frågor**den 2 april***1980/81:360** av *Björn Eliasson* (c) till kommunikationsministern om vägverkets planerade nedskärningar:

Enligt vägverkets planering kommer över 2 000 tjänster att försvinna inom fem år. Dessa nedskärningar kommer, om de genomförs enligt planerna, att drabba glesbygdsvägarna mycket hårt. Exempelvis föreslås i Sollefteå kommun en kraftig reducering av verksamheten vid vägverkets stationer i Ramsele och Junsele – detta trots att vägstandarden är låg och underhållet eftersatt. Därutöver innebär flottningens upphörande i Ångermanälvens flodsystem en väsentligt ökad vägtransport av virke i området. Sollefteå kommun tillhör stödområde 5, där omfattande regionalpolitiska stödåtgärder behövs. En inskränkning vid exempelvis vägstationerna i Ramsele och Junsele skulle motverka den regionalpolitik riksdagen i stort enats om.

Är kommunikationsministern mot denna bakgrund beredd att medverka till att stödområde 5 och 6 av regionalpolitiska skäl undantas från vägverkets planerade nedskärningar?

1980/81:361 av *Olle Eriksson* (c) till kommunikationsministern om ökad nordisk ungdomsturism:

1982 kommer att vara ett nordiskt turistår. Målsättningen är att åstadkomma ett ökat resande inom Norden av nordborna själva. Inte minst vill man att unga människor skall upptäcka vilket intressant resmål Norden är. Denna satsning ligger helt i linje med Nordiska rådets rekommendation från 1975 där man uppmanade Nordiska ministerrådet att åstadkomma billigare och bättre internordiska rese-möjligheter för ungdom. Därvid tänkte man sig en motsvarighet till det populära interrail-kortet.

Mot denna bakgrund vill jag fråga kommunikationsministern:

Delar kommunikationsministern uppfattningen att en ökad nordisk ungdomsturism är önskvärd av kulturpolitiska och samhällsekonomiska skäl? På vilket sätt är kommunikationsministern beredd att verka för att den beskrivna försöksordningen med en särskild ungdomsvariant av Nord-turistbiljetten kommer till stånd inför det nordiska turiståret 1982?

1980/81:362 av *Göte Jonsson* (m) till budgetministern om ändrad beräkning av skogsvårdsavgiften:

De förestående ändringarna av taxeringsvärdena på jordbruksfastigheter kommer att innebära ökade kostnader för jord- och skogsbruket om inte justeringar vidtages vad gäller vissa beräkningsgrunder.

En kostnadsfaktor som påverkas är skogsvårdsavgiften, och denna avgift

kommer att öka kraftigt om inte ändringar vidtages i den procentsats som ligger till grund för beräkningen av skogsvårdsavgiften.

Jag vill med anledning av detta fråga budgetminister Rolf Wirtén:

Är budgetministern beredd att vidtaga åtgärder och lägga fram förslag om ändring av beräkningen beträffande skogsvårdsavgiften, så att inga ökade kostnader uppstår för skogsbruket?

Nr 110

Torsdagen den
2 april 1981

*Meddelande om
frågor*

1980/81:363 av *Iris Mårtensson* (s) till kommunikationsministern om vagnlasttrafiken vid järnvägsstationen i Järvsö:

Inom SJ diskuterar man nu allvarligt att lägga ner vagnlasttrafiken i Järvsö, på grund av låg utnyttjandenivå.

Statsgruvor har för avsikt att öppna en gruva i Kramsta, Järvsö. Frågan om fortsatt vagnlasttrafik hör alltså intimt samman med gruvprojektet, eftersom produktionen vid gruvan bör öka trafiken.

Avser statsrådet att avvakta beskedet om gruvbeslutet innan ställningstagande tas om vagnlasttrafiken vid Järvsö station?

1980/81:364 av *Annika Öhrström* (c) till utbildningsministern om besparingskraven på arkiv och museer:

Hela den statliga sektorn är nu föremål för nödvändiga besparingsåtgärder.

Inom kulturområdet leder dessa generella besparingskrav emellertid till att museerna och arkiven i vissa fall drabbas ända upp till tre à fyra gånger så hårt som flertalet övriga statliga myndigheter och verk – i den första besparingsstegen. Detta beror på museernas och arkivens betydande lokalkostnader – den andel av de sammantagna förvaltningskostnaderna där besparingar ej heller är tillåtna.

Det säger sig självt att de generella besparingskrav som nu ställs på museerna och arkiven måste modifieras i så måtto att lokalkostnadsandelen i detta hänseende ej vidare skall belasta de sammantagna förvaltningskostnaderna mer än vad som kan anses vara skäligt i jämförelse med lokalkostnaderna för övriga statliga verk och myndigheter.

I anledning av det anförda hemställer jag att till utbildningsministern få framställa följande fråga:

Är utbildningsministern beredd att medverka till detta?

29 § Kammaren åtskildes kl. 17.51.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON